

1. ROBOTOK KIALAKULÁSÁNAK **ÁTTEKINTÉSE**

- 1946 G.C. Devol kifejleszt egy villamosjelek feldolgozására alkalmas vezérlőberendezést, amelyet később mechanikus berendezések vezérléséhez alkalmaznak.**
- 1951 Goertz és Bergsland kifejleszti a teleoperátort (amerikai szabadalom).**
- 1954 C. W. Kenward egy robotfejlesztési szabadalmat nyújt be (két karos portál sínen mozgó robot).**
- 1959 Az első kommerciális ipari robot.**
- 1960 Az első Unimate robot (számjegyes vezérlés, hidraulikus hajtás).**
- 1966 A Trallfa kifejleszti és installálja az első festőrobotot.**
- 1971 Kifejlesztik a Stanford kart, amely egy tisztán villamos hajtású kisrobot, amely a PUMA sorozat előfutára.**

- 1973 Az első kísérleti robotprogramozási nyelv.**
- 1974 Az ASEA bevezeti az IRb6 villamos hajtású robotot.**
- 1975 Az első szerelési művelet Olivetti SIGMA robottal.**
- 1976 A Charles Draper laboratóriumban kifejlesztik a rugalmas csuklót szereléshez.**
- 1978 Az Unimation PUMA sorozatának a bevezetése.**
- 1979 A Yamanashi Egyetem kifejleszti a SCARA robotot.**
- 1984 A Waseda Egyetemen kifejlesztik a WABOT-2 antropomorph robotot.**
- 1985 Világméretben elkezdődik az autonóm mobil robotoknak a fejlesztése.**

2. A ROBOTOK KIALAKULÁSÁNAK TUDOMÁNYOS-, MŰSZAKI- ÉS TÁRSADALMI HÁTTERE

* 1943-1946 a pensylvániai egyetemen (Moore School) elkészül az első elektronikus kivitelű számológép az *ENIAC* (Electronic Numerical Integrator and Calculator). *John von NEUMANN* a számítógép fejlesztésébe 1943-tól kapcsolódik be. A számítógépet 1956-ban - kifogástalan működése ellenére - elavult volta miatt lebontották. A mai fogalmak szerint a gép viszonylag lassú volt, azonban 1946-ban hihetetlenül gyors gépnek számított.

- A jelenlegi számítógépektől eltérően nem volt a mai értelemben vett memória egysége, tárolási célokra elektroncsöves billenőkörökből felépített 20 db. egyenként tíz decimális jegyre terjedő számláló lánc szolgált.

- Az 1946-os műszaki színvonal és a fejlesztési költségek szinte korlátlan volta az alábbi műszaki jellemzőket eredményezte:

70 m² alapterület,
18.000 ### elektroncső,
1.500 jelfogó,

15 [kW] teljesítmény.

* **1947-1948 John von NEUMANN és Hermann H. GOLDSTINE** megbízást kapnak vezető katonai köröktől azoknak az elvi problémáknak a tanulmányozására, amelyek a numerikus számítások elektronikus eszközökkel való elvégzésénél felmerülnek. Eredményeiket 1947-ben és 1948-ban bizalmas jelentés formájában zárt körben publikálták. Az 1947-es első jelentésben megfogalmazott konstrukciós elvekre vonatkozó követelmények az alábbiak voltak:

- Szükség van párhuzamosan működő **MEMÓRIAEGYSÉG**-re, amely számokat és utasításokat tud tárolni,
- Szükség van **VEZÉRLŐEGYSÉG**-re, amely különbséget tud tenni a számok és utasítások között,
- Szükség van egy párhuzamos működésű **ARITMETIKAIEGYSÉG**-re, amely bináris rendszerű összeadásra, kivonásra, szorzásra és osztásra alkalmas,
- Szükség van egy olyan **KIMENŐ-BEMENŐ EGYSÉG**-re, amely át tudja hidalni a gép gyors

**memóriaegysége és a lassú emberi memória
közötti sebesség különbséget.**

* **1947-1948** a princetoni egyetemen (Institute for Advanced Study) elkezdődik a *NEUMANN-GOLDSTINE* elv alapján egy újabb, az *EDVAC* (Electronic Discrete Variable Calculator) elnevezésű számítógép kivitelezése, amely az első mai értelemben vett elektronikus digitális számítógépnek tekinthető, de a követelményeket egészükben, csak 1960-ra sikerült megoldani.

* **1948** a *tranzisztor* áramköri építőelem lesz. - A félvezető-technika területén végzett közel húszéves világméretű kutatás után az USA-ban a Bell Laboratóriumban *John BARDEN*, *Walter Huser BRATTAIN* és *Williem SHOKLEY* amerikai tudósoknak sikerül a tranzisztort technikailag alkalmazható erősítő áramköri elemmé fejleszteni.

* **1952** egy amerikai repülőgépgyár felkérésére elkészül az NC-gép prototípus változata a MIT (Massachusetts Institute of Technology) laboratóriumában. Az alkatrészek programozása APT alapú programnyelvre épül.

* **1954** *J. W. BACKUS* kidolgozza a FORTRAN (formula translator) programozási nyelvet.

* 1956 *John von NEUMANN* a Connecticut állambeli New Haven-ben lévő Yale Egyetem felkérésére a SILIMAN-előadásokra készülve összefoglalja a számí-tástechnika terén végzett addigi kutatásait, amelyet "*Számítgép és az agy*" cím-mel kívánt kiadni. Ezzel lefektette a mesterséges intelligencia kutatásának alapjait. Sajnos megrendült egészségi állapota már nem tette lehetővé, hogy a SILIMAN-előadásokat megtartsa, kéziratai alapján csak felolvasták helyette. Az előadás sorozat sem volt teljes, mert súlyos betegsége abban is megakadályozta, hogy valamennyi előadásának kéziratát elkészítse. 1957. február 8-án bekövetkezett haláláig már nem is hagyta el a washingtoni Walter Reed kórházat.

* 1958 a Texas Instruments cégnél *Jack S. KILBY* elkészíti az első integrált áramkört, amit *chip*-nek neveznek.(A gondolat már 1952-ben felvetődött a Royal Radar Establishment intézetnél).

* 1959-ben a Párizsban tartott 6. európai szerszámgép kiállításon először Európában is bemutatták az NC-szerszámgépet. Az 1967-es Hannover-i kiállításon már több mint 200 hasonló NC-gépet mutattak be. Ezzel a számítógépi elv az ipar számára egy olyan automatizálási eszközt teremtett, amely gyökeresen átalakította az ipari termelési folyamatokat.

* 1959 megjelenik az első kommerciális ipari robotot.

* 1961 a németországi IBM bemutatja a Tele-Processing eljárását. Ezzel az eljárással a telefonon közvetített adatok számítógéppel tovább feldolgozhatók. Az a lehetőség, hogy a számítógépeket telefonhálózat segítségével egymással összekötik, az elektronikus adatfeldolgozás új határát lépte át.

* 1965 Európában elsőként Nyugat-Berlinben helyeznek üzembe közlekedést irányító számítógépet. Az irányító rendszer az úttestben elhelyezett indukciós hurok segítségével adatokat gyűjt a forgalomról, és ennek megfelelően kapcsolja a közlekedési lámpákat, a rendszer tehát egy folyamat optimalizálást is végez.

* 1969 az amerikai APOLLÓ Holdraszállási program keretében fejlesztette ki a számítógépipar az első ún. ADATBANK rendszert. Az adatbank rendszerrel lehetővé vált különböző munkaterületek és szakterületek széles köreinek legfontosabb információit elraktározni és a felhasználói jogosultságokat meghatározni

* 1971 megjelenik a Texas-Instruments cég fejlesztésében a MIKROPROCESSZOR.

* 1983 megjelennek a személyi számítógépek és ezzel kezdetét veszi az irodai automatizálás.

* 1983 a Volkswagen Művek Wolfsburg-i gyárában üzembe helyezték az újonnan felszerelt végszerelő csarnokot, ahol túlnyomórészt robotok dolgoznak. Ez az első állomása annak a folyamatnak, amely a világ több országában Amerikától - Japánig létrehozta - hacsak részfeladatokra is - az automatizált gyárak felé vezető utat, amely átvezet a XXI. századba, nem kis társadalmi feszültséget keltve.

A XXI. század az információ százada, ennek új közművei a számítógépes hálózatok, informatikai és automatikai rendszerei fél évtizeddel a századba való belépés előtt nagy elmaradást mutat, pedig a társadalom fejlődésének alapját képezi. Stratégiai és operatív döntések akár termelési, akár a társadalom más szférájának szintjén nélkülük nem hozhatók meg.

A felvázolt eredmények össztársadalmi hatása a tudomány egyéb eredményeivel olyan társadalmi átstrukturálódást eredményezett, amelynek hatása ma már globális méretű.

3. ROBOTOK FOGALMI MEGHATÁROZÁSA

- A **ROBOT** megnevezést a cseh „*robota*” szóból vezetik le, ami *munkát* jelent. Karel Capek cseh drámaíró az egyik színművéből, az 1921-es utópisztikus tragikomédiából származik ez a szó, ahol gépi szörnyet jelentett.

A fogalommal kapcsolatos vitát 1981-ben a VDE (Német Mérnökök Egyesülete) zárta le, amikor egyértelműen leszögezte, hogy az ipari robotok nem androidok és azóta a világviszonylatban elfogadott definíciót adta, amelyet a VDI 2860 irányelvben is rögzített. E szerint:

- a.) **Ipari robot:** univerzálisan állítható többtengelyű mozgó automaták, amelyek mozgásegymásutánisága (utak és szögek) szabadon - mechanikus beavatkozás nélkül - programozható és adott esetben szenzorral vezetett. Megfogóval, szerszámmal vagy más gyártó eszközzel felszerelhetők, anyagkezelési és technológiai feladatra

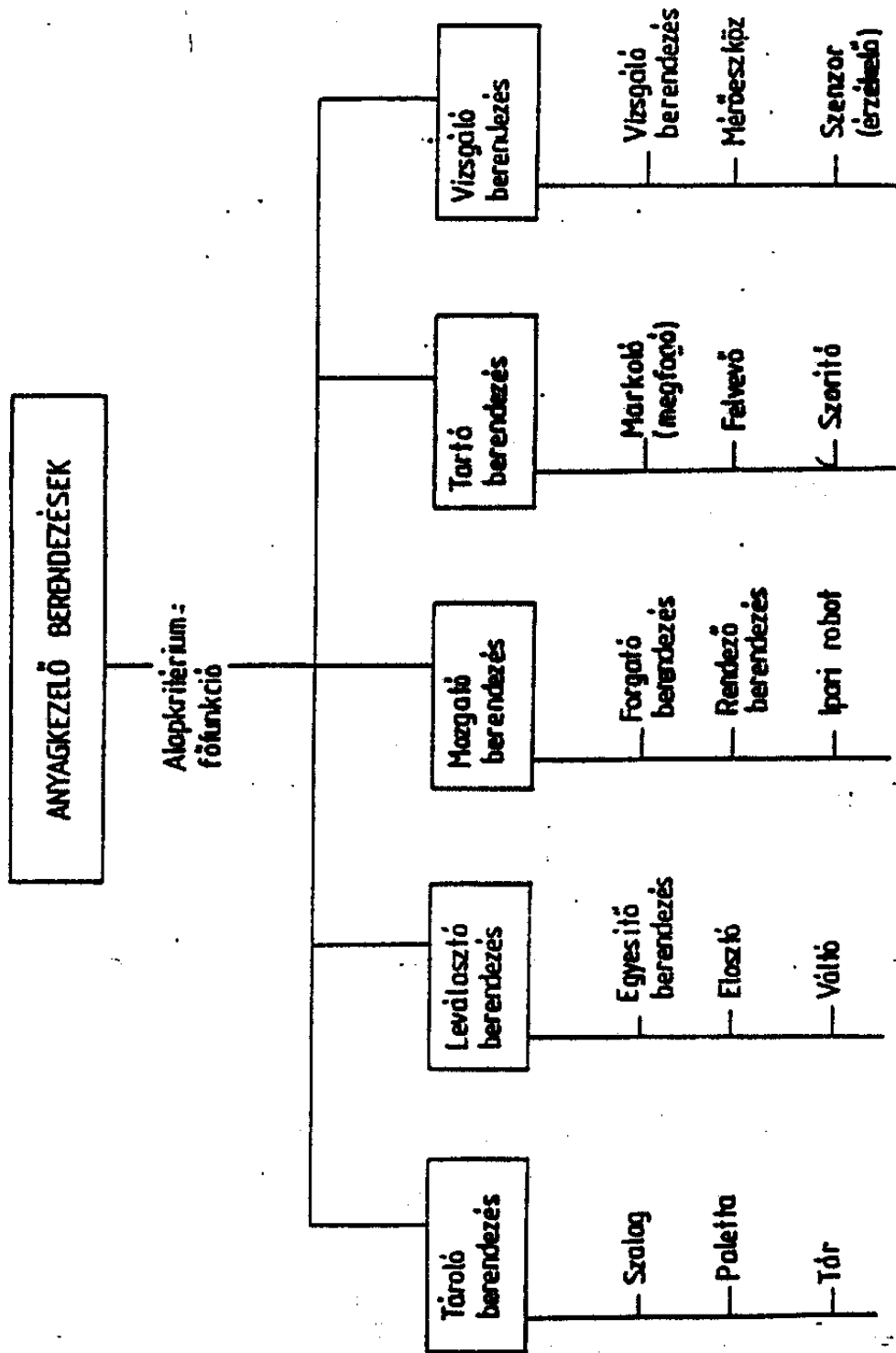
felhasználhatók.

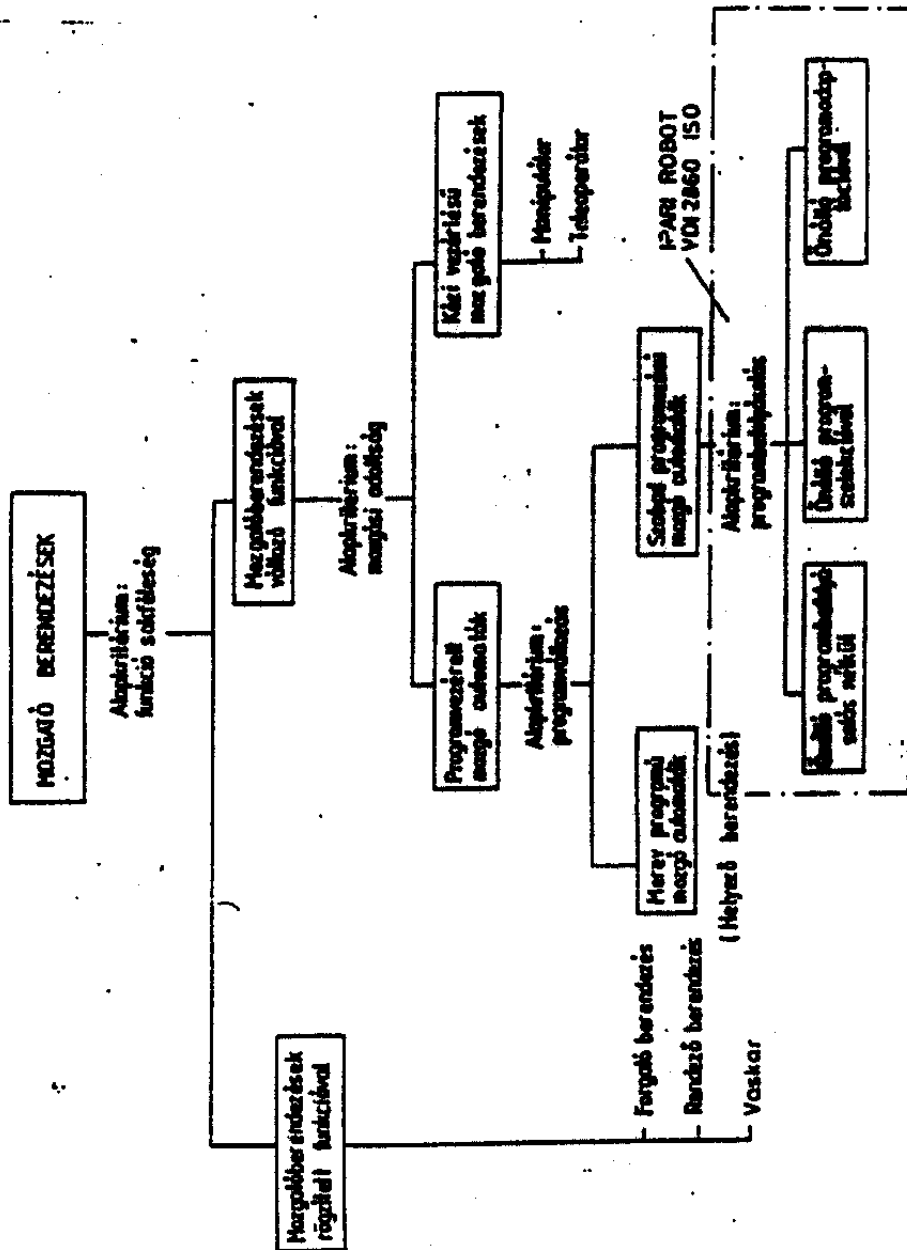

Az ipari robotok az anyagkezelő berendezésekből fejlődtek ki, ezért a továbbiakban bemutatjuk az ipari robotok fenti definíció szerinti funkcionális elemzését a következő ábrák segítségével.

Gábor Dénes Főiskola

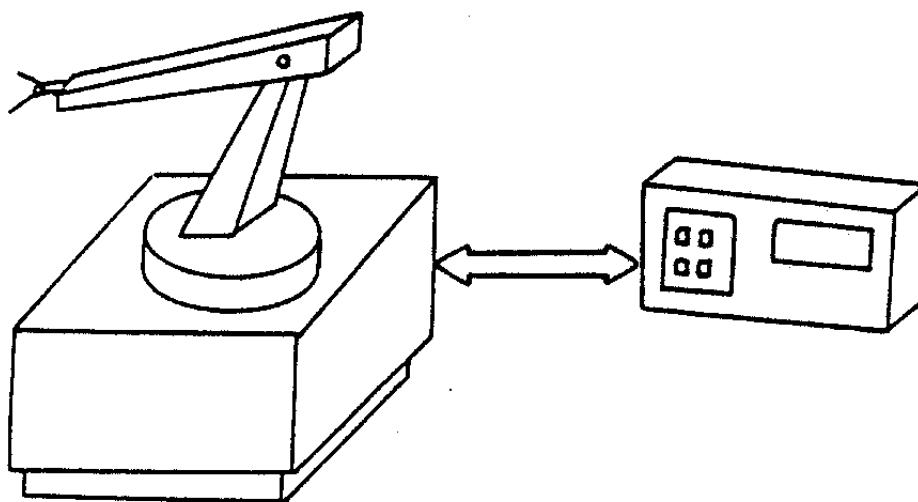

Az ipari robotok alapdefiníciójából következik a mechanikus beavatkozás nélküli átprogramozhatóság. Ennek az átprogramozhatóságnak több változata lehetséges, amely a robot fejlettségére (intelligenciájára) is utal;

- robot önálló program befolyásolás nélkül;

Telepítését, az irányítórendszerrel való funkcionális kapcsolatát a következő ábra mutatja. Új mozgásciklus átprogramozással, vagy új program írásával állítható elő és az új mozgásciklus csak ezen az úton realizálható.

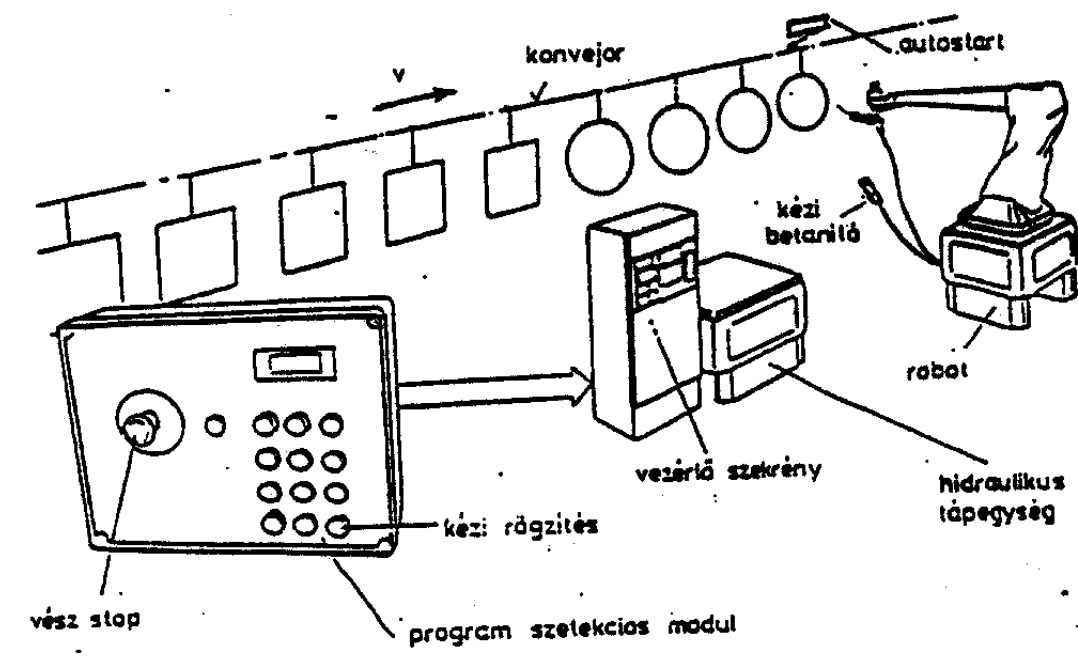

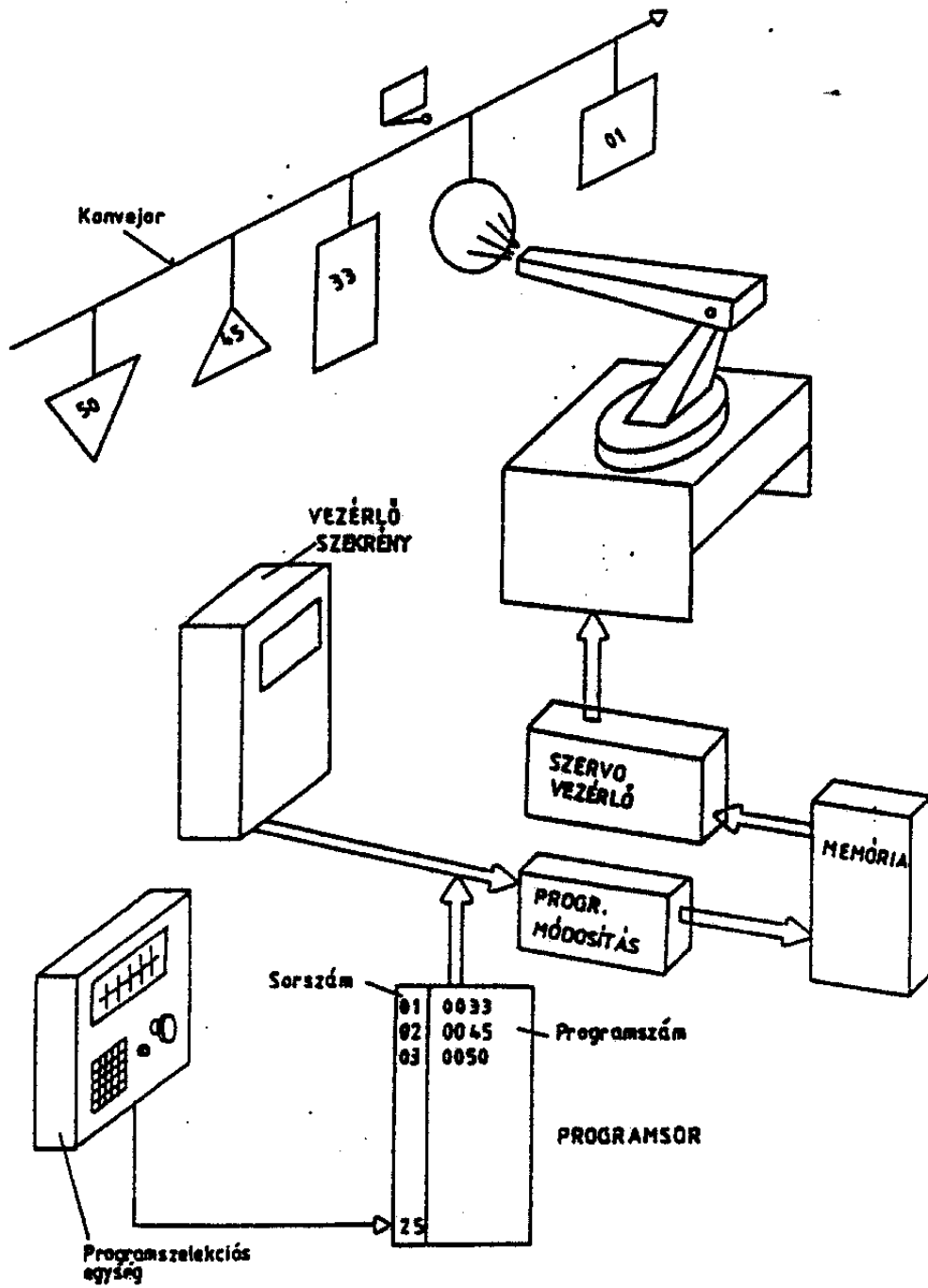

- robot programszelekcióval;

Telepítése és az irányítórendszerrel való kapcsolata a következő ábrákon látható. Átprogramozható, új program írható, amelyek külső vagy belső memóriába írhatók és tárolhatók. Ezek a különféle programok külső jel hatására tetszőleges sorrendben aktivizálhatók (szelektálhatók).

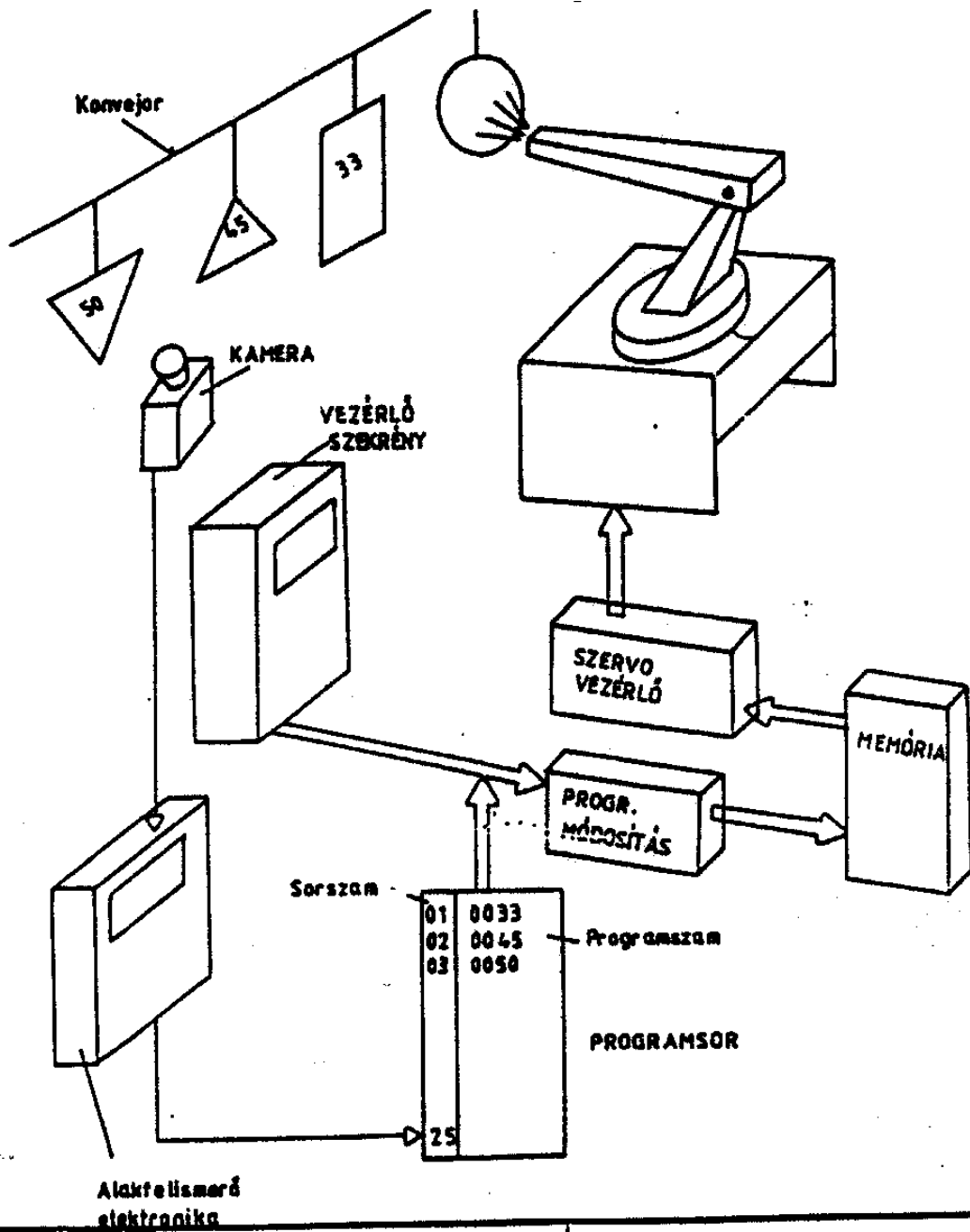

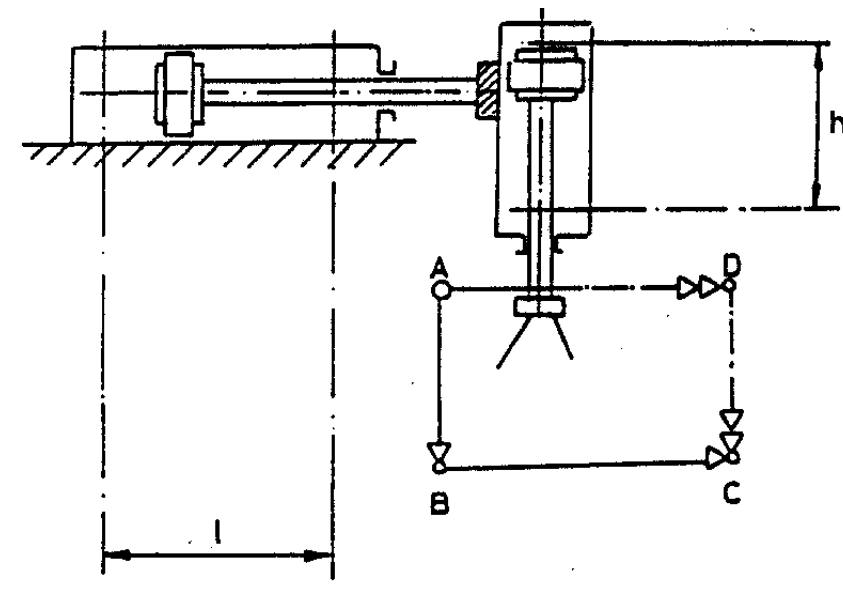
- robot program adaptációval;

Felépítése és az irányítórendszerrel való kapcsolata a következő ábrán követhető, a különböző programok váltását szenzoros adatfeldolgozással automatikusan lehet előállítani.

b.) **Helyezőberendezés:** mozgó automaták, amelyek mozgásai, mozgás egymásutánisága (és/vagy útja, szöge) egy mereven megadott program szerint fut le, amely mechanikus behatás nélkül nem változik meg. Általában megfogóval van felszerelve.

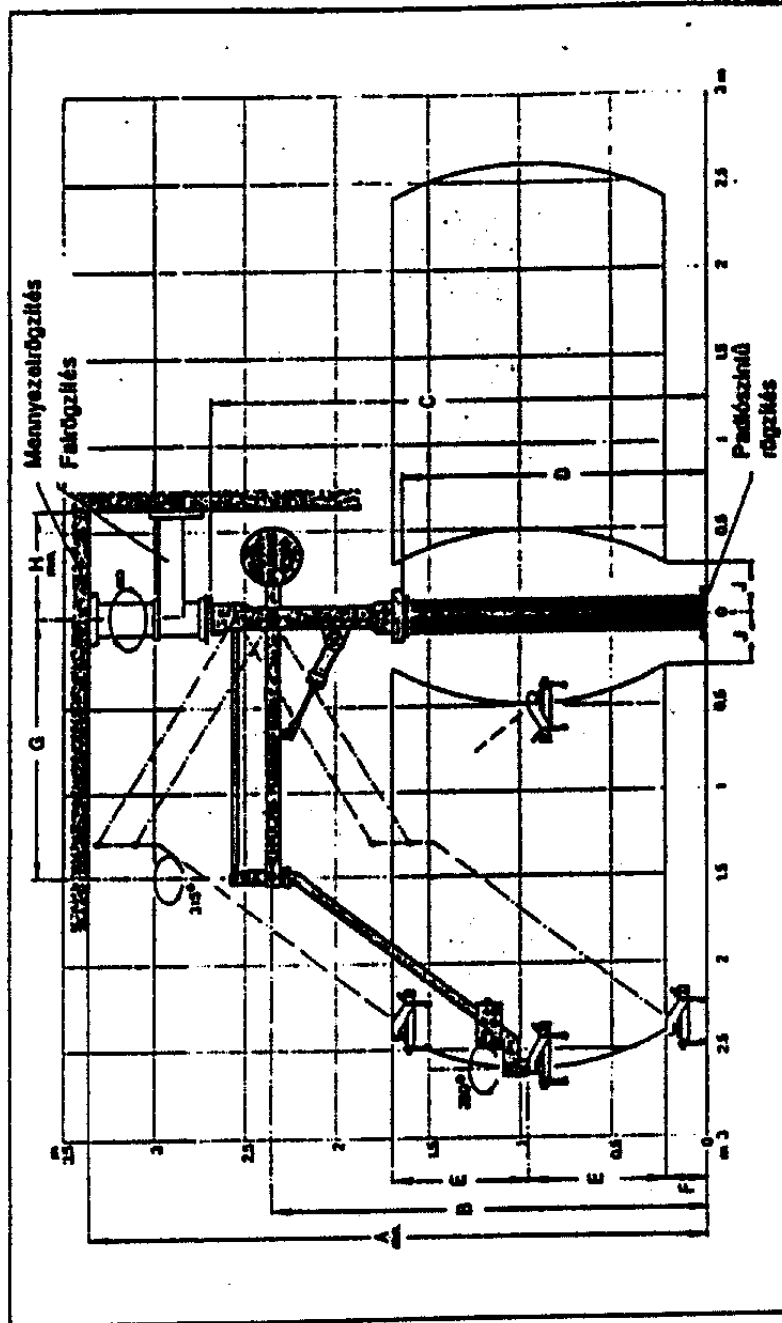

**c.) Manipulátor: kézi vezérlésű mozgóberendezés,
amelyet különösképpen anyagkezelési
feladatra használnak. A következő ábra
mutatja.**

d.) Teleoperátor: távvezérelt manipulátor.

MANIPULÁTOR

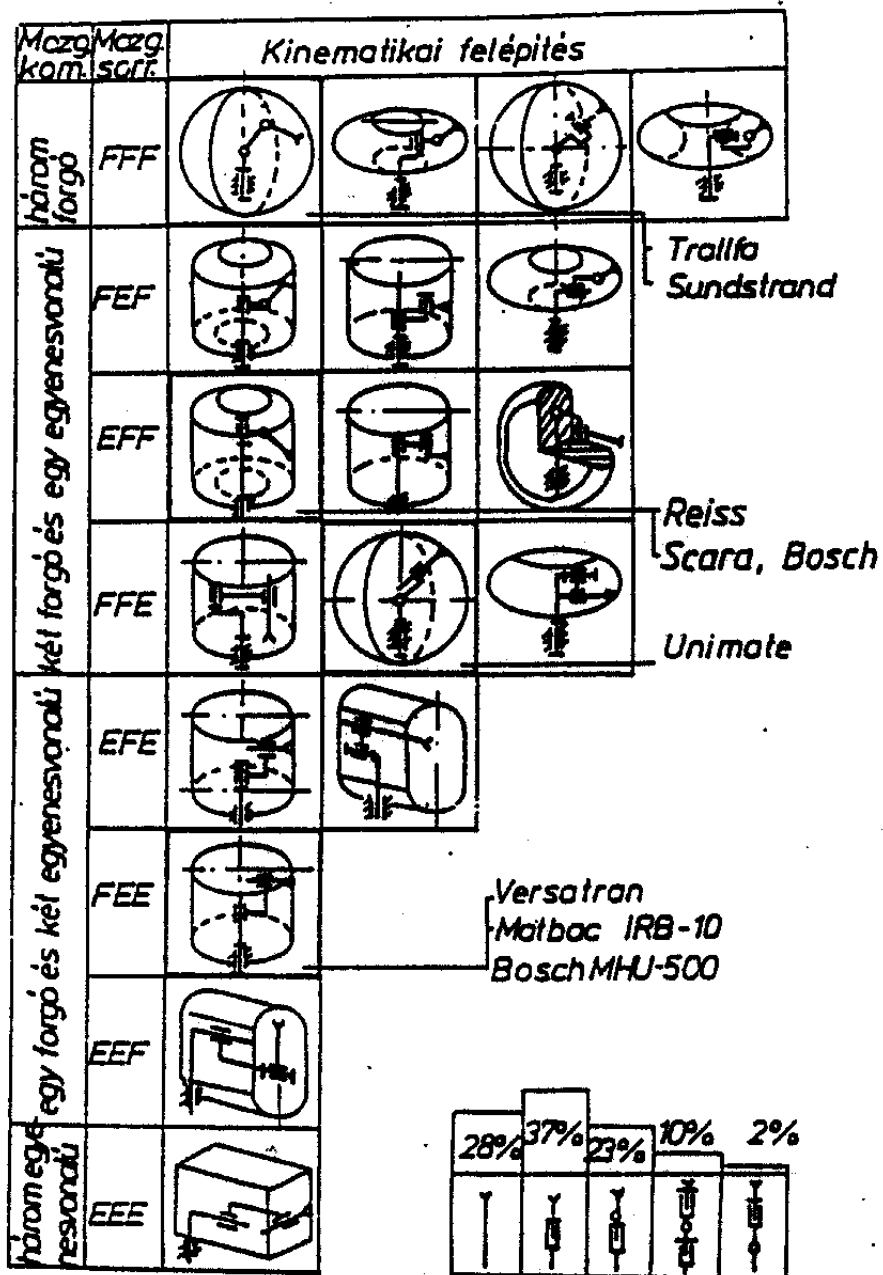
4. ROBOTOK CSOPORTOSÍTÁSA

Az ipari robotok kinematikailag *tagokat és kényszereket* tartalmazó elemek térbeli kombinációja. A kényszerek általában *forgómozgást és egyenesvonalú mozgást* tesznek lehetővé. A robotok főmozgását általában három kényszer határozza meg, amelyet *pozíció* mozgásnak nevezünk, további három kényszer pedig az úgynevezett *orientációs* mozgást. A pozíció mozgás $2^3 = 8$ kinematikai összekapcsolási lehetőséget jelent:

- RRR (FFF),
- RTR (FEF),
- TRR (EFF),
- RRT (FFE),
- TRT (EFE),
- RTT (FEE),
- TTR (EEF),
- TTT (EEE),

amelyek által létrehozott határolótereket a következő ábra mutatja.

Gábor Dénes Főiskola

Kinematikai jelleg	Képi nézet	Kinematikai felépítés	Munkatér	Orientációs mozgási-lehetőségek
Csuklókaros (függőleges síkú)				
Derékszögű koordinálás				
Csuklókaros (vízszintes síkú)				
Henger koordinálás				
Gömbi koordinálás				

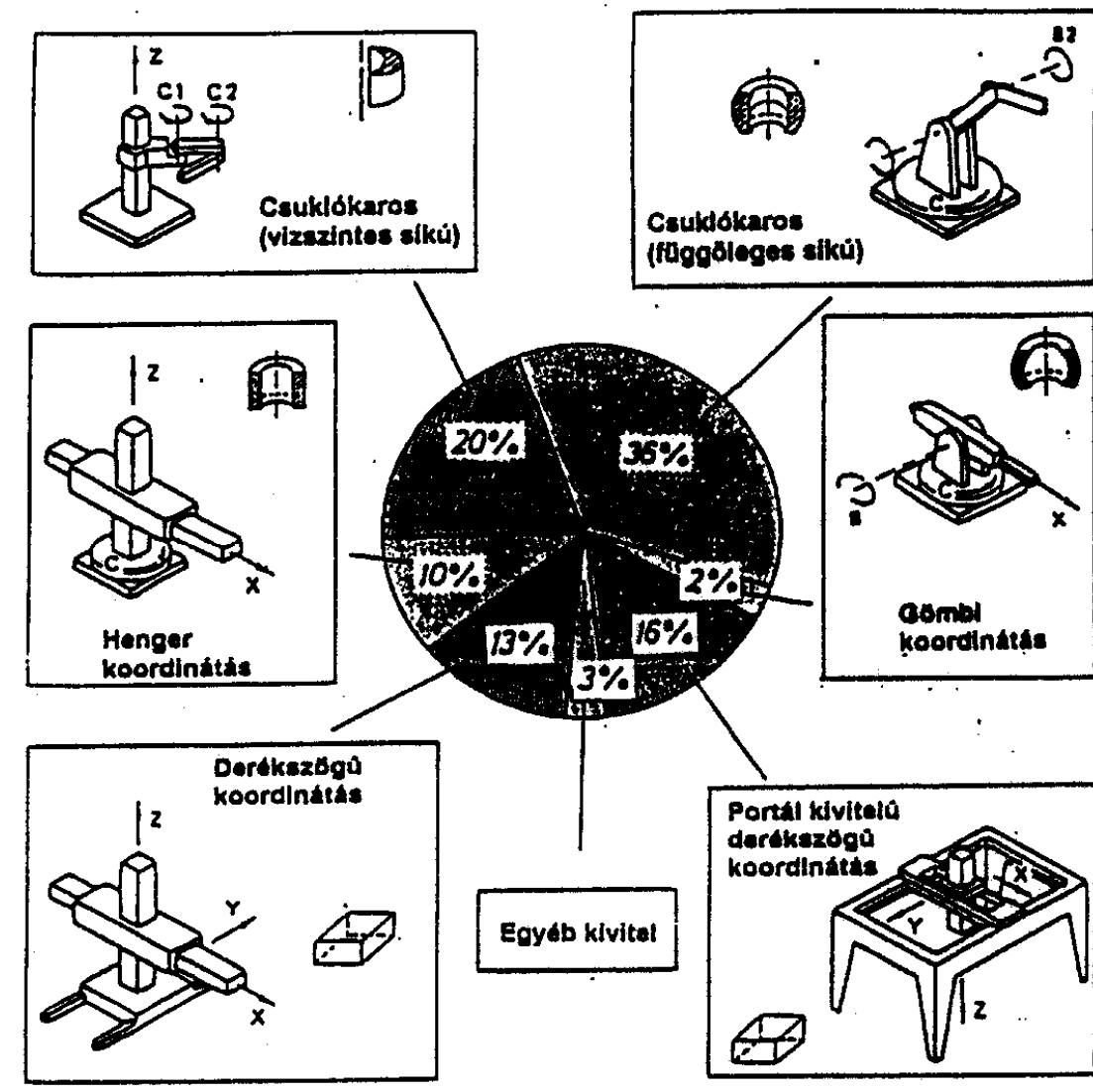
A fenti kombinációkból a

- TTT (EEE),**
- RTT (FEE),**
- RRT (FFE),**
- RRR (FFF),**
- TRR (EFF)**

változatok terjedtek el a gyakorlati alkalmazásban és alapvetően meghatározzák azokat a koordinátarendszereket, amelyek alapján a robotok csoportosíthatók. Mozgásaik által meghatározott koordinátarendszerek alapján az alábbi robot típusok vannak:

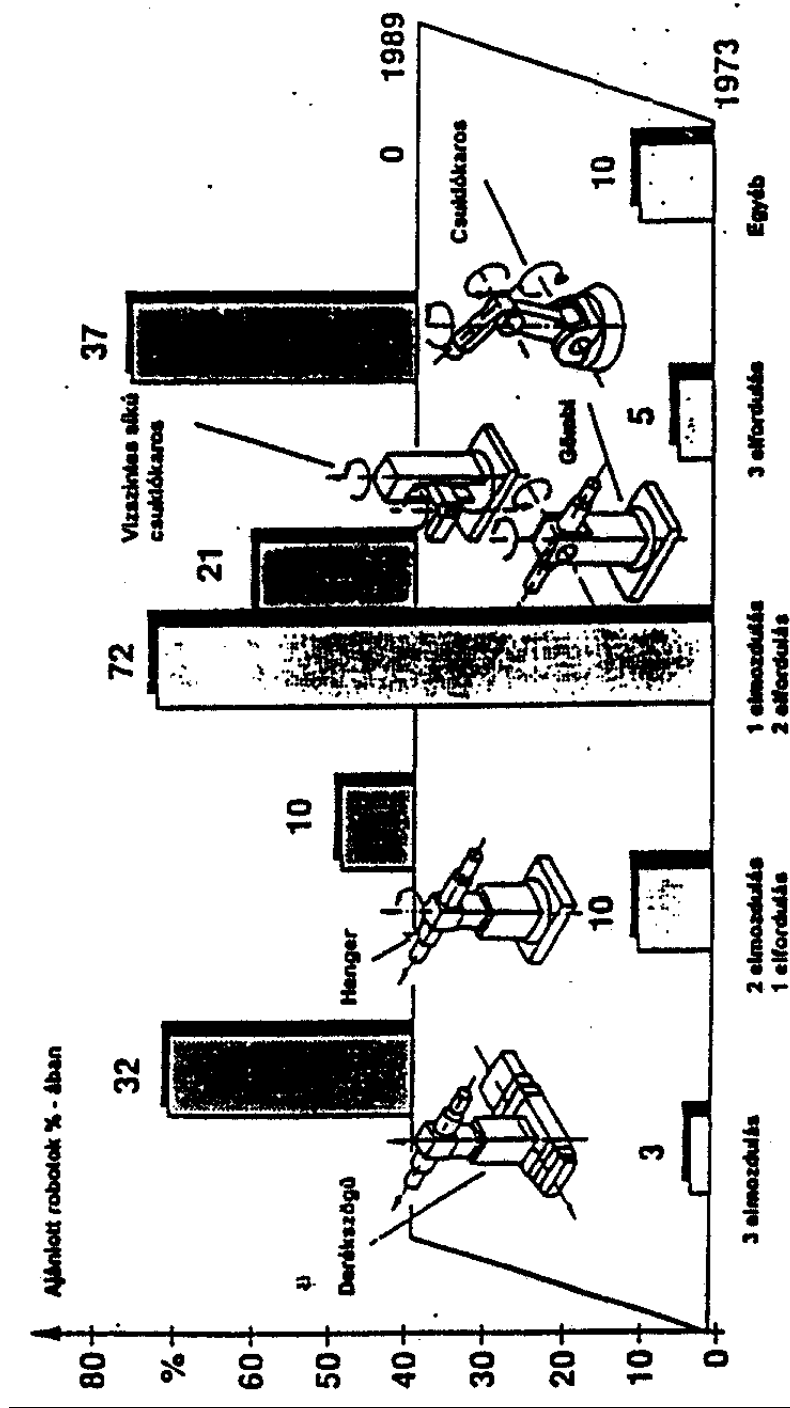
- derékszögû koordinátarendszerû (TTT),**
  - henger koordinátarendszerû (RTT),**
  - gömbi koordinátarendszerû (RRT),**
  - csuklókaros rendszerû**
    - függőleges síkú csuklókaros (RRR),**
    - vízszintes síkú csuklókaros (TRR),**
- amelyet a következő ábra mutat.**

A robotok elvi felépítését és az alkalmazott csoportok százalékos megoszlását a következő ábrák mutatják.

Gábor Dénes Főiskola

5. ROBOTOK FELÉPÍTÉSE

5. 1. ELVI FELÉPÍTÉS TIPIKUS MEGOLDÁSOK, SZERKEZETI KIALAKÍTÁS

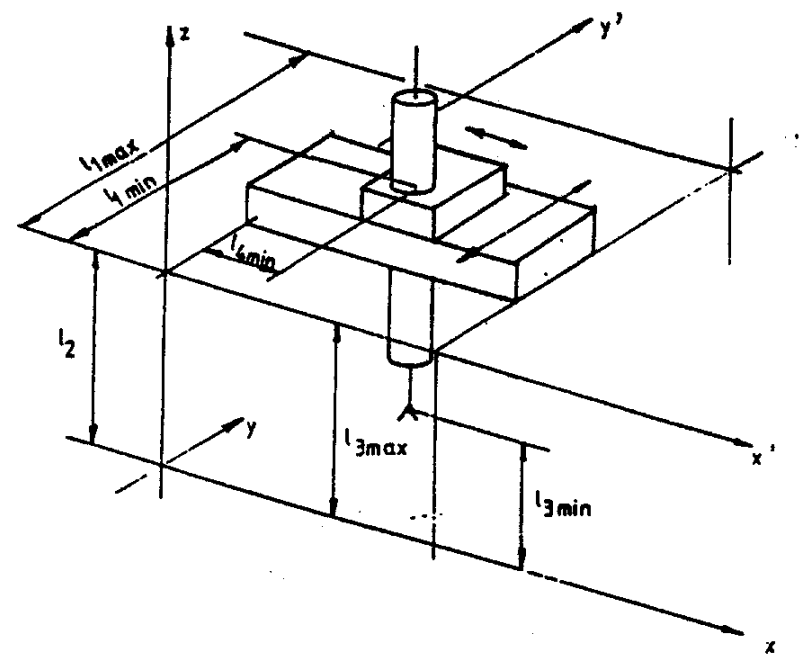
5. 1. 1. Robotok trajektóriáinak leírása

a.) Derékszögű koordinátarendszerű robot

$$x = l_{4min} + s_{42}$$

$$y = l_{1min} + s_{21}$$

$$z = l_{3min} + s_{43}$$

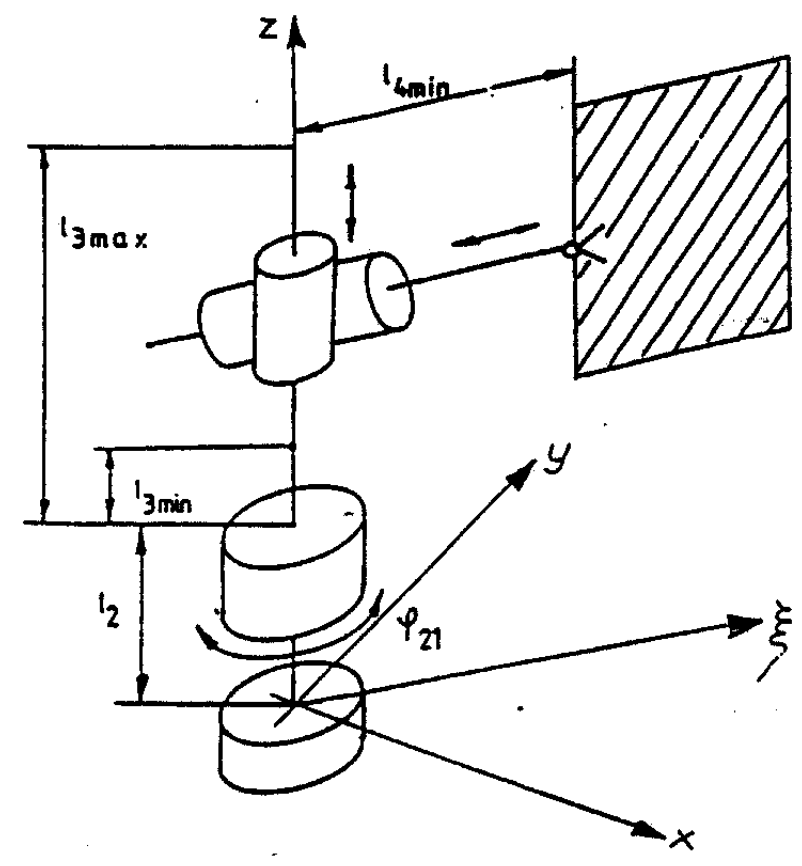

b.) Henger koordinátarendszerű robot

$$\xi = l_{4min} + s_{43}$$

$$z = l_2 + l_{3min} + s_{32}$$

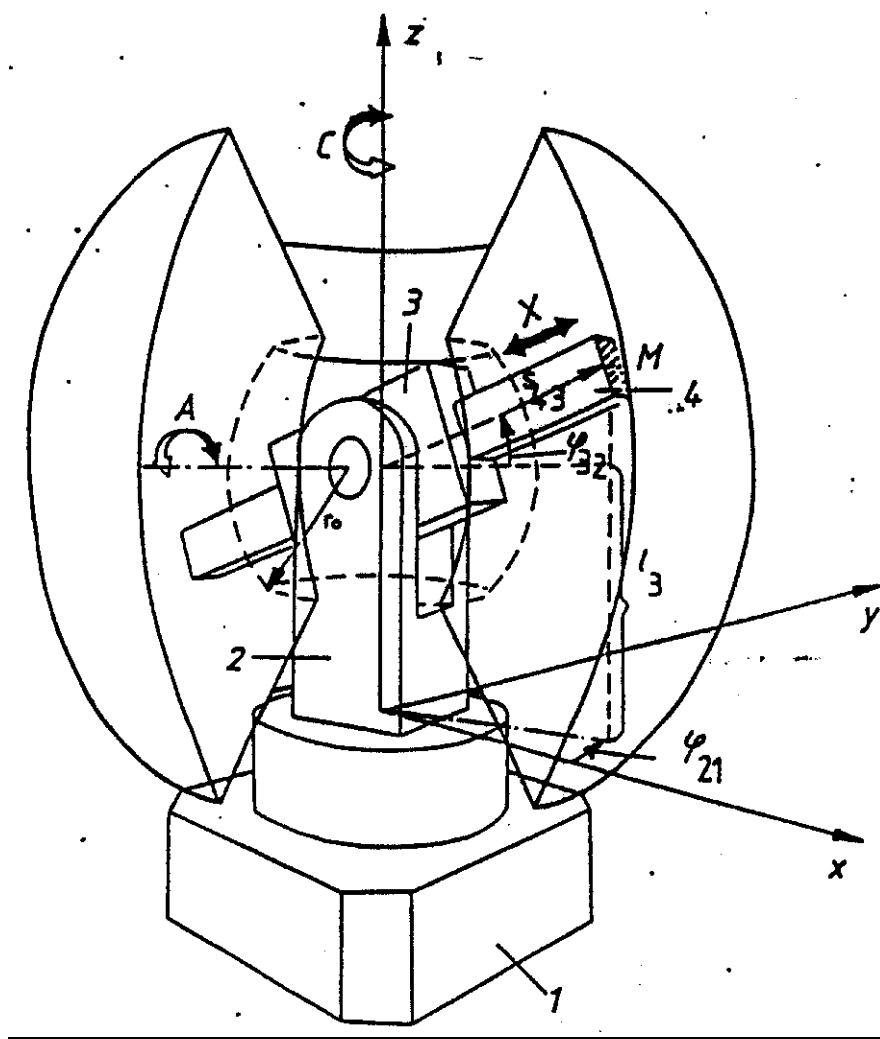

c.) Gömbi koordinátarendszerű robot

$$\xi = (l_4 + s_{43}) \cos \varphi_{32}$$

$$z = l_3 + (l_4 + s_{43}) \sin \varphi_{32}$$

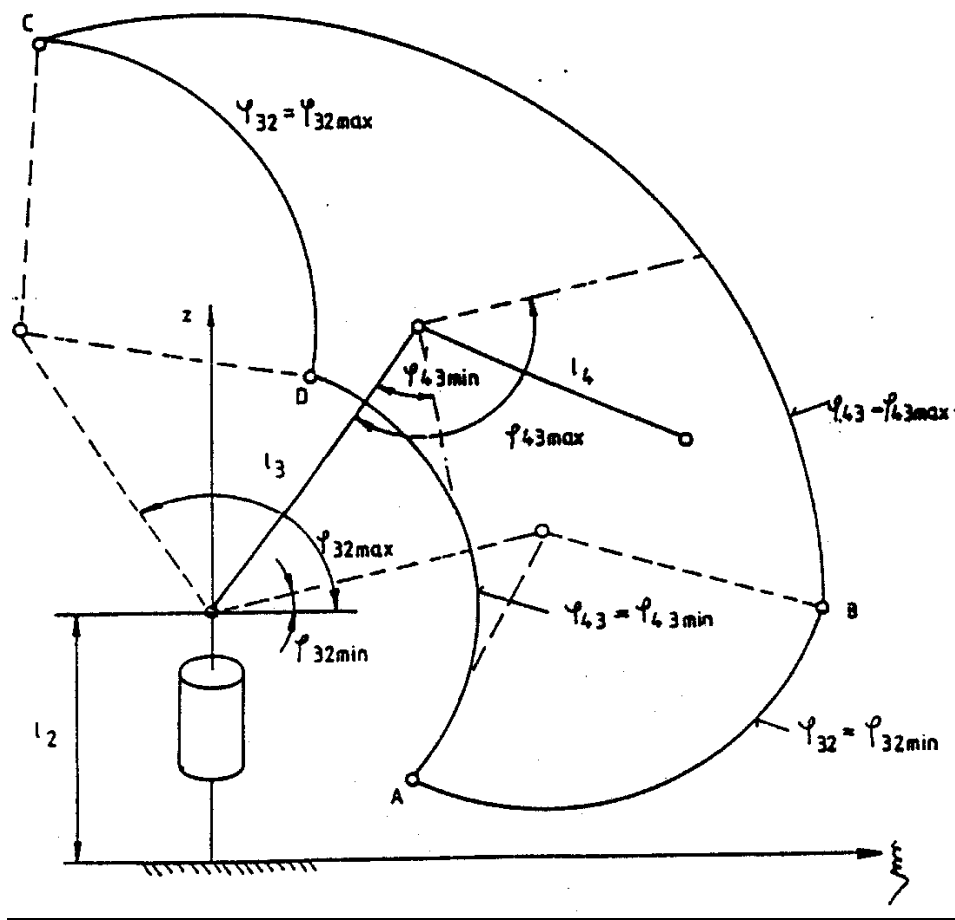

d.) Függőleges síkú csuklókaros robot

$$\xi = (l_3 - l_4 \cdot \cos \varphi_{43}) \cdot \cos \varphi_{32} + l_4 \cdot \sin \varphi_{43} \cdot \sin \varphi_{32}$$

$$z = l_2 + (l_3 - l_4 \cdot \cos \varphi_{43}) \cdot \sin \varphi_{32} - l_4 \cdot \sin \varphi_{43} \cdot \cos \varphi_{32}$$

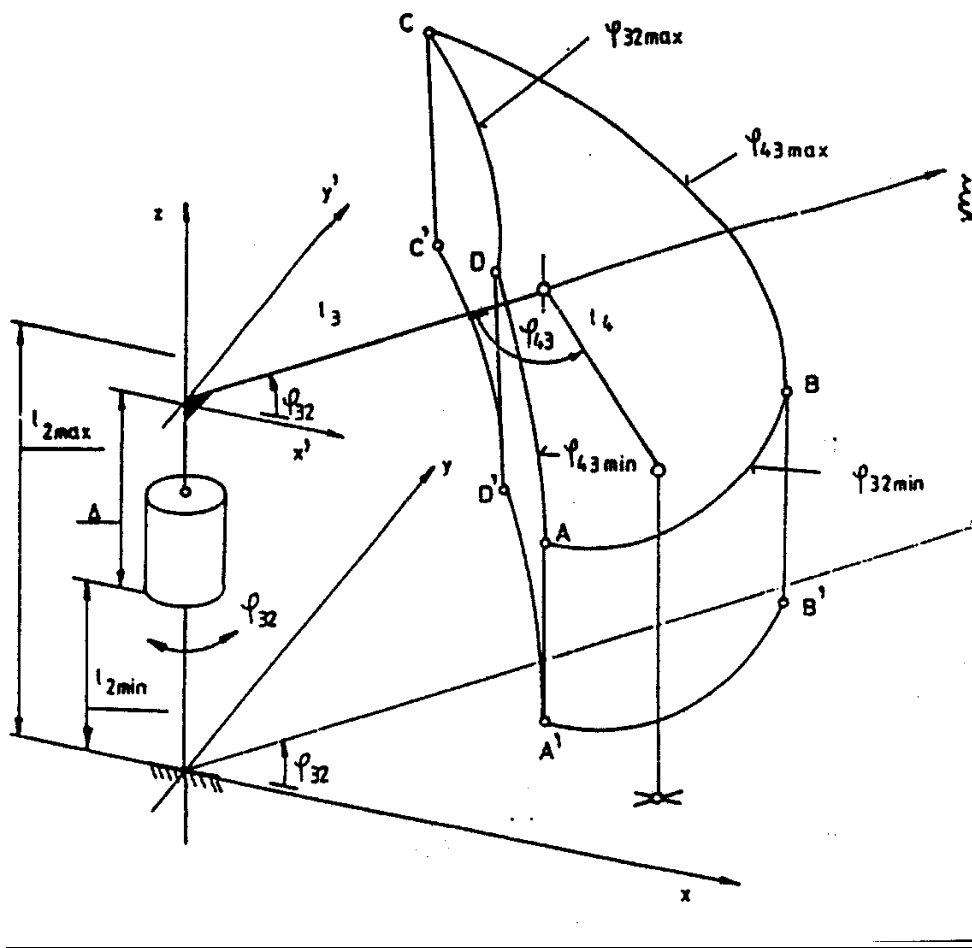

e.) Vízszintes síkú csuklóskaros robot

$$x = (l_3 - l_4 \cdot \cos \varphi_{43}) \cdot \cos \varphi_{32} + l_4 \cdot \sin \varphi_{43} \cdot \sin \varphi_{32}$$

$$y = (l_3 - l_4 \cdot \cos \varphi_{43}) \cdot \sin \varphi_{32} - l_4 \cdot \sin \varphi_{43} \cdot \cos \varphi_{32}$$

$$z = l_{2min} + S_{21}$$

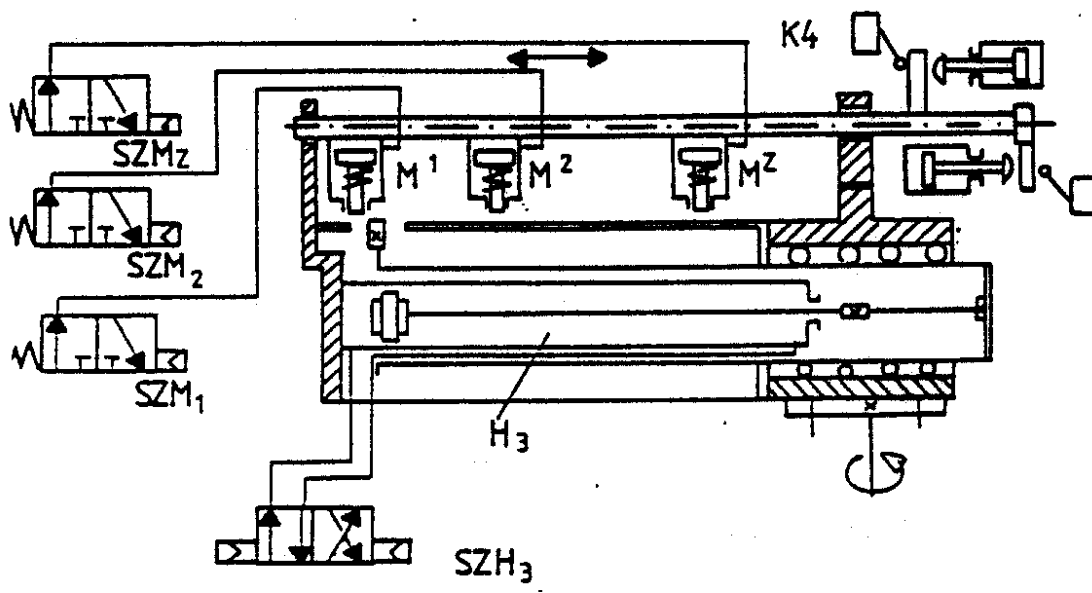

5. 1. 2. ROBOT HAJTÁSOK

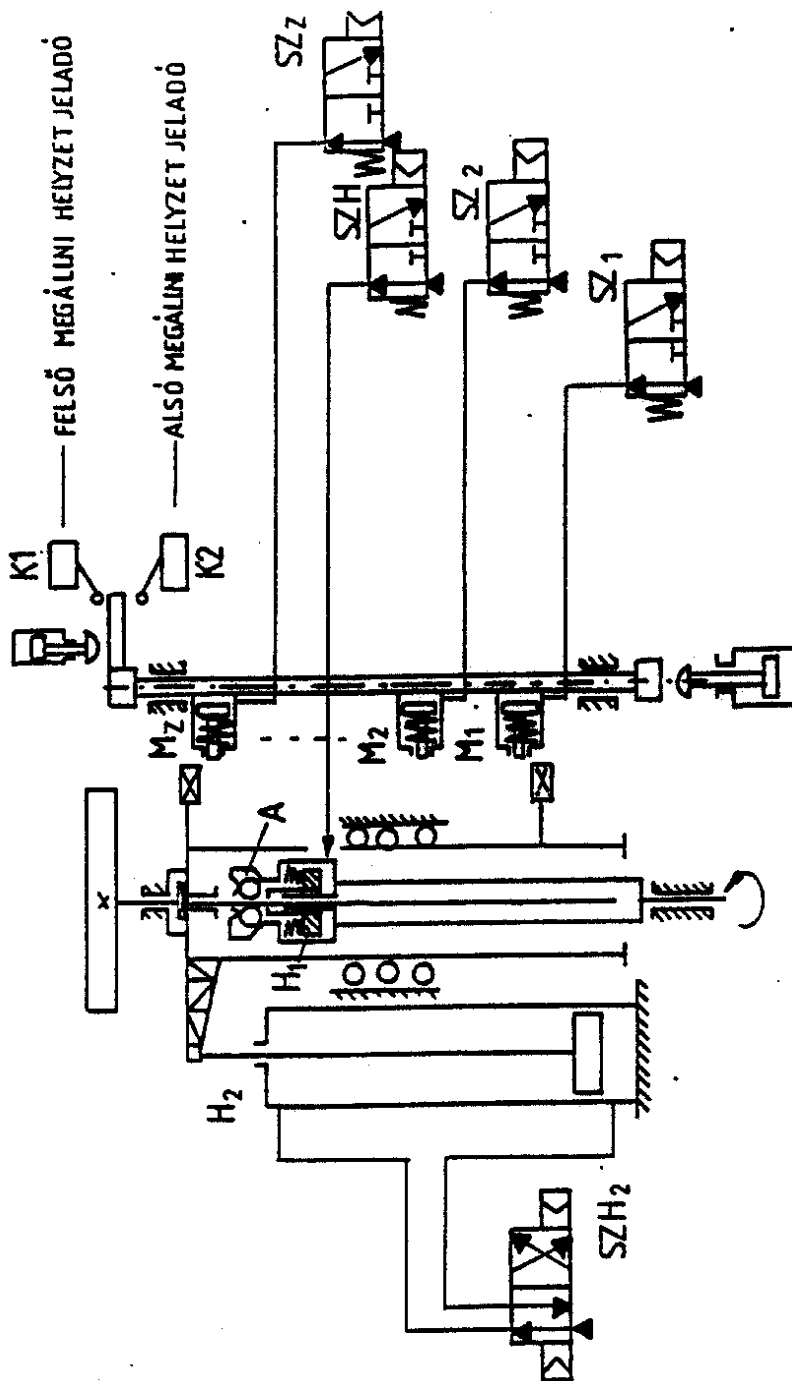
a.) Pneumatikus lineáris hajtás

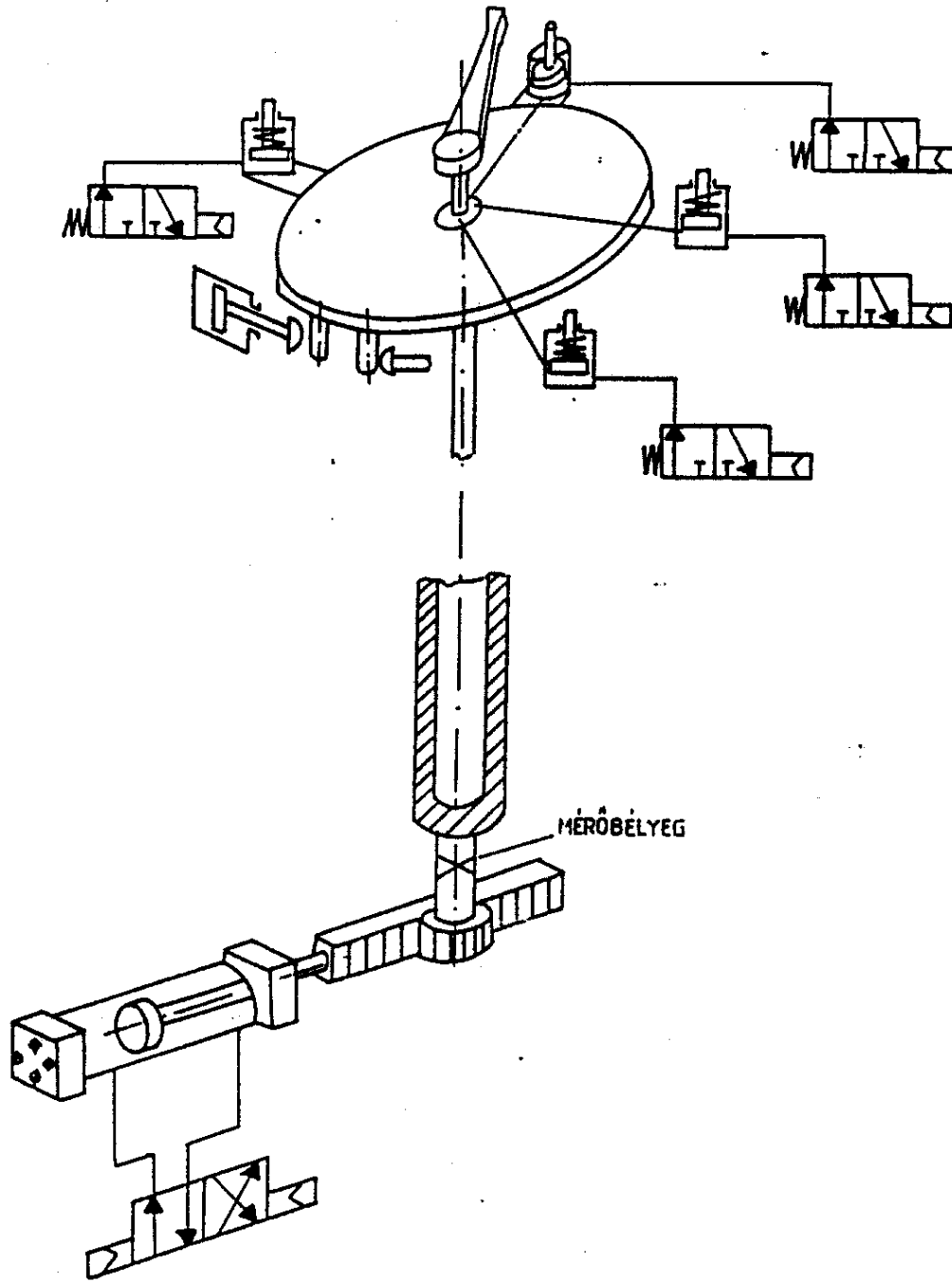
A robotpozíciókat a mozgó hengerek véghelyzetei, vagy programozott ütközők határozzák meg (ábrák).

Gábor Dénes Főiskola

b.) Hidraulikus hajtás

b1.) Hidrosztatikus hajtás

b2.) Hidraulikus szervohajtás

c.) Villamos hajtás

c1.) Szabályozott egyenáramú hajtás, feszültség vagy áramszabályozás az armatúra körben

- tárcsamotor
- normál kivitelű axiális elrendezésű motor

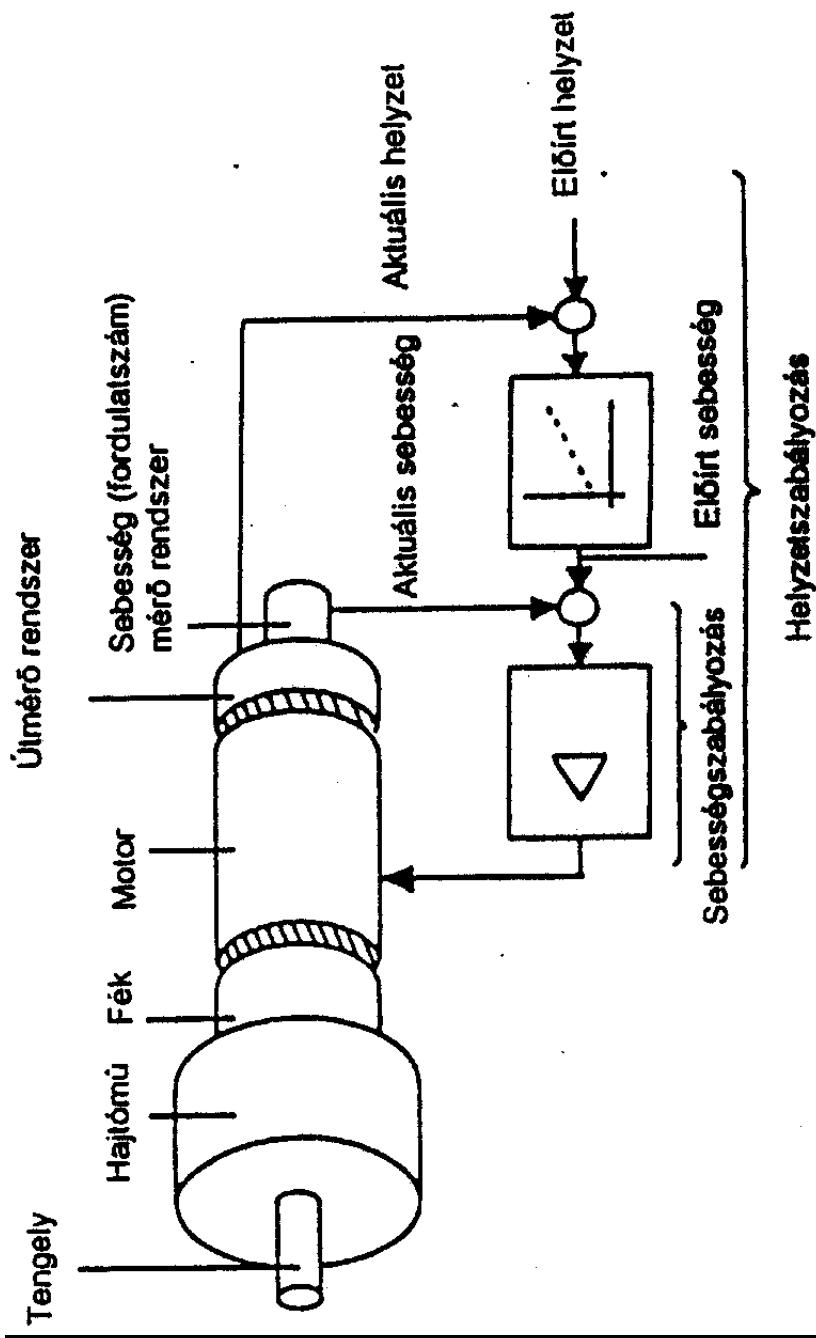
Villamos alapegyenletek:

$$U_a - U_i = R_a \cdot I_a + L_a \cdot \frac{dI_a}{dt}$$

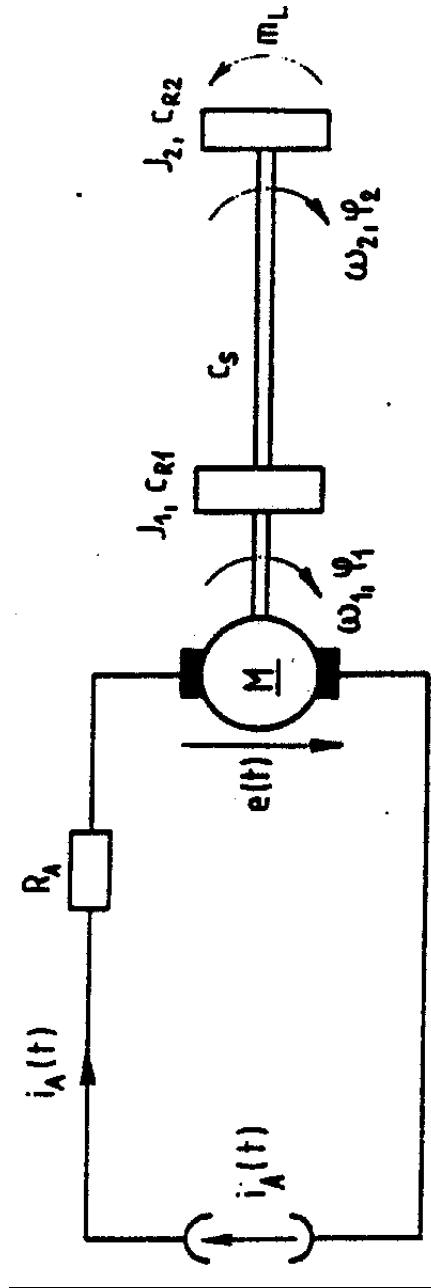
$$U_i = K_c \cdot I_g \cdot \omega$$

$$M = K_m \cdot I_a \cdot I_g$$

$$M = J \frac{d^2\varphi}{dt^2} + C_v \frac{d\varphi}{dt} + M_t$$

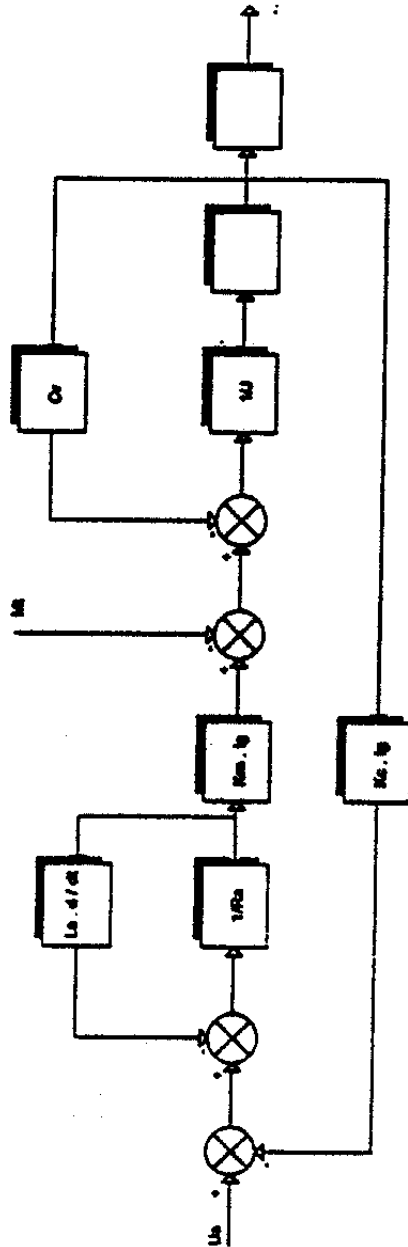

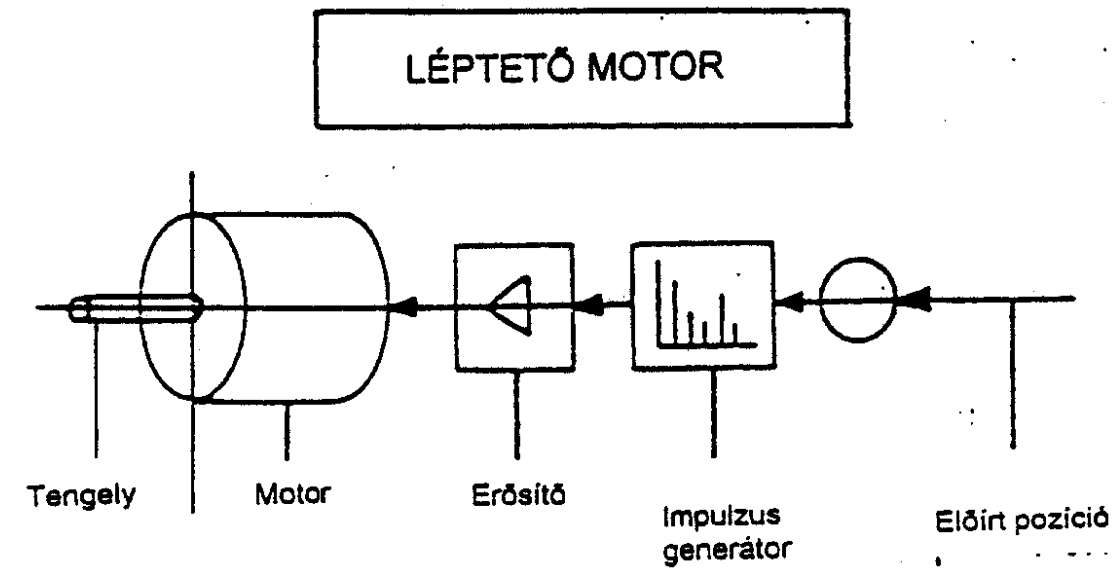

EGYENÁRAMÚ MOTOR FUNKCIONÁLIS FELÉPÍTÉSE

c2.) Villamos léptető motorok

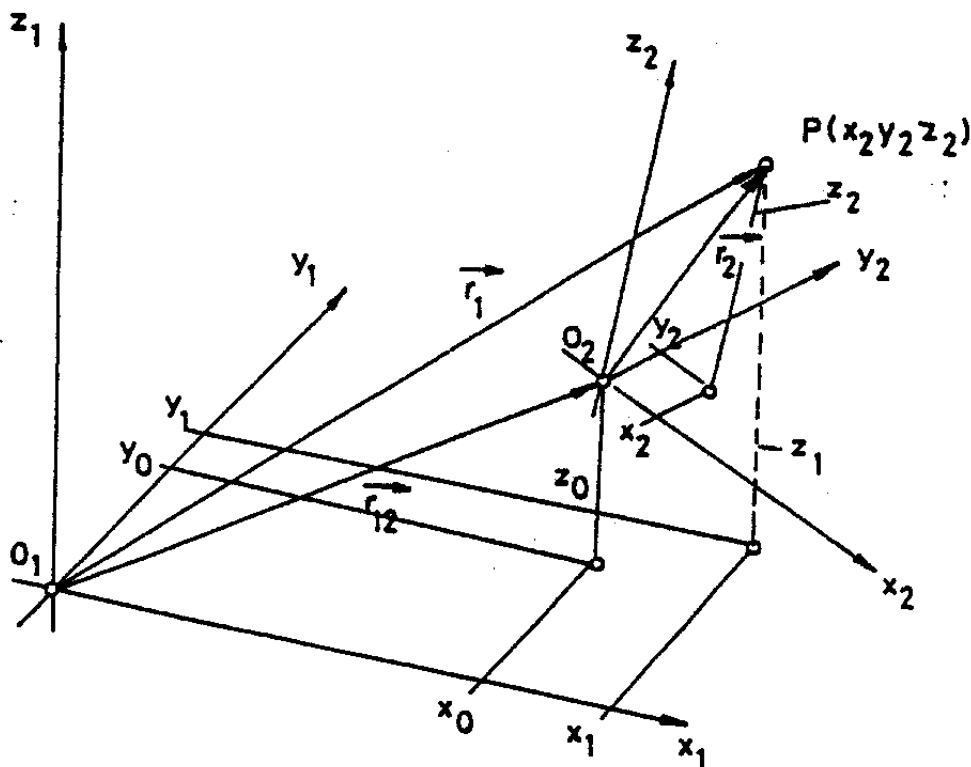

6. ROBOTOK IRÁNYÍTÁSA

6. 1. KOORDINÁTA TRANSZFORMÁCIÓK

6. 1. 1. Általános térbeli transzformáció

Az ábra alapján az $x_2; y_2; z_2$ koordinátarendszerben megadott $P(x_2; y_2; z_2)$ pont az $x_1; y_1; z_1$ koordinátarendszerbe az alábbi összefüggésekkel írható fel.

$$\mathbf{r}_1 = \mathbf{r}_{12} + \mathbf{r}_2$$

$$\mathbf{x}_1 = \mathbf{x}_0 + \mathbf{x}_2 \cos(\mathbf{x}_2; \mathbf{x}_1) + \mathbf{y}_2 \cos(\mathbf{y}_2; \mathbf{x}_1) + \mathbf{z}_2 \cos(\mathbf{z}_2; \mathbf{x}_1)$$

$$\mathbf{y}_1 = \mathbf{y}_0 + \mathbf{x}_2 \cos(\mathbf{x}_2; \mathbf{y}_1) + \mathbf{y}_2 \cos(\mathbf{y}_2; \mathbf{y}_1) + \mathbf{z}_2 \cos(\mathbf{z}_2; \mathbf{y}_1)$$

$$\mathbf{z}_1 = \mathbf{z}_0 + \mathbf{x}_2 \cos(\mathbf{x}_2; \mathbf{z}_1) + \mathbf{y}_2 \cos(\mathbf{y}_2; \mathbf{z}_1) + \mathbf{z}_2 \cos(\mathbf{z}_2; \mathbf{z}_1)$$

A robotok felépítése a koordináta transzformációk szempontjából kissé egyszerűbb, ezért egy robothoz közeli transzformációs rendszert és koordinátákat szoktak alkalmazni. Annyi azonban látható, hogy az egyik koordinátarendszerből a másikba való transzformáció rotáció és transzláció együtteséből tevődik össze, amely egy mátrix egyenletbe összefoglalható.

$$\begin{bmatrix} \mathbf{x}_1 \\ \mathbf{y}_1 \\ \mathbf{z}_1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{x}_0 \\ \mathbf{y}_0 \\ \mathbf{z}_0 \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} \cos(\mathbf{x}_2; \mathbf{x}_1) & \cos(\mathbf{y}_2; \mathbf{x}_1) & \cos(\mathbf{z}_2; \mathbf{x}_1) \\ \cos(\mathbf{x}_2; \mathbf{y}_1) & \cos(\mathbf{y}_2; \mathbf{y}_1) & \cos(\mathbf{z}_2; \mathbf{y}_1) \\ \cos(\mathbf{x}_2; \mathbf{z}_1) & \cos(\mathbf{y}_2; \mathbf{z}_1) & \cos(\mathbf{z}_2; \mathbf{z}_1) \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} \mathbf{x}_2 \\ \mathbf{y}_2 \\ \mathbf{z}_2 \end{bmatrix}$$

$\mathbf{v}$ = eltolás
vektor

$\mathbf{R}$ = forgatás
mátrix

A transzformáció egyetlen mátrixszal is felírható, ha egy kicsit kiegészítjük:

$$\begin{bmatrix} x_1 \\ y_1 \\ z_1 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \cos(x_2; x_1) & \cos(y_2; x_1) & \cos(z_2; x_1) & x_0 \\ \cos(x_2; y_1) & \cos(y_2; y_1) & \cos(z_2; y_1) & y_0 \\ \cos(x_2; z_1) & \cos(y_2; z_1) & \cos(z_2; z_1) & z_0 \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{1} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_2 \\ y_2 \\ z_2 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix}$$

A kiegészített mátrixban lévő cél és eltolási koordinátákat homogén koordinátáknak nevezzük, amelyekkel

$$\begin{bmatrix} x_1 \\ y_1 \\ z_1 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{R} & \mathbf{v} \\ \mathbf{0} & \mathbf{1} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_2 \\ y_2 \\ z_2 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix},$$

ahol

$$\mathbf{DH} = \begin{bmatrix} \mathbf{R} & \mathbf{v} \\ \mathbf{0} & \mathbf{1} \end{bmatrix}$$

az ún. DENAVIT-HARTENBERG mátrix, amely a transzformációt elvégzi.

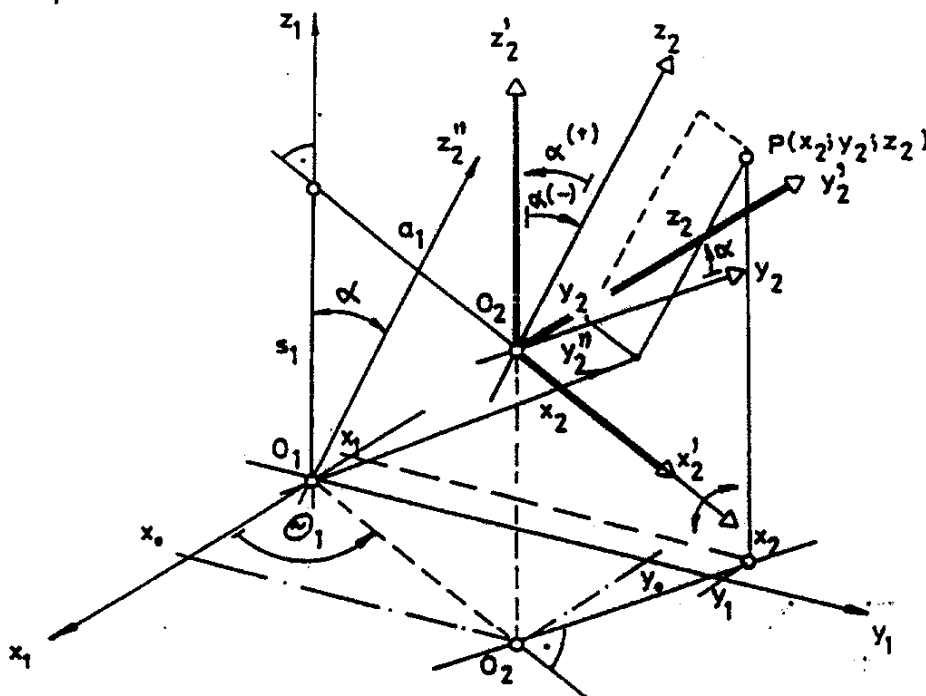
A robothoz közeli transzformációs rendszer (és koordináta-rendszer) egyszerűsíti az $\mathbf{R}$ rotációs mátrixot. Az egyszerűsítés alapja, hogy a robotmechanizmusban szereplő kinematikai kényszerek általában egy szabadságfokúak.

6. 1. 2. Transzformáció kinematikai kötöttségek figyelembevételével

A transzformáció ez esetben a következő ábrán követhető végig az alábbi lépések szerint:

- eltolás $a_1 \cos \theta_1$ mértékkel x_1 irányban
- eltolás $a_1 \sin \theta_1$ mértékkel y_1 irányban
- eltolás s_1 értékkel z_1 irányban
- forgatás z_1 tengely körül θ_1 szöggel
- forgatás x_2 tengely körül θ_2 szöggel

Forgatás z_1 tengely körül

$$\mathbf{R}_z = \begin{bmatrix} \cos\Theta_1 & -\sin\Theta_1 & 0 \\ \sin\Theta_1 & \cos\Theta_1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Forgatás x_2 tengely körül

$$\mathbf{R}_x = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & \cos\alpha_1 & -\sin\alpha_1 \\ 0 & \sin\alpha_1 & \cos\alpha_1 \end{bmatrix}$$

Forgatás együtt $R_z \cdot R_x$;

$$\underline{\underline{\mathbf{R}}} = \begin{bmatrix} \cos \Theta_1 & -\sin \Theta_1 \cos \alpha_1 & \sin \Theta_1 \sin \alpha_1 \\ \sin \Theta_1 & \cos \Theta_1 \cos \alpha_1 & -\cos \Theta_1 \sin \alpha_1 \\ 0 & \sin \alpha_1 & \cos \alpha_1 \end{bmatrix}$$

A kötöttségeket figyelembevéve $\underline{\underline{\mathbf{R}}}$

$$\underline{\underline{\mathbf{R}}} = \begin{bmatrix} \cos \Theta_1 & -\sin \Theta_1 \cos \alpha_1 & \sin \Theta_1 \sin \alpha_1 \\ \sin \Theta_1 & \cos \Theta_1 \cos \alpha_1 & -\cos \Theta_1 \sin \alpha_1 \\ 0 & \sin \alpha_1 & \cos \alpha_1 \end{bmatrix}$$

az eltolás vektor $\underline{\mathbf{y}}$

$$\underline{\mathbf{y}} = \begin{bmatrix} a_1 \cos \Theta_1 \\ a_1 \sin \Theta_1 \\ s_1 \end{bmatrix}$$

Ebből a DH mátrix

$$\underline{DH} = \begin{bmatrix} \cos \Theta_1 & -\sin \Theta_1 \cos \alpha_1 & \sin \Theta_1 \sin \alpha_1 & a_1 \cos \Theta_1 \\ \sin \Theta_1 & \cos \Theta_1 \cos \alpha_1 & -\cos \Theta_1 \sin \alpha_1 & a_1 \sin \Theta_1 \\ 0 & \sin \alpha_1 & \cos \alpha_1 & s_1 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

Általánosságban is így építhetők fel a robot csuklóhoz rendelt koordinátarendszerek, ahol az i és i+1-edik koordinátarendszer közötti transzformációt a

$$\mathbf{T}_{i,i+1} = \mathbf{DH}_{i,i+1} =$$

$$= \begin{bmatrix} \cos \Theta_i & -\sin \Theta_i \cos \alpha_i & \sin \Theta_i \sin \alpha_i & a_i \cos \Theta_i \\ \sin \Theta_i & \cos \Theta_i \cos \alpha_i & -\cos \Theta_i \sin \alpha_i & a_i \sin \Theta_i \\ 0 & \sin \alpha_i & \cos \alpha_i & s_i \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

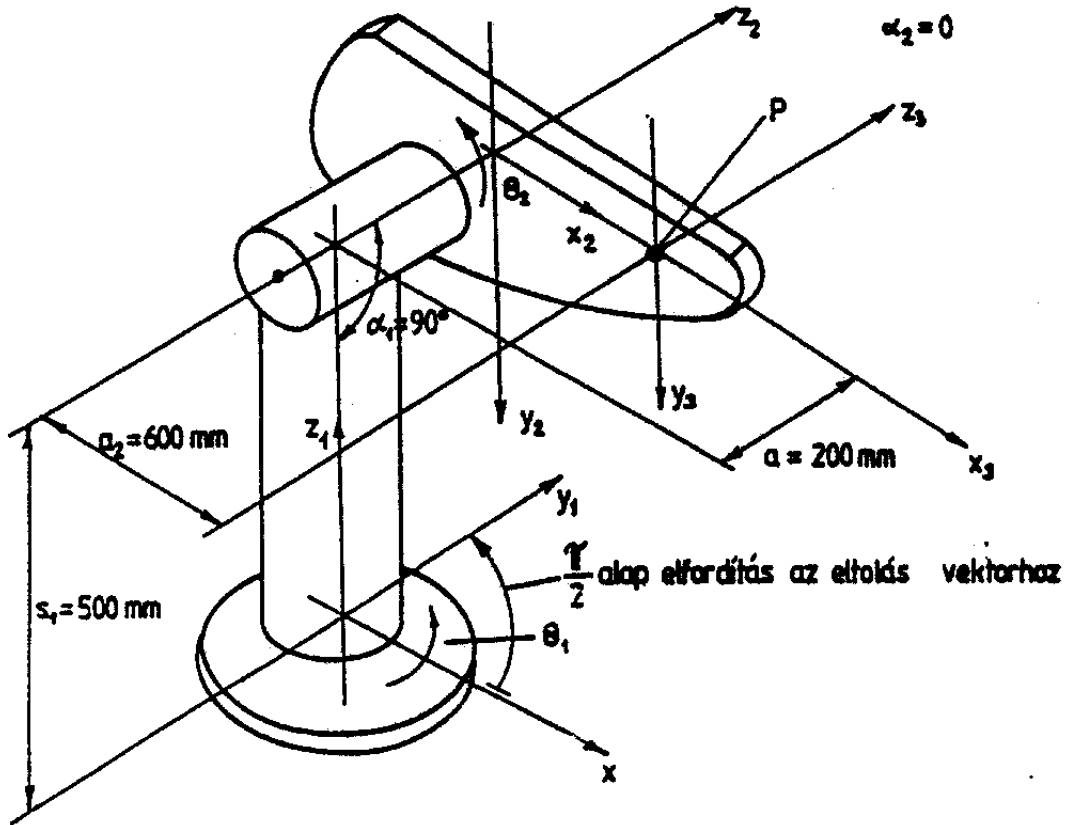

6. 1. 3. Számpélda koordináta transzformációkra

a.) Határozzuk meg az ábrán vázolt robotkar P_3 pontjának helyzetét $\rightarrow_1 = e_{r21}$ és $\rightarrow_2 = e_{r32}$ szögelfordulások esetén az ábrán vázolt $x_1; y_1; z_1$ robotkoordinátarendszerben

a1.) A P_3 pont az $x_3, y_3; z_3$ koordinátarendszer origójában helyezkedik el,

a2.) A P_3 pont az $x_3, y_3; z_3$ koordinátarendszerben $x_3 = a_2$ pontjában helyezkedik el $P_3 \{a_2; 0; 0\}$

A DH mátrix általános esetben

$$DH_{12} = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_1 & -\sin \Theta_1 \cos \alpha_1 & \sin \Theta_1 \sin \alpha_1 & a_1 \cos \Theta_1 \\ \sin \Theta_1 & \cos \Theta_1 \cos \alpha_1 & -\cos \Theta_1 \sin \alpha_1 & a_1 \sin \Theta_1 \\ 0 & \sin \alpha_1 & \cos \alpha_1 & s_1 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$\Theta_1 = 90^\circ$, és a felépítést figyelembe véve:

$$DH_{12} = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_1 & 0 & \sin \Theta_1 & a_1 \cos \left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1 \right) \\ \sin \Theta_1 & 0 & -\cos \Theta_1 & a_1 \sin \left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1 \right) \\ 0 & 1 & 0 & s_1 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$s_2 = 0$$

$$\Theta_2 = 0$$

$$DH_{23} = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_2 & -\sin \Theta_2 & 0 & a_2 \cos \Theta_2 \\ \sin \Theta_2 & \cos \Theta_2 & 0 & a_2 \sin \Theta_2 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$DH_{12;23} = DH_{12} \cdot DH_{23}$$

$$DH_{12;23} = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_1 \cos \Theta_2 & -\cos \Theta_1 \sin \Theta_2 & \sin \Theta_1 & a_2 \cos \Theta_2 \cos \Theta_1 + a_1 \cos \left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1 \right) \\ \sin \Theta_1 \cos \Theta_2 & -\sin \Theta_1 \sin \Theta_2 & -\cos \Theta_1 & a_2 \cos \Theta_2 \sin \Theta_1 + a_1 \sin \left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1 \right) \\ \sin \Theta_2 & \cos \Theta_2 & 0 & s_1 + a_2 \sin \Theta_2 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right];$$

$$\mathbf{P}_3 = \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}$$

ALAPHELYZET(Az ábrán vázolt helyzet $\Theta_1 = 0^\circ$; $\Theta_2 = 0^\circ$)

$$\begin{bmatrix} \mathbf{x}_1 \\ \mathbf{y}_1 \\ \mathbf{z}_1 \\ 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & \mathbf{a}_2 \\ 0 & 0 & -1 & \mathbf{a}_1 \\ 0 & 1 & 0 & \mathbf{s}_1 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}$$

Elvégezve a szorzást:

$$\begin{bmatrix} \mathbf{x}_1 \\ \mathbf{y}_1 \\ \mathbf{z}_1 \\ 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{a}_2 \\ \mathbf{a}_1 \\ \mathbf{s}_1 \\ 1 \end{bmatrix}$$

TETSZŐLEGES HELYZET

$(\Theta_1 = \pi; \Theta_2 = \frac{\pi}{2})$ esetén a DH mátrix

$$\begin{bmatrix} \mathbf{x}_1 \\ \mathbf{y}_1 \\ \mathbf{z}_1 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{0} & \mathbf{1} & \mathbf{0} & \mathbf{a}_2 \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{-1} & \mathbf{-a}_1 \\ \mathbf{1} & \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{s}_1 + \mathbf{a}_2 \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{1} \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} \mathbf{0} \\ \mathbf{0} \\ \mathbf{0} \\ \mathbf{1} \end{bmatrix}$$

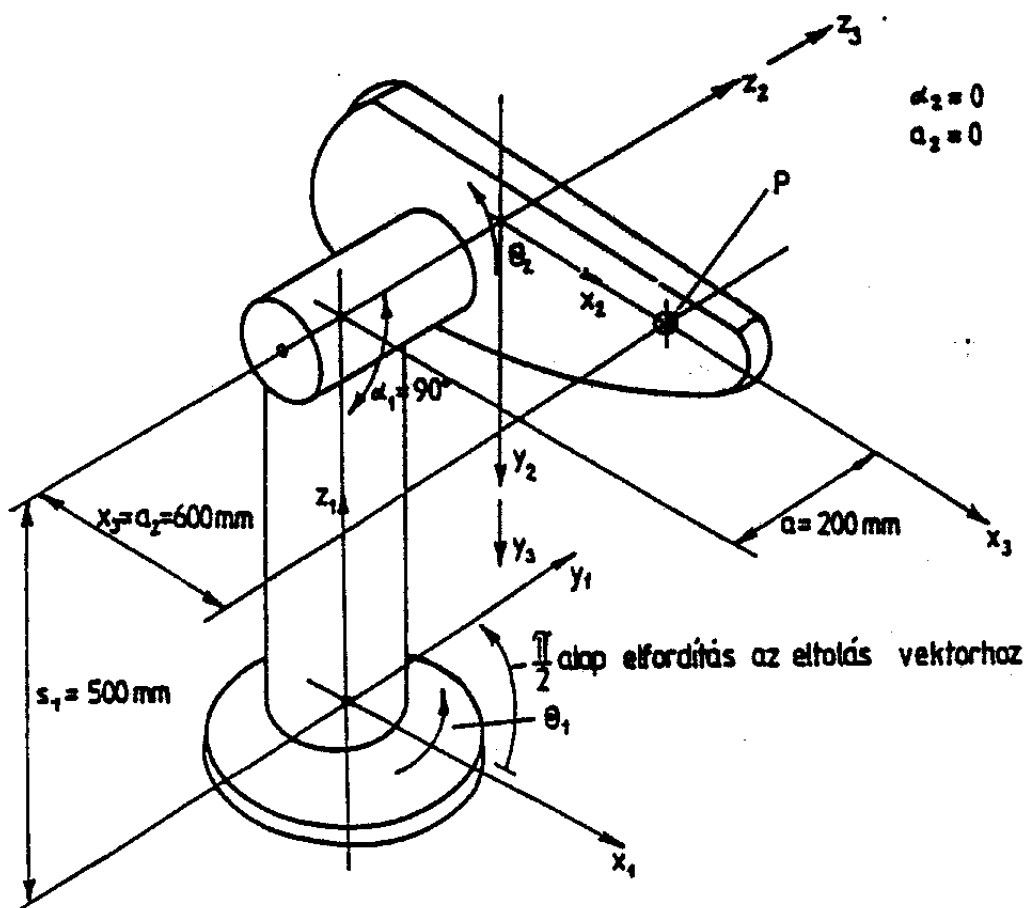
Elvégezve a szorzást:

$$\begin{bmatrix} \mathbf{x}_1 \\ \mathbf{y}_1 \\ \mathbf{z}_1 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{0} \\ \mathbf{-a}_1 \\ \mathbf{s}_1 + \mathbf{a}_2 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix}$$

Robotkar részlet, ha a 3 jelű koordinátarendszert a 2 koordinátarendszer kezdőpontjában helyezük el.

$$\bar{P}_3 = \begin{bmatrix} a_2 \\ 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}$$

Az ábrán vázolt adatok alapján a **DH** mátrix az előzőekhez képest az alábbiak szerint változik, illetve módosul az x_3 ; y_3 ; z_3 koordinátarendszerben $P(x_3; y_3; z_3)$ is.

$$\Theta_1 = 90^\circ$$

$$\mathbf{DH}_{12} = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_1 & 0 & \sin \Theta_1 & a_1 \cos \left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1 \right) \\ \sin \Theta_1 & 0 & -\cos \Theta_1 & a_1 \sin \left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1 \right) \\ 0 & 1 & 0 & s_1 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$s_2 = 0$$

$$a_2 = 0$$

$$\Theta_2 = 0$$

$$\mathbf{DH}_{23} = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_2 & -\sin \Theta_2 & 0 & 0 \\ \sin \Theta_2 & \cos \Theta_2 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$\underline{\mathbf{DH}} = \underline{\mathbf{DH}}_{12} \cdot \underline{\mathbf{DH}}_{23} =$$

$$= \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_1 \cos \Theta_2 & -\cos \Theta_1 \sin \Theta_2 & \sin \Theta_1 & a_1 \cos\left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1\right) \\ \sin \Theta_1 \cos \Theta_2 & -\sin \Theta_1 \sin \Theta_2 & -\cos \Theta_1 & a_1 \sin\left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1\right) \\ \sin \Theta_2 & \cos \Theta_2 & 0 & s_1 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right];$$

ALAPHELYZET

($\Theta_1 = 0$; $\Theta_2 = 0$ az ábrán vázolt helyzet)

$$\begin{bmatrix} \mathbf{x}_1 \\ \mathbf{y}_1 \\ \mathbf{z}_1 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{1} & \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{0} \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{-1} & \mathbf{a}_1 \\ \mathbf{0} & \mathbf{1} & \mathbf{0} & \mathbf{s}_1 \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{1} & \mathbf{1} \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} \mathbf{a}_2 \\ \mathbf{0} \\ \mathbf{0} \\ \mathbf{1} \end{bmatrix}$$

Elvégezve a szorzást:

$$\begin{bmatrix} \mathbf{x}_1 \\ \mathbf{y}_1 \\ \mathbf{z}_1 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{a}_2 \\ \mathbf{a}_1 \\ \mathbf{s}_1 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix}$$

TETSZŐLEGES HELYZET

$(\Theta_1 = \pi; \Theta_2 = \frac{\pi}{2})$ esetén a DH mátrix

$$\begin{bmatrix} \mathbf{x}_1 \\ \mathbf{y}_1 \\ \mathbf{z}_1 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{0} & \mathbf{1} & \mathbf{0} & \mathbf{0} \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{-1} & \mathbf{-a}_1 \\ \mathbf{1} & \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{s}_1 \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{1} \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} \mathbf{a}_2 \\ \mathbf{0} \\ \mathbf{0} \\ \mathbf{1} \end{bmatrix}$$

Elvégezve a szorzást:

$$\begin{bmatrix} \mathbf{x}_1 \\ \mathbf{y}_1 \\ \mathbf{z}_1 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{0} \\ \mathbf{-a}_1 \\ \mathbf{s}_1 + \mathbf{a}_2 \\ \mathbf{1} \end{bmatrix}$$

b.) Határozzuk meg az előzőekben használt módszer inverz feladata alapján, hogy a robotkar P₃ pontja - az ábrán vázolt $\rightarrow_1 = 0$ és $\rightarrow_2 = 0$ állapotot feltételezve - milyen szögelfordulások megtétele után ($\rightarrow_1; \rightarrow_2$) jut el a P₃(x₁; y₁; z₁) pontba, ha

$$\begin{aligned}x_1 &= 0 \\y_1 &= -200; \\z_1 &= 1100,\end{aligned}$$

A mátrix szorzás elvégzésével

$$x_1 = a_2 \cos \Theta_2 \cos \Theta_1 + a_1 \cos \left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1 \right)$$

$$y_1 = a_2 \cos \Theta_2 \sin \Theta_1 + a_1 \sin \left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1 \right)$$

$$z_1 = s_1 + a_2 \sin \Theta_2$$

$$\sin \Theta_2 = \frac{z_1 - s_1}{a_2} = \frac{1100 - 500}{600} = 1$$

$$\Theta_2 = \frac{\pi}{2}$$

$$\cos \Theta_2 = 0$$

$$x_1 = a_1 \cos\left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1\right)$$

$$y_1 = a_1 \sin\left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1\right)$$

$$0 = \cos\left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1\right)$$

$$\Theta_1 = \pi; \quad -\pi$$

$$\frac{y_1}{a_1} = -1 = \sin\left(\frac{\pi}{2} + \Theta_1\right)$$

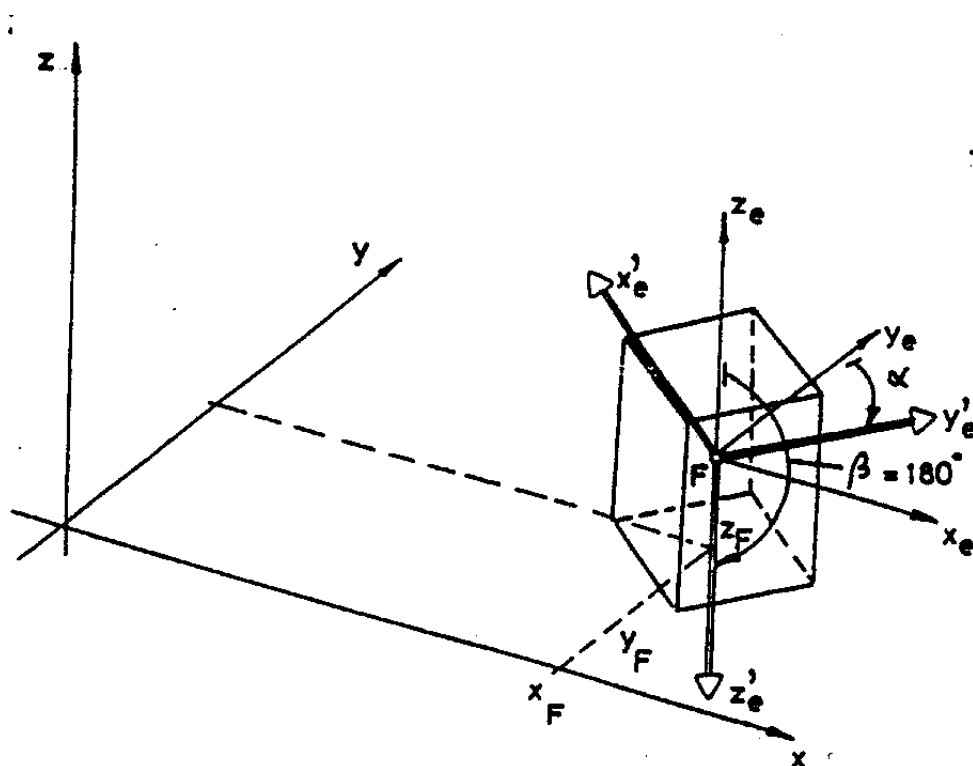
$$\Theta_1 = \pi; \quad -\pi$$

---

6. 2. ROBOTMEGFOGÓK ORIENTÁCIÓJA

Az orientáció számításának alapja a munkadarab-frame, amelyet a következő ábra alapján ábrázolhatunk az x_e , y_e és z_e koordinátarendszerben homogén koordinátákkal.

$$\mathbf{F} = \begin{bmatrix} 1 & 0 & 0 & \mathbf{x}_F \\ 0 & 1 & 0 & \mathbf{y}_F \\ 0 & 0 & 1 & \mathbf{z}_F \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} -1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix} \cdot \begin{bmatrix} \cos \alpha & -\sin \alpha & 0 & 0 \\ \sin \alpha & \cos \alpha & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

eltolás   ye-tengely körüli   ze-tengely körüli
forrotás   forrotás

amelyből a szorzásokat elvégezve

$$\underline{\underline{\mathbf{F}}} = \begin{bmatrix} -\cos \alpha & \sin \alpha & 0 & \mathbf{x}_F \\ \sin \alpha & \cos \alpha & 0 & \mathbf{y}_F \\ 0 & 0 & -1 & \mathbf{z}_F \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{bmatrix}$$

mátrixot kapjuk, amelynek első oszlopa az x_e , a második az y_e , a harmadik pedig z_e tengely irányát határozza meg. Ebbe a koordinátarendszerbe kell a robot megfogónak illeszkedni a munkadarab megfogásához. A munkadarabhoz illesztett megfogó alapján meghatározható a megfogási állapotban szükséges megfogórobotkar csatlakozási pont. A következő ábra alapján - mivel a csatlakozási $\underline{P}$ pont a z_e tengelyen helyezkedik el - a módosított eltolási vektor:

$$\underline{r}^* = \underline{r} - [0; 0; -1; 0] \cdot k = [x_F; y_F; (z_F + k); 1],$$

amelyet $\underline{\underline{F}}$ utolsó oszlopába helyettesítve

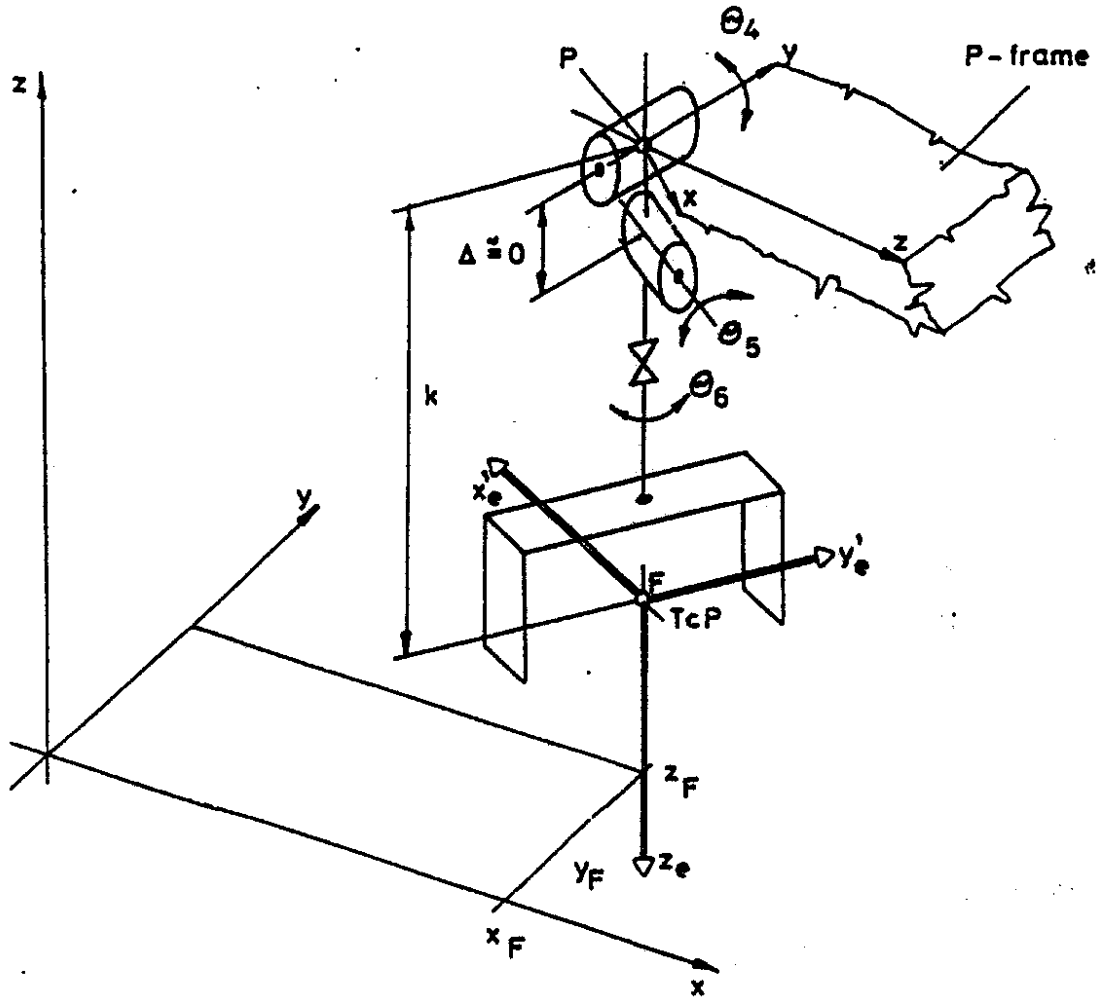
$$\underline{\underline{F}}^* = \left[\begin{array}{ccc|c} -\cos \alpha & \sin \alpha & 0 & x_F \\ \sin \alpha & \cos \alpha & 0 & y_F \\ 0 & 0 & -1 & z_F + k \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

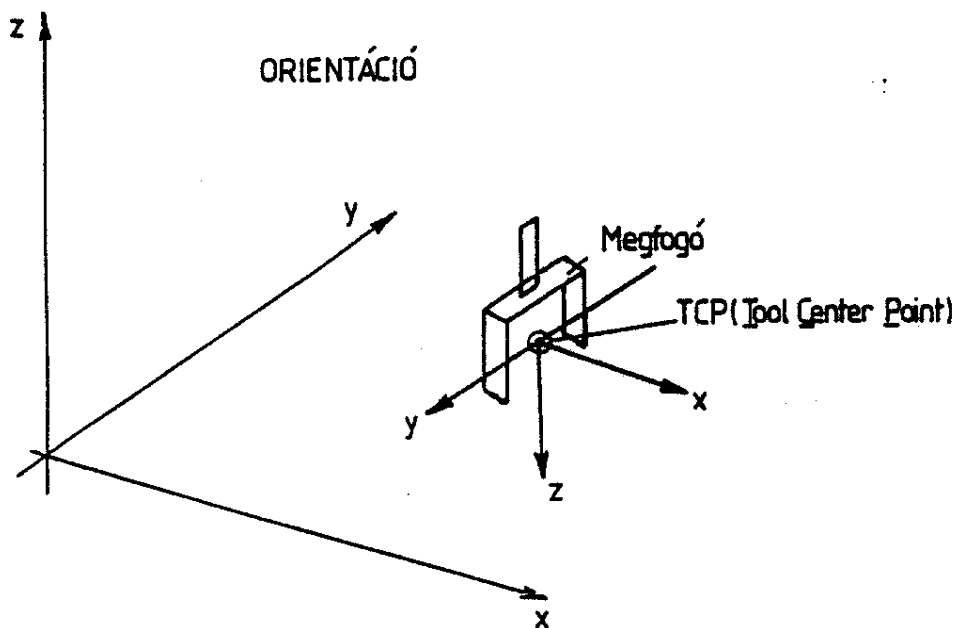
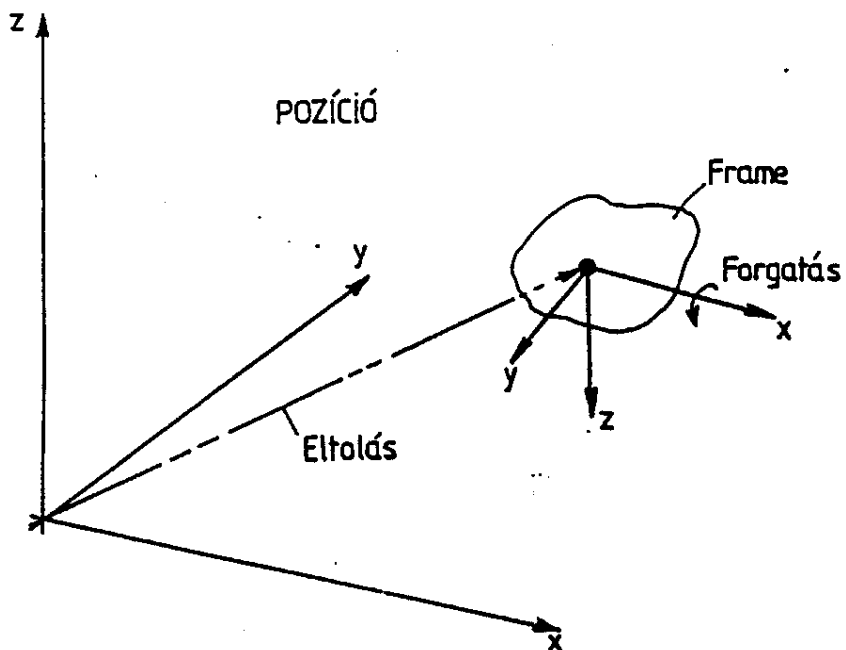

mátrixot kapjuk, amely a robotkaron lévő megfogó illeszkedési $\underline{P}$ pontban adja meg a megfogó irányított-ságát $\underline{F}^*$ -frame-jét.

A robotkarok helyzetét meghatározó $\epsilon_{21}=\rightarrow 1$, $\epsilon_{32}=\rightarrow 2$ és $\epsilon_{43}=\rightarrow 3$ szögkoordináták az $\underline{F}$ -frame-ből számított $\underline{P}$ pont alapján a 2. pontban ismertetett módszerekkel meghatározhatók.

A $\underline{P}$ ponthoz rendelt $\underline{P}$ -frame-nek az ugyancsak $\underline{P}$ pontban értelmezett $\underline{F}^*$ -frame-be való forgatásával - az ábrán láthatóan - előállíthatók a $\epsilon_{54}=\rightarrow 4$; $\epsilon_{65}=\rightarrow 5$ és $\epsilon_{76}=\rightarrow 6$ szögkoordináták.

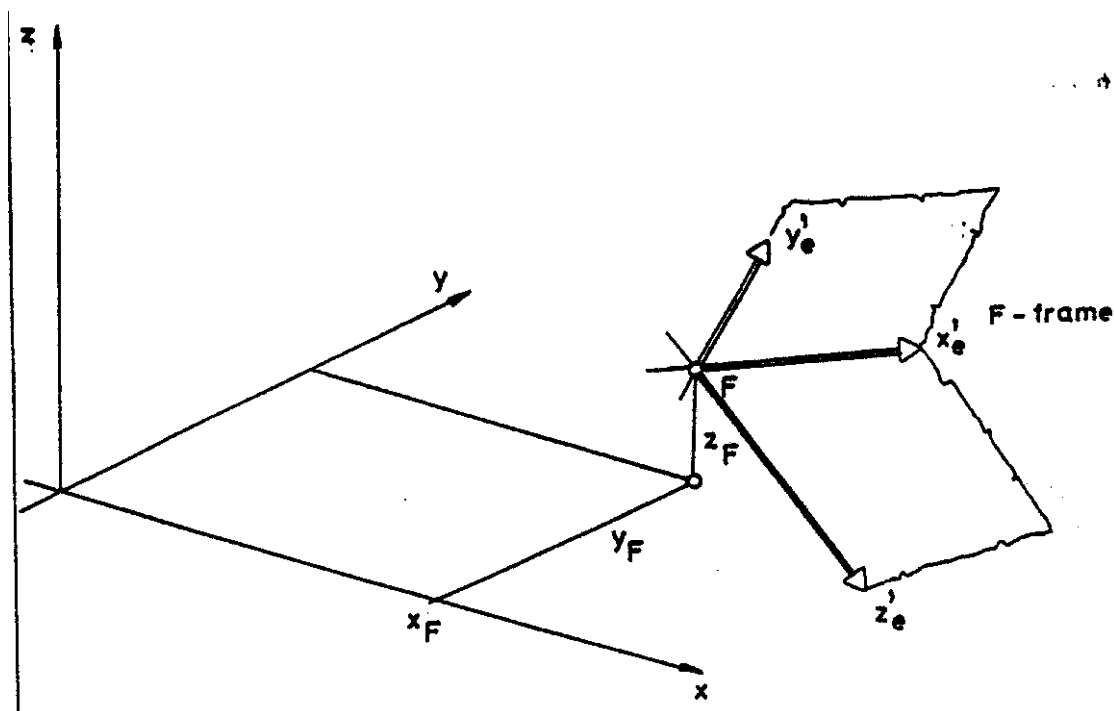

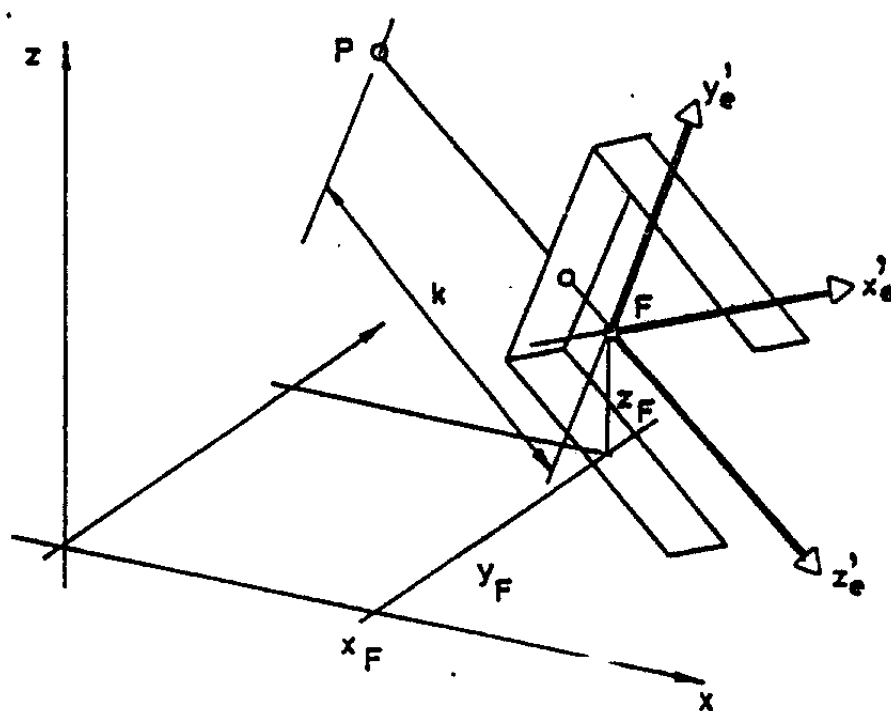

Az orientációs mozgás meghatározásának menete tehát az alábbiakban foglalható össze:

- 1. lépés:** Az ábra alapján meghatározandó a manipuláció F-frame-je.
- 2. lépés:** Az F-frame alapján és a megfogó geometriai mérete P pont meghatározása.
- 3. lépés:** A P pont ismeretében az alapmozgás $\sigma_{21} \Rightarrow \rightarrow 1$;
 $\sigma_{32} = \ominus_2$ és $\sigma_{43} \Rightarrow \rightarrow 3$ szögeinek előállítás.

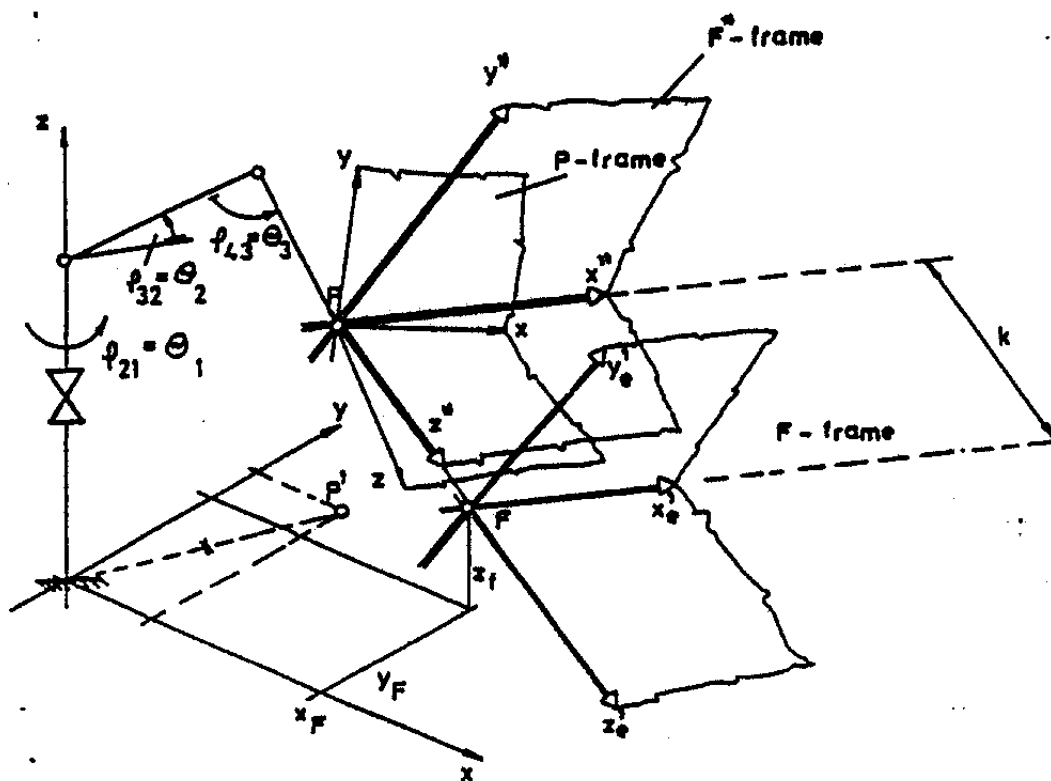

4. lépés: A fenti szögkoordináták alapján P-frame előállítása.

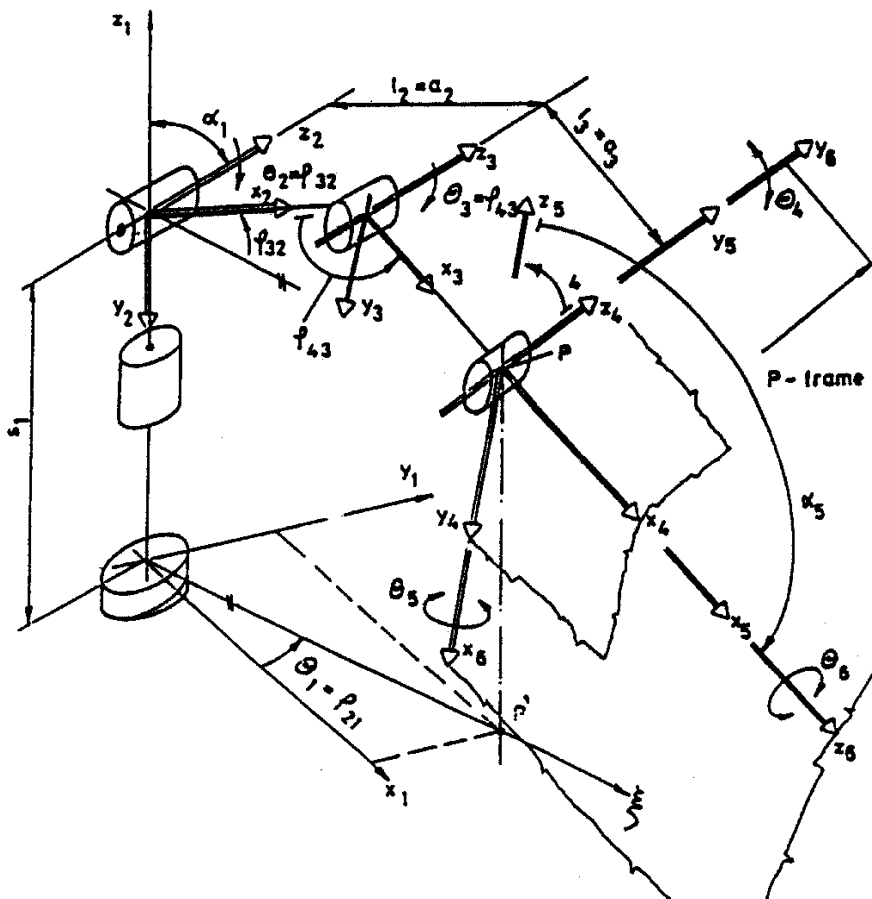

5. lépés: $\underline{P}$ -frame $\underline{F}^*$ -frame-be forgatása.

$$\underline{F}^* = \underline{P} \cdot \text{ROT}[(z; \Theta_4); (y; \Theta_5); (z; \Theta_6)]$$

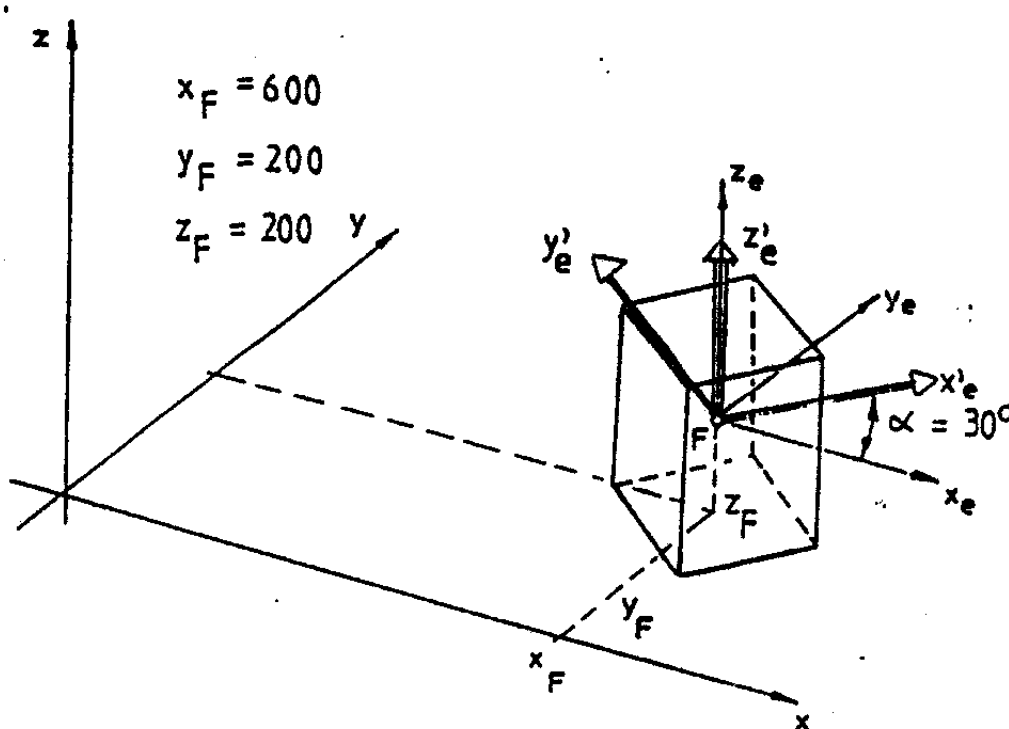
összefüggés alapján, amelynek algebrai egyenletrendszerként való megoldásából kapjuk θ_{54} ; θ_{65} és θ_{76} szögkoordinátákat.

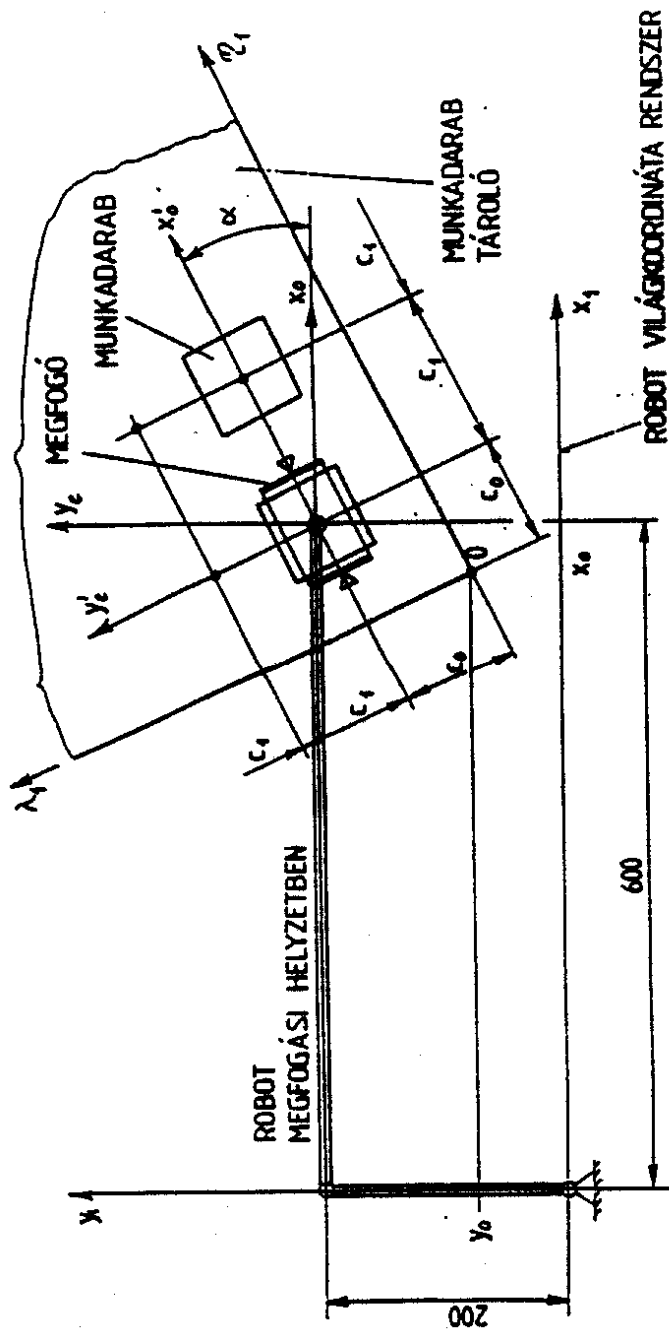

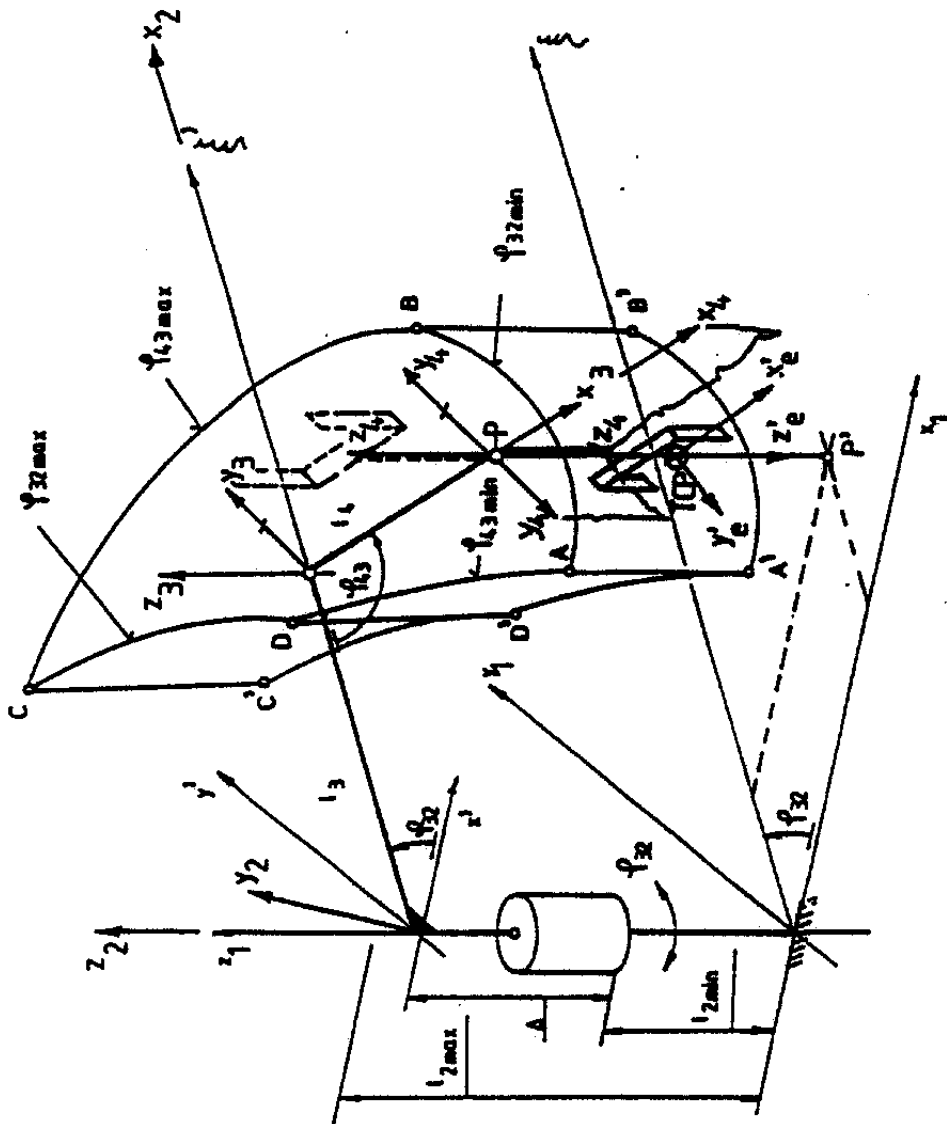

6. 3. SZÁMPÉLDA ROBOTMEGFOGÓK ORIENTÁCIÓJÁHOZ

Munkadarab helyzete az ábra szerinti, határozzuk meg a robotára szerinti pozíció és orientációs mozgást.

$$\underline{\underline{\mathbf{H}}} = \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 0 & 600 \\ 0 & 1 & 0 & 200 \\ 0 & 0 & 0 & 200 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right] \left[\begin{array}{ccc|c} \cos 30^\circ & -\sin 30^\circ & 0 & 0 \\ \sin 30^\circ & \cos 30^\circ & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right] =$$

$$= \left[\begin{array}{ccc|c} \frac{\sqrt{3}}{2} & -\frac{1}{2} & 0 & 600 \\ \frac{1}{2} & \frac{\sqrt{3}}{2} & 0 & 200 \\ 0 & 0 & 1 & 200 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$\underline{\underline{\mathbf{F}}} = \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 0 & 600 \\ 0 & 1 & 0 & 200 \\ 0 & 0 & 1 & 200 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right] \left[\begin{array}{ccc|c} -1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right].$$

$$\left[\begin{array}{ccc|c} \cos 30^\circ & -\sin 30^\circ & 0 & 0 \\ \sin 30^\circ & \cos 30^\circ & 0 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right] = \left[\begin{array}{ccc|c} -\frac{\sqrt{3}}{2} & \frac{1}{2} & 0 & 600 \\ \frac{1}{2} & \frac{\sqrt{3}}{2} & 0 & 200 \\ \hline 0 & 0 & -1 & 200 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

A $\underline{k} = 300$ mm értéket felvéve

$$\underline{\underline{\mathbf{F}^*}} = \left[\begin{array}{ccc|c} -\frac{\sqrt{3}}{2} & \frac{1}{2} & 0 & 600 \\ \frac{1}{2} & \frac{\sqrt{3}}{2} & 0 & 200 \\ 2 & 2 & -1 & 500 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$\mathbf{DH}_{12} = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_1 & \sin \Theta_1 \cos \alpha_1 & \sin \Theta_1 \sin \alpha_1 & a_1 \cos \Theta_1 \\ \sin \Theta_1 & \cos \Theta_1 \cos \alpha_1 & -\cos \Theta_1 \sin \alpha_1 & a_1 \sin \Theta_1 \\ 0 & \sin \alpha_1 & \cos \alpha_1 & s_1 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$\begin{aligned} \mathbf{a}_1 &= \mathbf{0} \\ \mathcal{O}_1 &= \mathbf{0} \\ \rightarrow_1 &= \mathbf{0} \end{aligned}$$

$$\mathbf{DH}_{12} = \left[\begin{array}{ccc|c} \mathbf{1} & \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{0} \\ \mathbf{0} & \mathbf{1} & \mathbf{0} & \mathbf{0} \\ \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{1} & s_1 \\ \hline \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{0} & \mathbf{1} \end{array} \right]$$

$$\begin{aligned} s_2 &= \mathbf{0} \\ \mathcal{O}_2 &= \mathbf{0} \end{aligned}$$

$$\mathbf{DH}_{23} = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_{32} & -\sin \Theta_{32} & 0 & a_2 \cos \Theta_{32} \\ \sin \Theta_{32} & \cos \Theta_{32} & 0 & a_2 \sin \Theta_{32} \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$s_3 = 0$$

$$c_3 = 0$$

$$DH_{34} = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_{43} & -\sin \Theta_{43} & 0 & a_3 \cos \Theta_{43} \\ \sin \Theta_{43} & \cos \Theta_{43} & 0 & a_3 \sin \Theta_{43} \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$DH_{12} DH_{23} DH_{13} = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_{32} & -\sin \Theta_{32} & 0 & a_2 \cos \Theta_{32} \\ \sin \Theta_{32} & \cos \Theta_{32} & 0 & a_2 \sin \Theta_{32} \\ 0 & 0 & 1 & s_1 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$\mathbf{DH}_{14} = \left[\begin{array}{cc|c|c}
 \cos \Theta_{32} \cos \Theta_{43} & -\cos \Theta_{32} \sin \Theta_{43} & 0 & a_3 \cos \Theta_{43} \cos \Theta_{32} \\
 -\sin \Theta_{43} \sin \Theta_{32} & -\sin \Theta_{32} \cos \Theta_{43} & 0 & -a_3 \sin \Theta_{43} \sin \Theta_{32} + \\
 & & & + a_2 \cos \Theta_{32} \\
 \sin \Theta_{32} \cos \Theta_{43} & -\sin \Theta_{32} \sin \Theta_{43} & 0 & a_3 \sin \Theta_{32} \cos \Theta_{43} + \\
 + \cos \Theta_{32} \sin \Theta_{43} & + \cos \Theta_{32} \sin \Theta_{43} & 0 & + a_3 \cos \Theta_{32} \sin \Theta_{43} + \\
 & & & + a_2 \sin \Theta_{32} \\
 \hline
 0 & 0 & 1 & s_1 \\
 \hline
 0 & 0 & 0 & 1
 \end{array} \right]$$

A pozícióhelyzetet meghatározó szögkoordináták

$$\begin{bmatrix} 600 \\ 200 \\ 500 \\ 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \mathbf{DH}_{14} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} 0 \\ 0 \\ 0 \\ 1 \end{bmatrix}$$

mátrixegyenletből

$$600 = 600(\cos\Theta_{43}\cos\Theta_{32} - \sin\Theta_{43}\sin\Theta_{32}) + 200\cos\Theta_{32}$$

$$200 = 600(\sin\Theta_{32}\cos\Theta_{43} + \cos\Theta_{32}\sin\Theta_{43}) + 200\sin\Theta_{32}$$

$$500 = s_1$$

$$600 = 600\cos(\Theta_{43} + \Theta_{32}) - 200\cos\Theta_{32}$$

$$200 = 600\sin(\Theta_{43} + \Theta_{32}) + 200\sin\Theta_{32}$$

Az egyenleteket négyzetre emelve

$$\begin{aligned}
 600^2 &= 600^2 \cos^2(\Theta_{43} + \Theta_{32}) - \\
 &- 200 \cdot 600 \cdot 400 \cos(\Theta_{43} + \Theta_{32}) \cos \Theta_{32} + 200^2 \cos^2 \Theta_{32} \\
 200^2 &= 600^2 \sin^2(\Theta_{43} + \Theta_{32}) + \\
 &+ 200 \cdot 600 \cdot 400 \sin(\Theta_{43} + \Theta_{32}) \sin \Theta_{32} + 200^2 \sin^2 \Theta_{32}
 \end{aligned}$$

$$0 = \cos(\Theta_{43} + \Theta_{32}) \cos \Theta_{32} - \sin(\Theta_{43} + \Theta_{32}) \sin \Theta_{32}$$

$$0 = \cos(\Theta_{43} + 2\Theta_{32})$$

$$\Theta_{43} = \frac{\pi}{2} - 2\Theta_{32}$$

Az első két egyenletbe visszahelyettesítve

$$600 = 600 \cos\left(\frac{\pi}{2} - \Theta_{32}\right) - 200 \cos \Theta_{32}$$

$$200 = 600 \sin\left(\frac{\pi}{2} - \Theta_{32}\right) + 200 \sin \Theta_{32}$$

majd az azonosságokat felhasználva

$$600 = 600 \sin \Theta_{32} - 200 \cos \Theta_{32}$$

$$200 = -600 \cos \Theta_{32} + 200 \sin \Theta_{32}$$

illetve a két egyenletet összeadva, majd négyzetre emelve:

$$0 = \sin \Theta_{32} \cos \Theta_{32}$$

amelyből

$$\Theta_{32} = \frac{\pi}{2}; \quad 0;$$

$$\Theta_{43} = -\frac{\pi}{2}; \quad \frac{\pi}{2}$$

A 3 jelű kar koordinátarendszerbeli helyzetét meghatározó ### szög a fenti adatokkal

$$\alpha = (\Theta_{43} + \Theta_{32} - \pi) = -\pi = 0$$

P - frame a fentiek alapján

$$\underline{\underline{\mathbf{P}}} = \left[\begin{array}{ccc|c} 1 & 0 & 0 & 600 \\ 0 & 1 & 0 & 200 \\ 0 & 0 & 1 & 500 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right] \left[\begin{array}{ccc|c} -1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & -1 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right] = \left[\begin{array}{ccc|c} -1 & 0 & 0 & 600 \\ 0 & 1 & 0 & 200 \\ 0 & 0 & -1 & 500 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

Az $\underline{\underline{\mathbf{F}}}^* = \underline{\underline{\mathbf{P}}} \cdot \text{ROT}(z; \Theta_6)$ egyenlőség alapján, ahol

$$\text{ROT}(z; \Theta_6) = \left[\begin{array}{ccc|c} \cos \Theta_6 & -\sin \Theta_6 & 0 & 0 \\ \sin \Theta_6 & \cos \Theta_6 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

$$\underline{\underline{\mathbf{P}}} \cdot \text{ROT}(z; \Theta_6) = \left[\begin{array}{ccc|c} -\cos \Theta_6 & \sin \Theta_6 & 0 & 600 \\ \sin \Theta_6 & \cos \Theta_6 & 0 & 200 \\ 0 & 0 & 1 & 500 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right]$$

amelynek elemeit összehasonlítva $\underline{\underline{\mathbf{F}}}^*$ elemeivel

$$-\cos \Theta_6 = -\frac{\sqrt{3}}{2}$$

$$\sin \Theta_6 = \frac{1}{2}$$

$$\cos \Theta_6 = \frac{\sqrt{3}}{2}$$

$\Theta_6 = 30^\circ$ adódik a megfogószerkezet orientációs mozgására.

6. 4. ROBOTOK PÁLYAGENERÁLÁSA

Ipari robotok pályagenerálásánál általában két irányítási mód ismert.

- PTP (point-to-point),
- CP (continous-path).

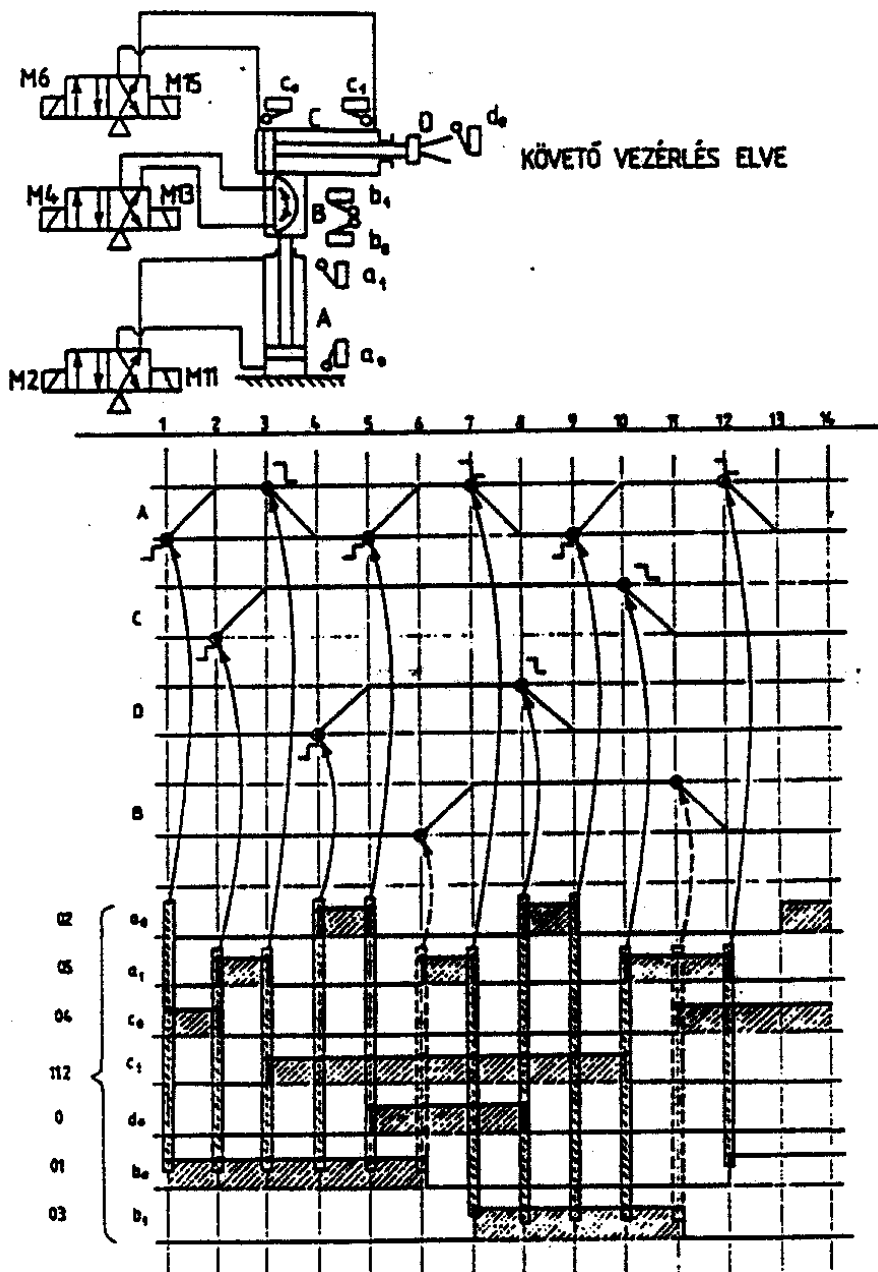
Egyszerű esetekben - pneumatikus hajtások esetén - alkalmazható az ún. *követő vezérlés*, azonban meg kell jegyezni, hogy ez nem kimondottan robot irányítási mód.

6. 4. 1. Követő vezérlés

Egyszerű esetekben szerszámgépadagolásnál és munkadarabok átrakásánál elegendő a követő vezérlés. A követő vezérlésnek nincs szabályozó rendszere. Lényege, hogy a következő programlépés csak akkor következik be, ha az előzőt, mint lezártat, az irányítórendszer készre jelentettnek érzékeli. A megelőző programlépés lezárásának érzékelése tisztán kvalitatív jelleggel megy végbe.

Egy egyszerű pneumatikus helyezőberendezés út és állapot diagramját mutatja a következő ábra.

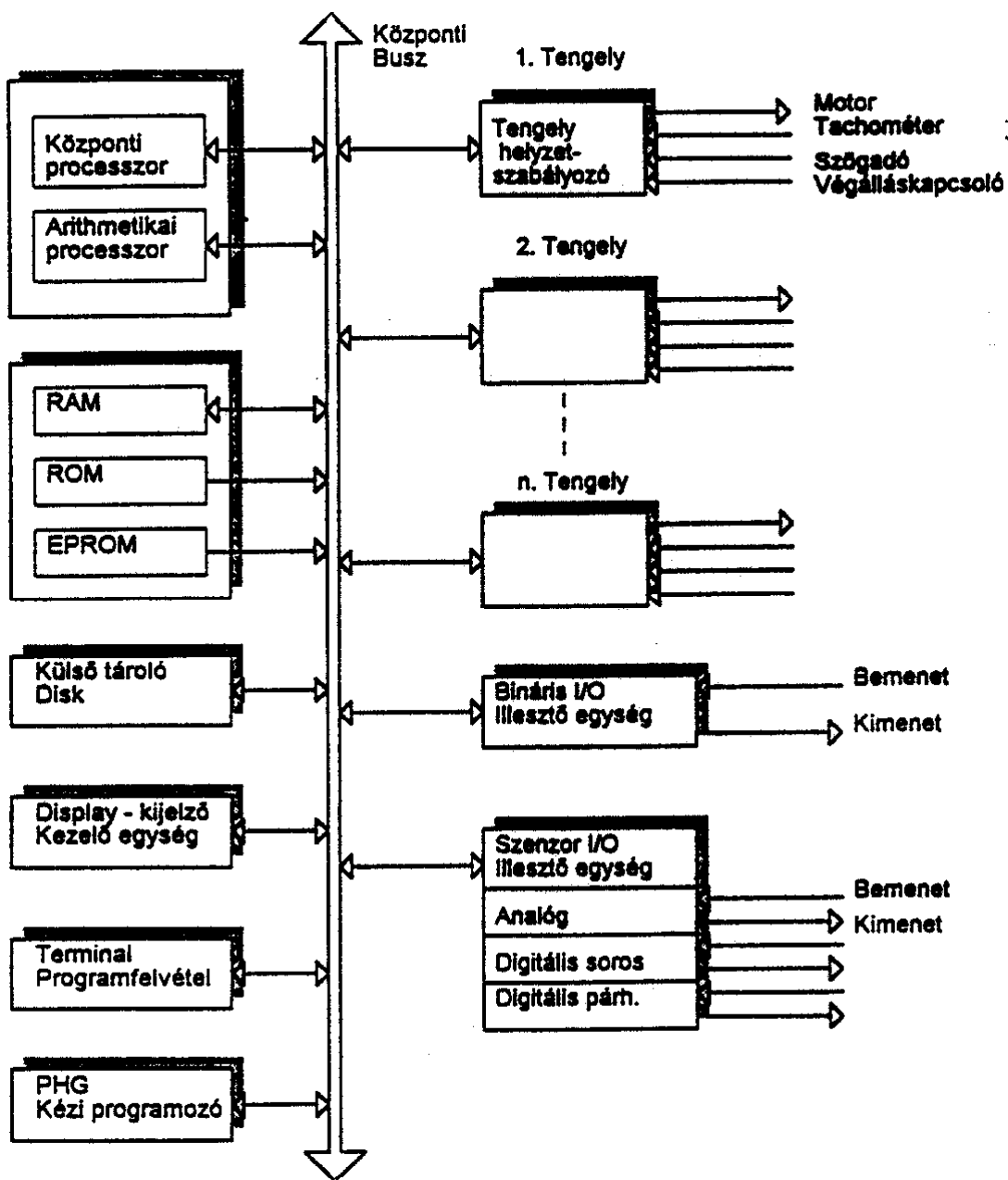

6. 4. 2. Robotirányítás általános elve

A robotirányítás általános elvét a következő ábra mutatja.

Gábor Dénes Főiskola

6. 4. 2. PTP (point-to-point) irányítás

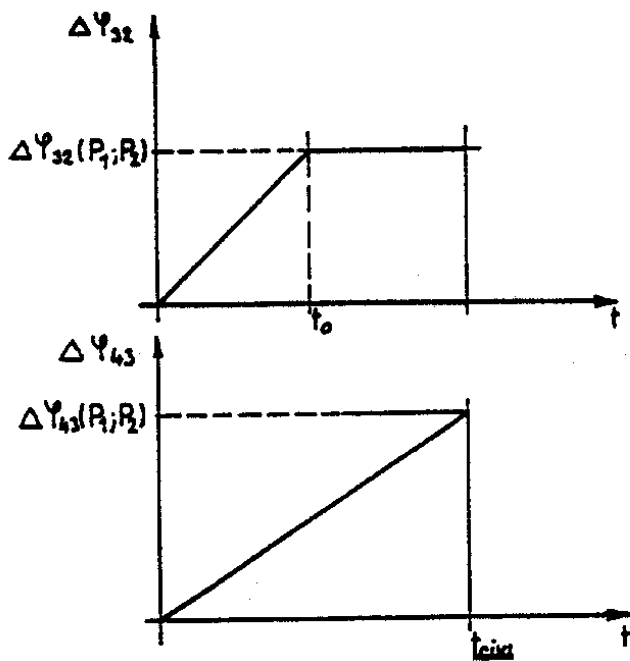
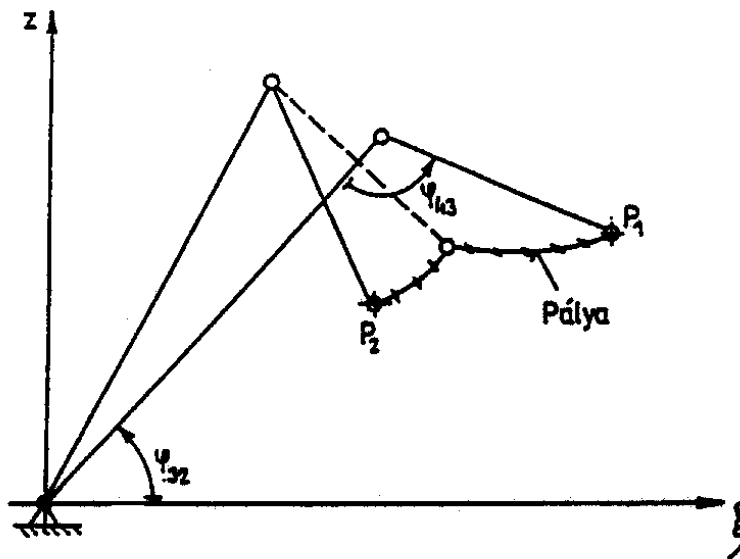
A pontirányítást minden olyan esetben alkalmazhatjuk, amikor a munkatérben csak egyedi pontokat kell érinteni, mint például az anyagkezelési kiszolgálási feladatok esetén, vagy fröccsöntési feladatok, illetve ponthegesztési anyagkezelés megoldása esetén. A memóriába diszkrét térbeli pontokat lehet rögzíteni. Az egymást követő pályapontok közötti utat a csuklóknak működő szervorendszerek az alábbi feltételek mellett hajtják végre;

- minden szervó egyidejűleg elindul,**
- minden tengely a programozott maximális sebességgel (szögsebességgel) mozog,**
- az előző feltétel következtében a robot karok az előírt utat (szöveget) eltérő idő alatt teszik meg.**

A fenti feltételek a pályagörbéken töréseket eredményeznek, amit egy síkmozgást végző csuklókaros robot esetén a következő ábra mutat.

Gábor Dénes Főiskola

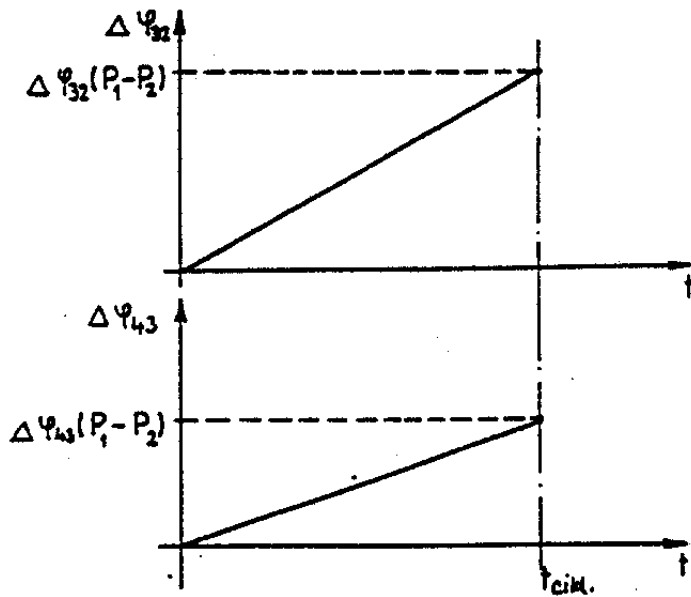
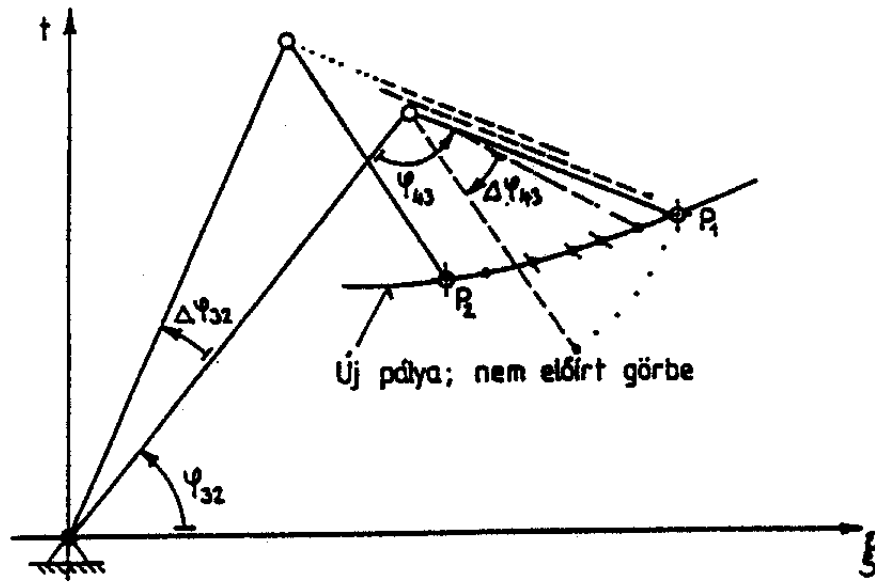
6. 4. 3. CP (continous-path) irányítás

a.) Lineáris tengelyinterpoláció (MP multi-point) irányítás

A robot a programozott útvonalat úgy teszi meg, hogy a tengelyek mozgása egyidejűleg kezdődik és egyidejűleg fejeződik be. Két pont közötti síkbeli mozgás esetén a pálya a következő ábra alapján értelmezhető.

Az ábrából az is látható, ha a P₁ P₂ szakaszt útkrementumként tekintjük, nagy inkrementumok esetén a linearitástól jelentősen eltér.

b.) Lineáris pályainterpoláció valós térbeli koordinátarendszerben

Ennél az irányítási módnál a csuklómozgások közötti funkcionális összefüggést a robot TCP pontja által befutandó térbeli pálya adja, amelyet a következő összefüggések és ábrák alapján lehet meghatározni:

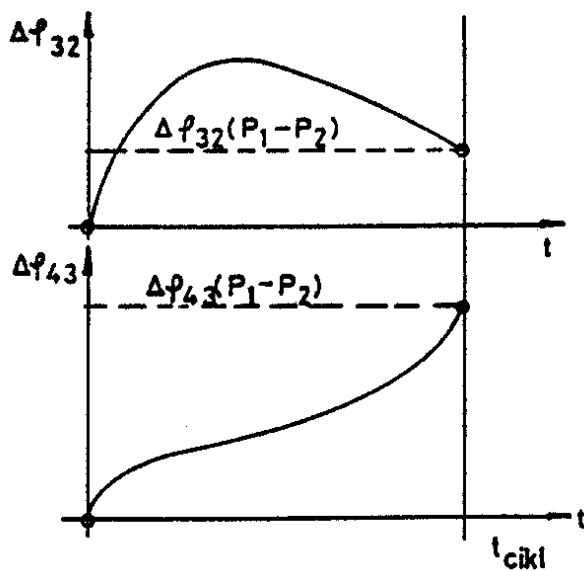
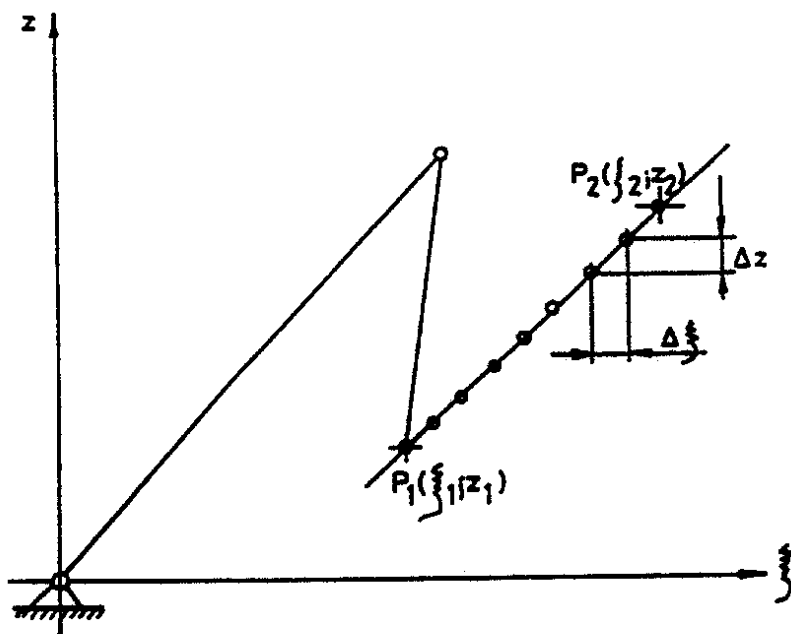
$$\varphi_{21} = \operatorname{arctg} \frac{y}{x}$$

$$\varphi_{32} = \Theta_2 = \gamma + \alpha = \operatorname{arcsin} \frac{z - l_1 + l_3 \sin(\Theta_2 + \Theta_3)}{l_2}$$

$$\varphi_{43} = \Theta_3 = 180^\circ - \alpha - \beta = \operatorname{arccos} \frac{l_3^2 + l_2^2 - x^2 - y^2 - (z - l_1)^2}{2 l_2 l_3}$$

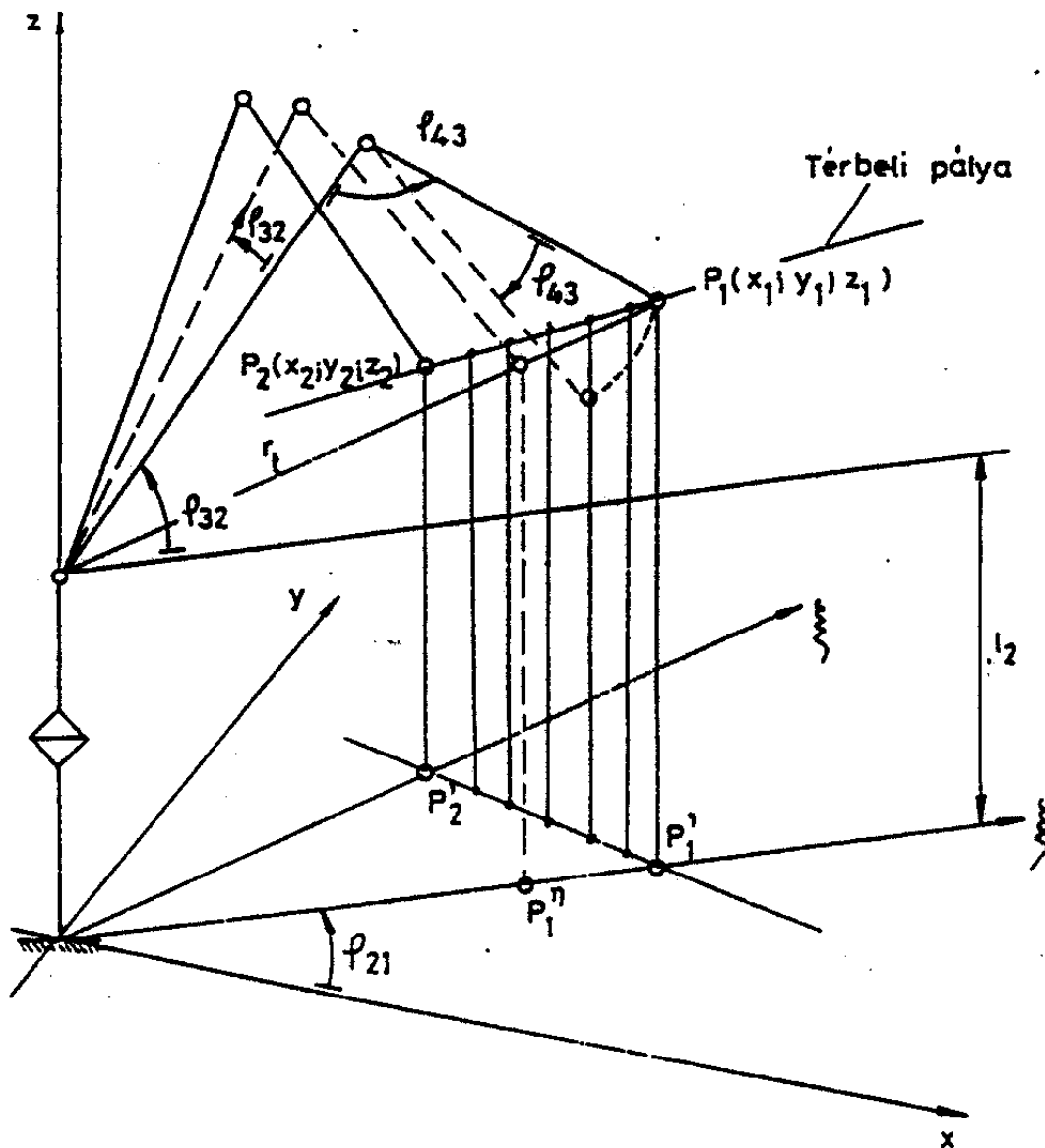

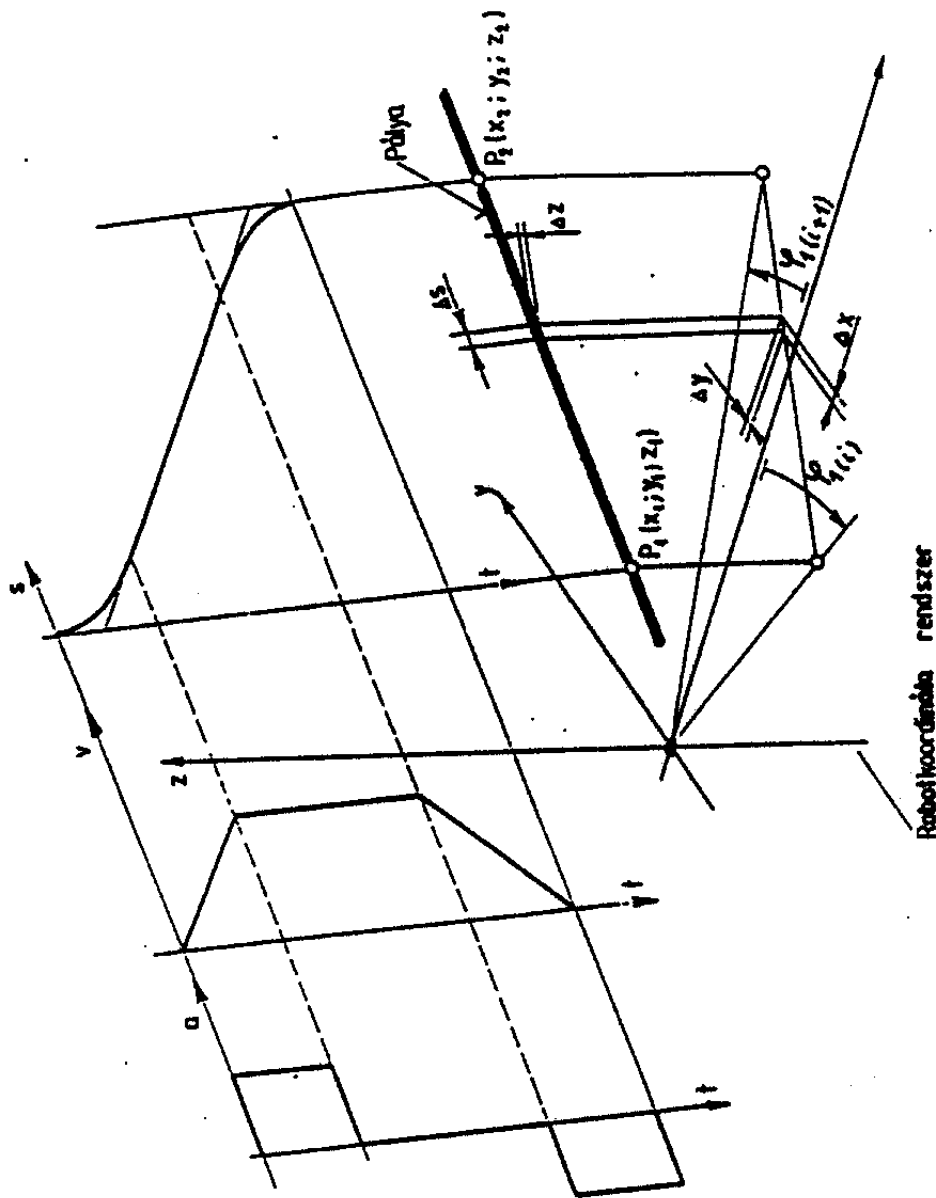
b1. Síkbeli pályagenerálás lineáris interpolációval

b2. Térbeli pályagenerálás lineáris interpolációval

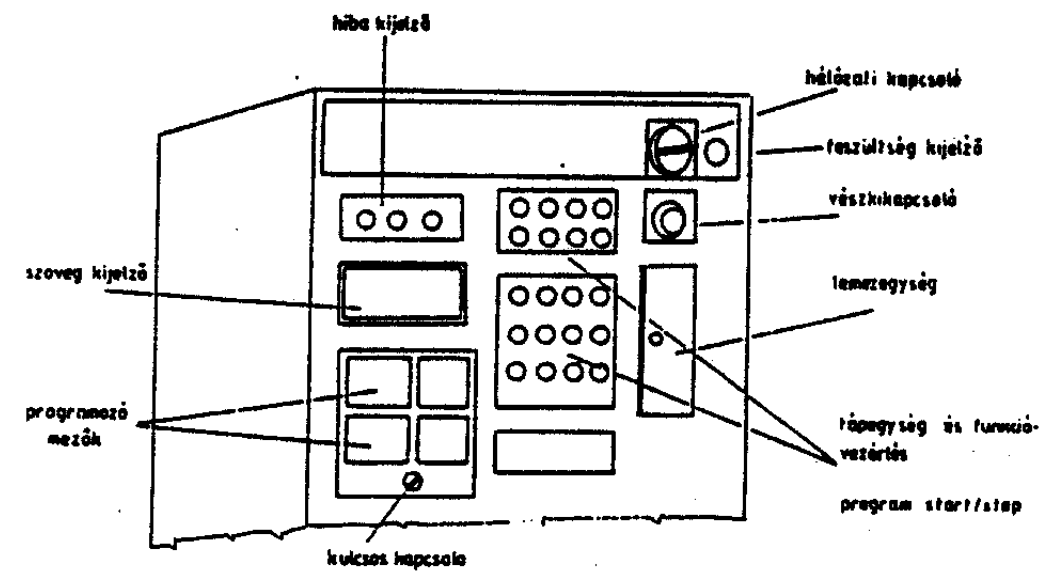

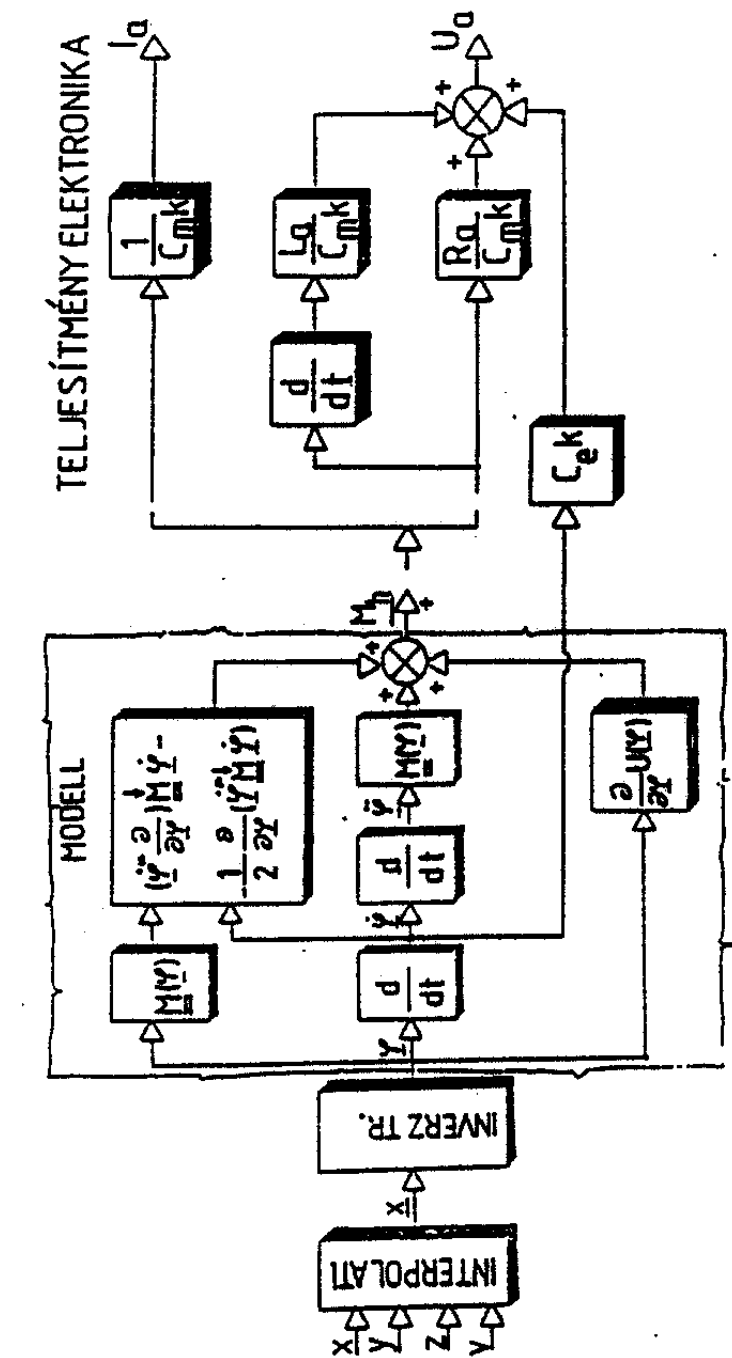
6. 4. 4. Robotok programozása

- Programozás pontok felvételével és a koordináták, valamint segédfunkciók tárolásával,
- A pálya felvétele és az adatok automatikus tárolása,
- Programozás programnyelv segítségével, világkoordinátarend-szerben.

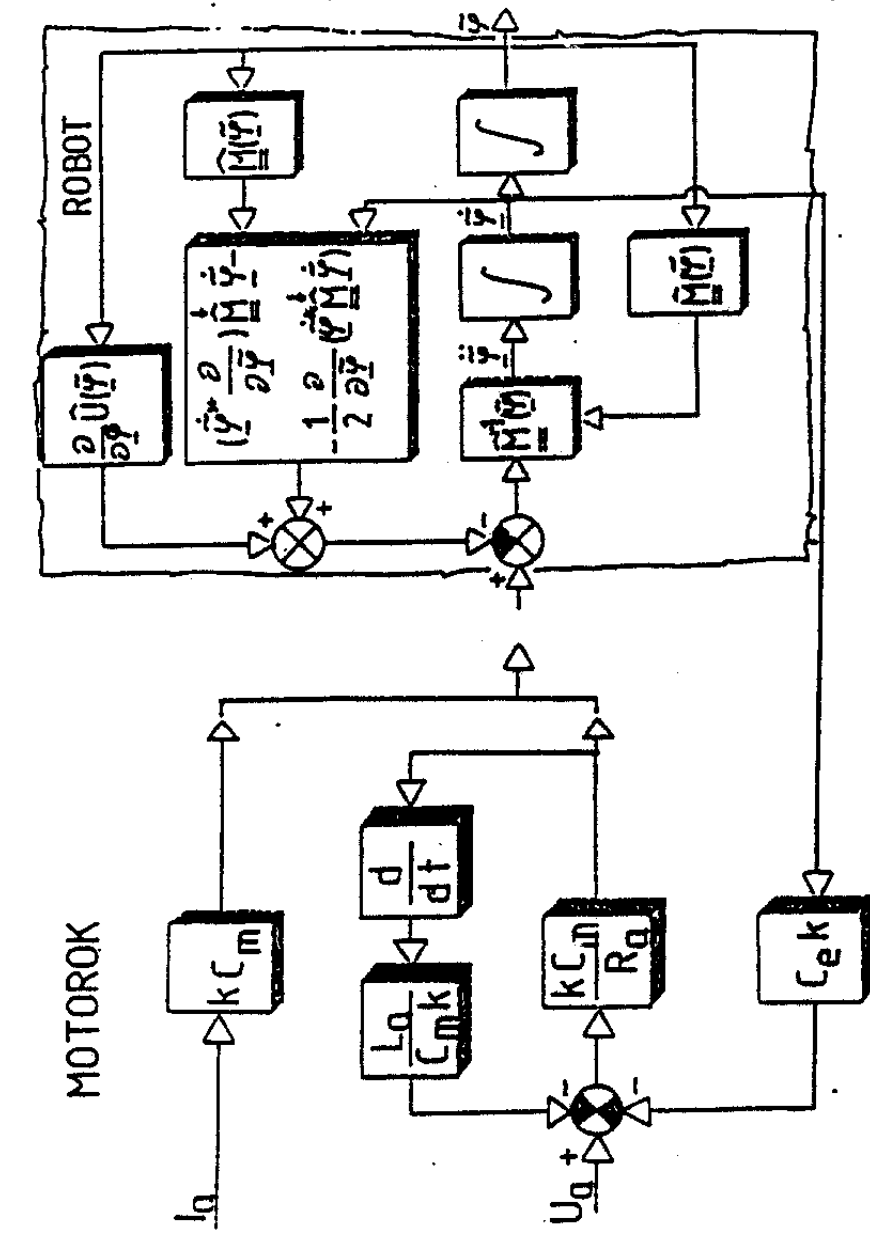

Gábor Dénes Főiskola

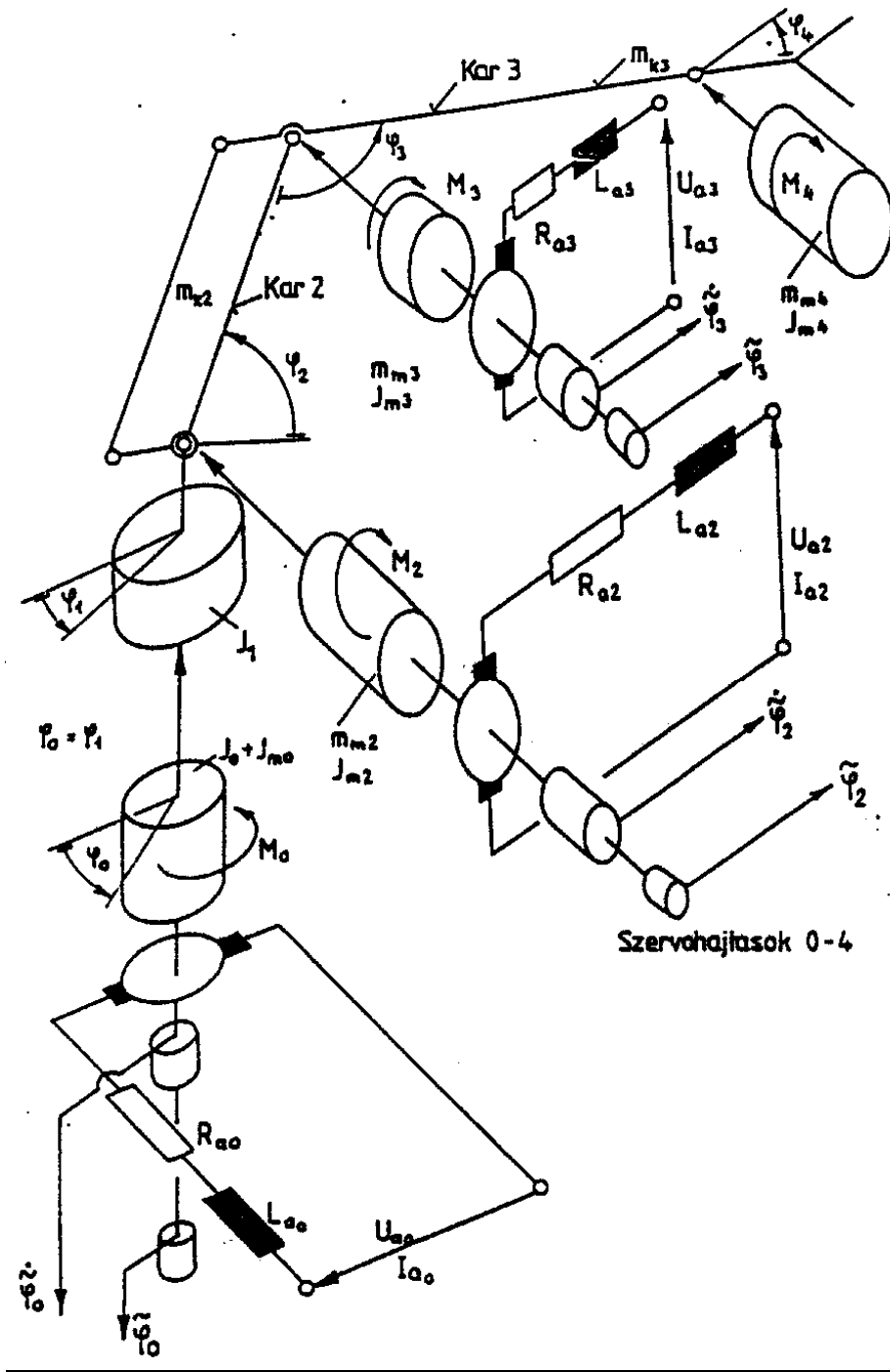

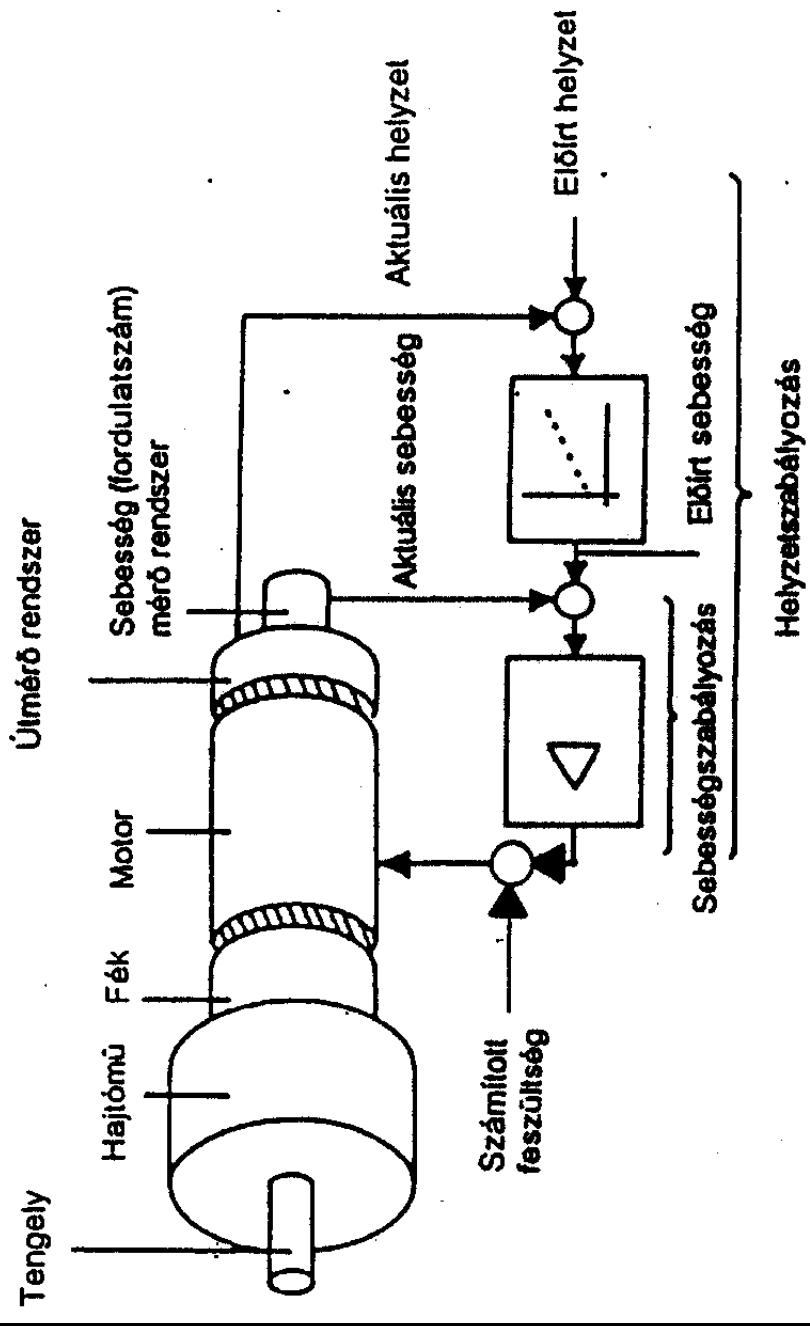

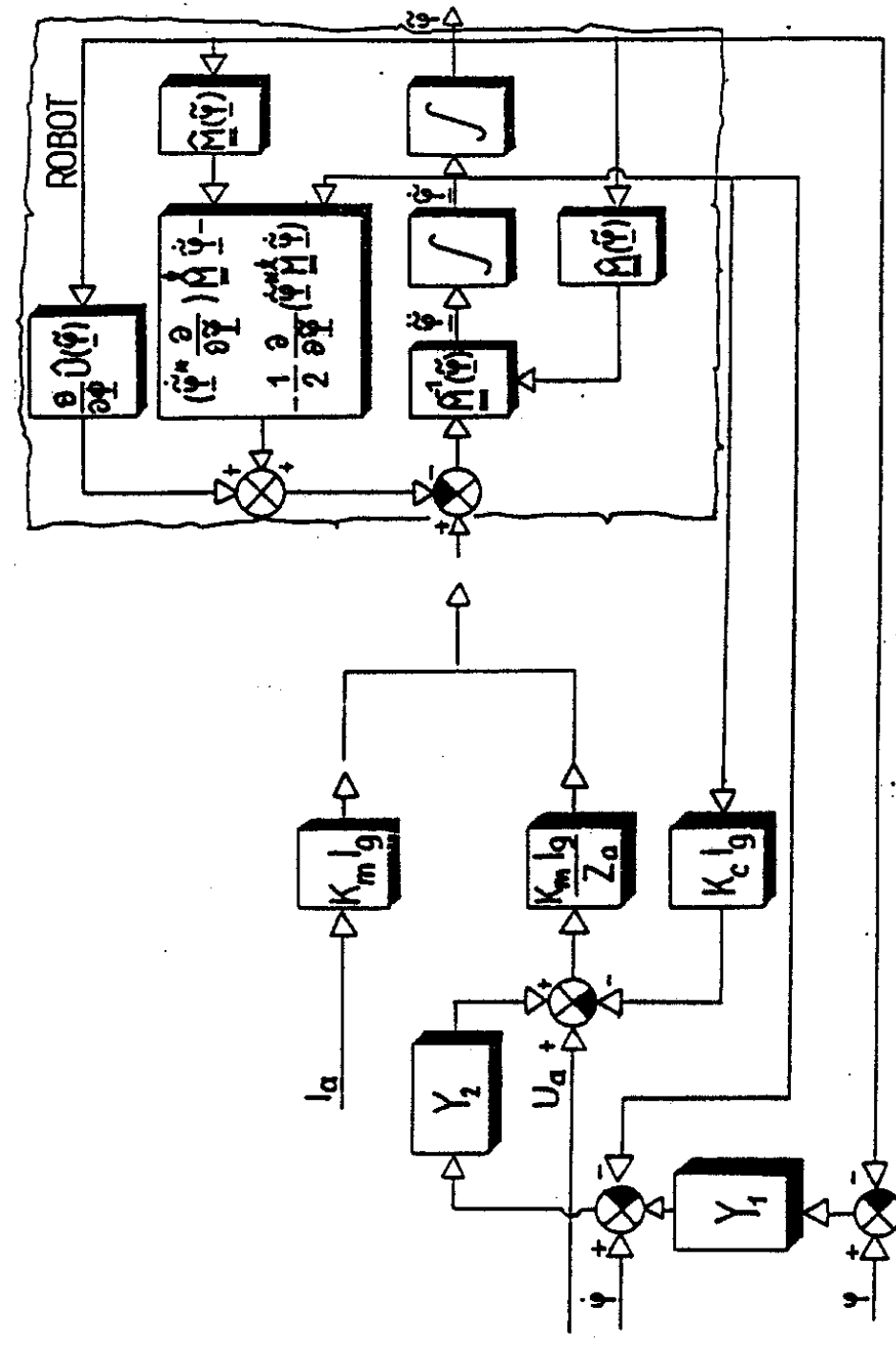
Gábor Dénes Főiskola

7. ROBOTOK ALKALMAZÁSA **(MUNKAHELYEK ROBOTOS** **KISZOLGÁLÁSÁNAK ÁLTALÁNOS ELVE)**

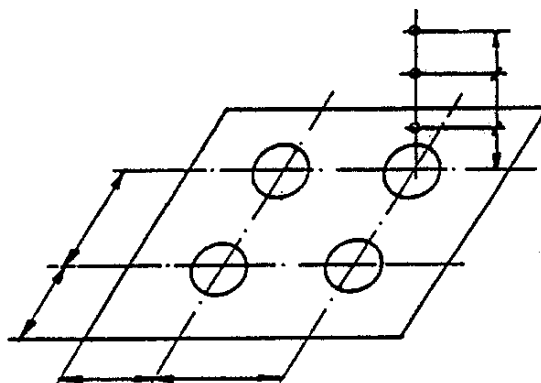
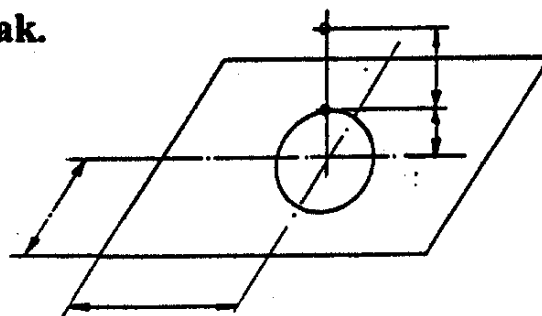
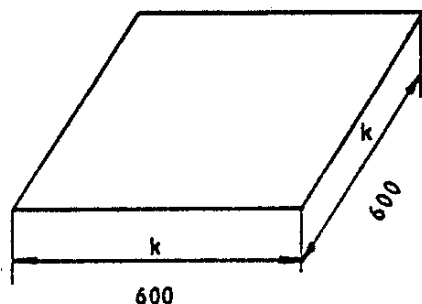
A munkahelyek robotos kiszolgálásának elve a következő ábrán szemlélhető, amelynek lényege, hogy a robot az ún. világkoordinátarendszerben a munkadarabtároló- és a megmunkálógép munkatere által meghatározott térrészeket (≈ 1 ; ●₁; ↗₁ és ≈ 2 ; ●₂; ↗₂) a robot munkaterének be kell fedni. A feladat másik oldaláról is megközelíthető úgy, hogy a robot világkoordinátarendszerében meghatározott munkaterében kell elhelyezni az ≈ 1 ; ●₁; ↗₁ és ≈ 2 ; ●₂; ↗₂ koordinátarendszereket, illetőleg az abban rögzített térrészeket. Amennyiben a két egymástól független térrész egymás akadályozása nélkül a munkaterében elhelyezhető, az anyagkezelési feladat a szóbanforgó robottal megoldható. A leírt elv a következő ábrákon követhető végig.

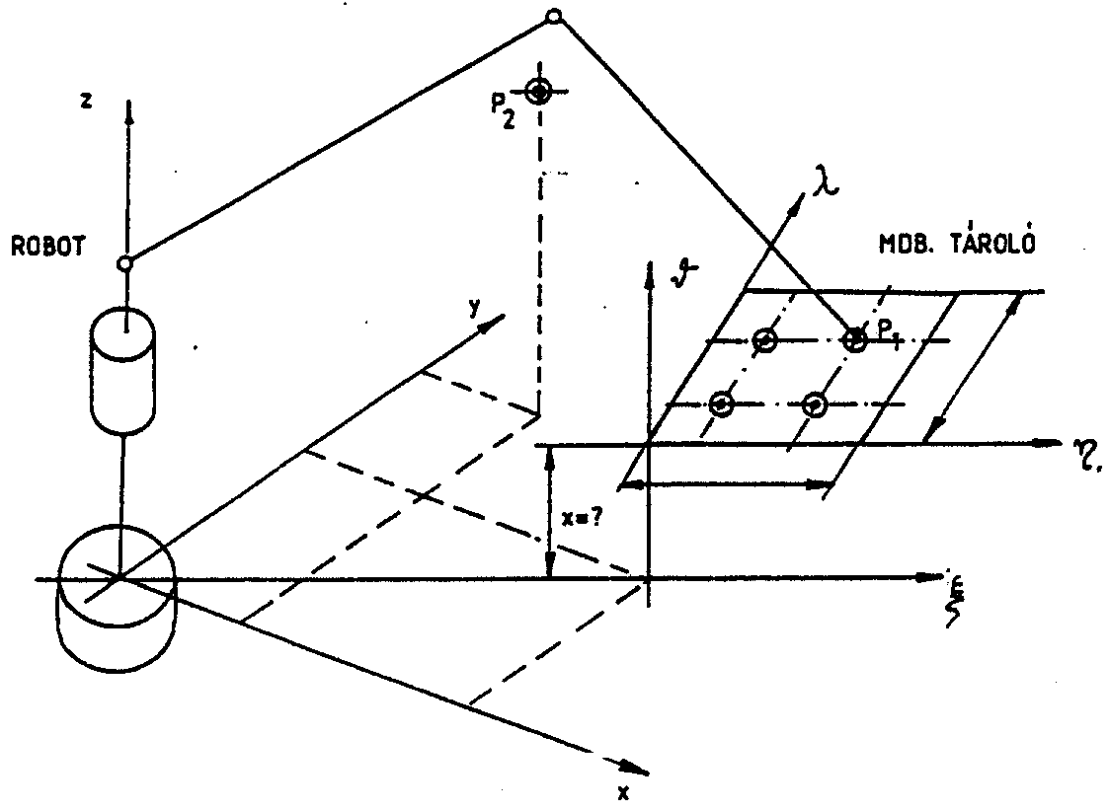

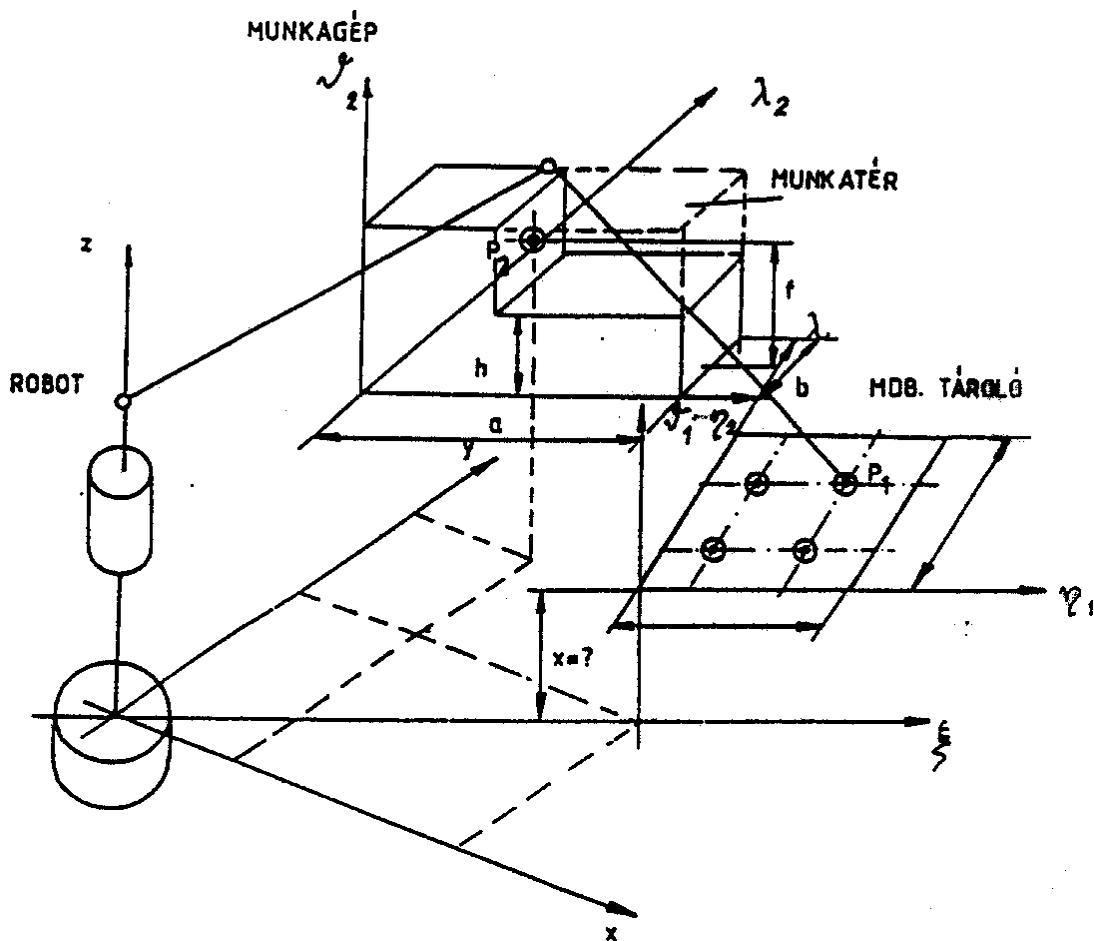
7. 1. MUNKADARABTÁROLÓ

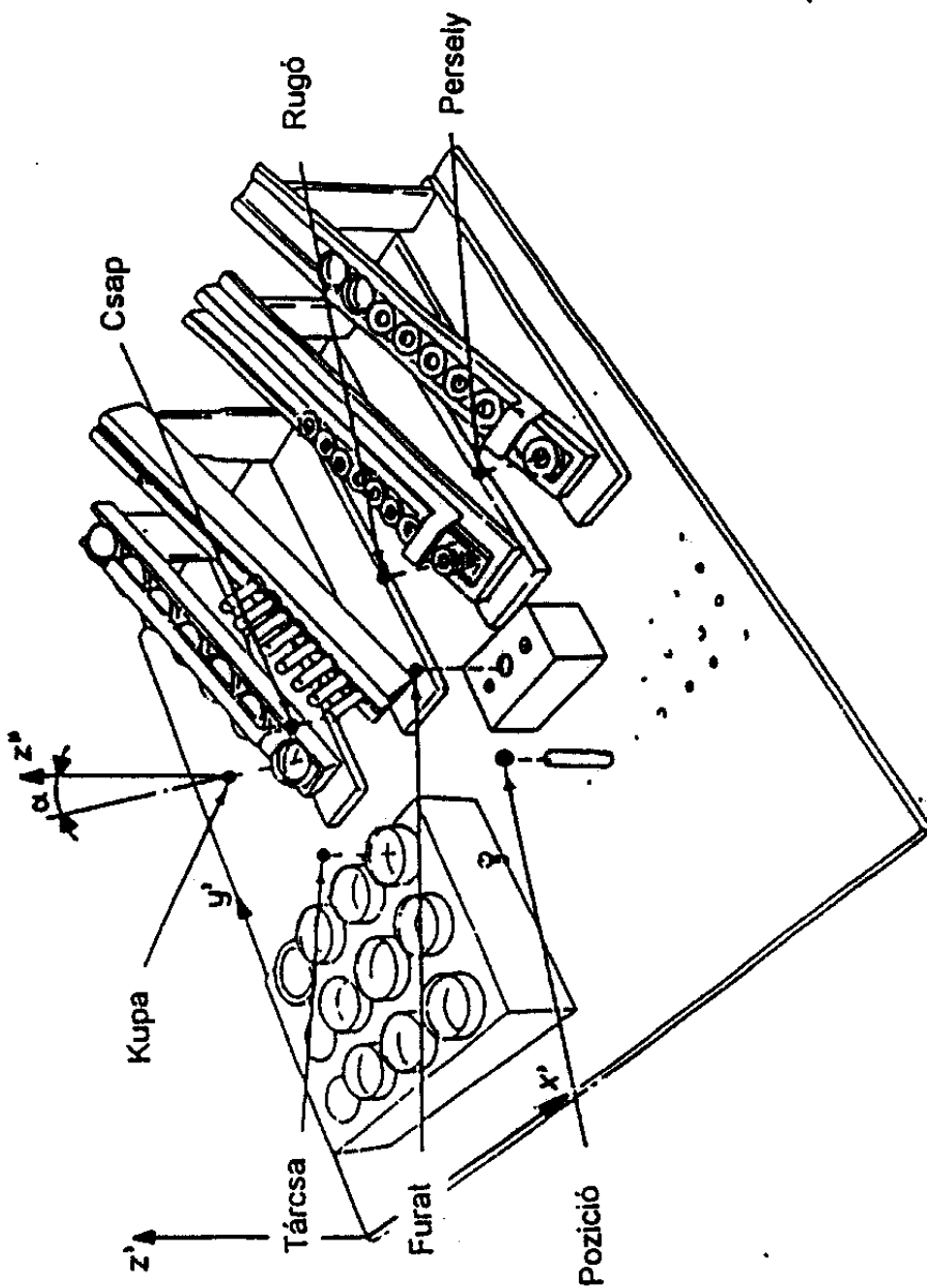
Az anyagkezelés szempontjából a munkadarabtárolást technológiai palettán, szabványos rako-dólapon, vagy egyéb munkadarabtárolókon végez-zük, geometriailag meghatározott munkadarab elren-dezéssel halmazoltan, vagy halmazolás nélkül. A munkadarabok helyzetének pontos megadása azért lényeges, hogy az $\approx_1$; $\bullet_1$; $\rightarrow_1$ koordináta-rendszer alapján a munkadarabtároló helyzete egyértelműen meghatározható legyen. Különböző anyagtárolókat a következő ábrák mutatnak.

következő ábrák mutatnak.

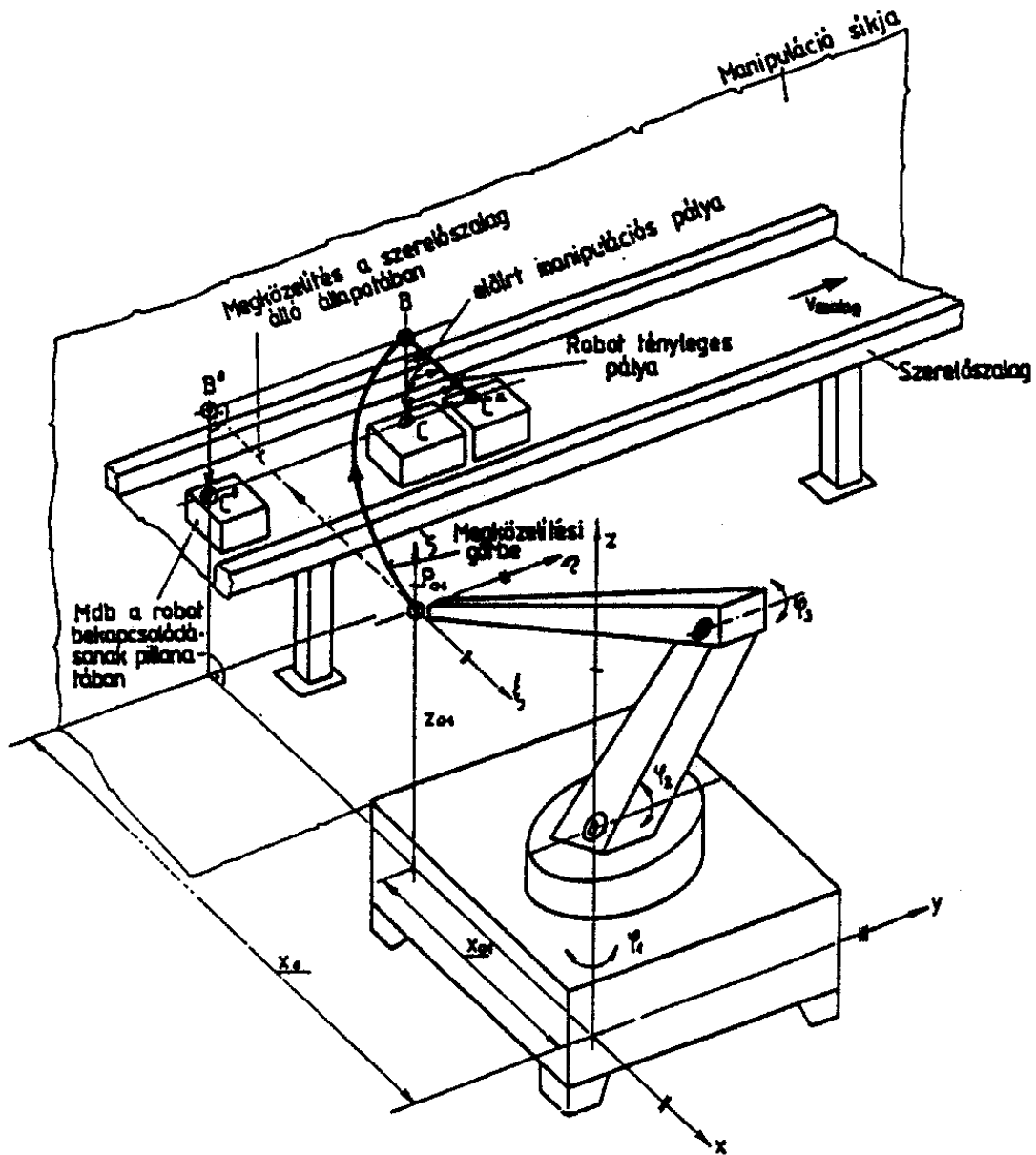

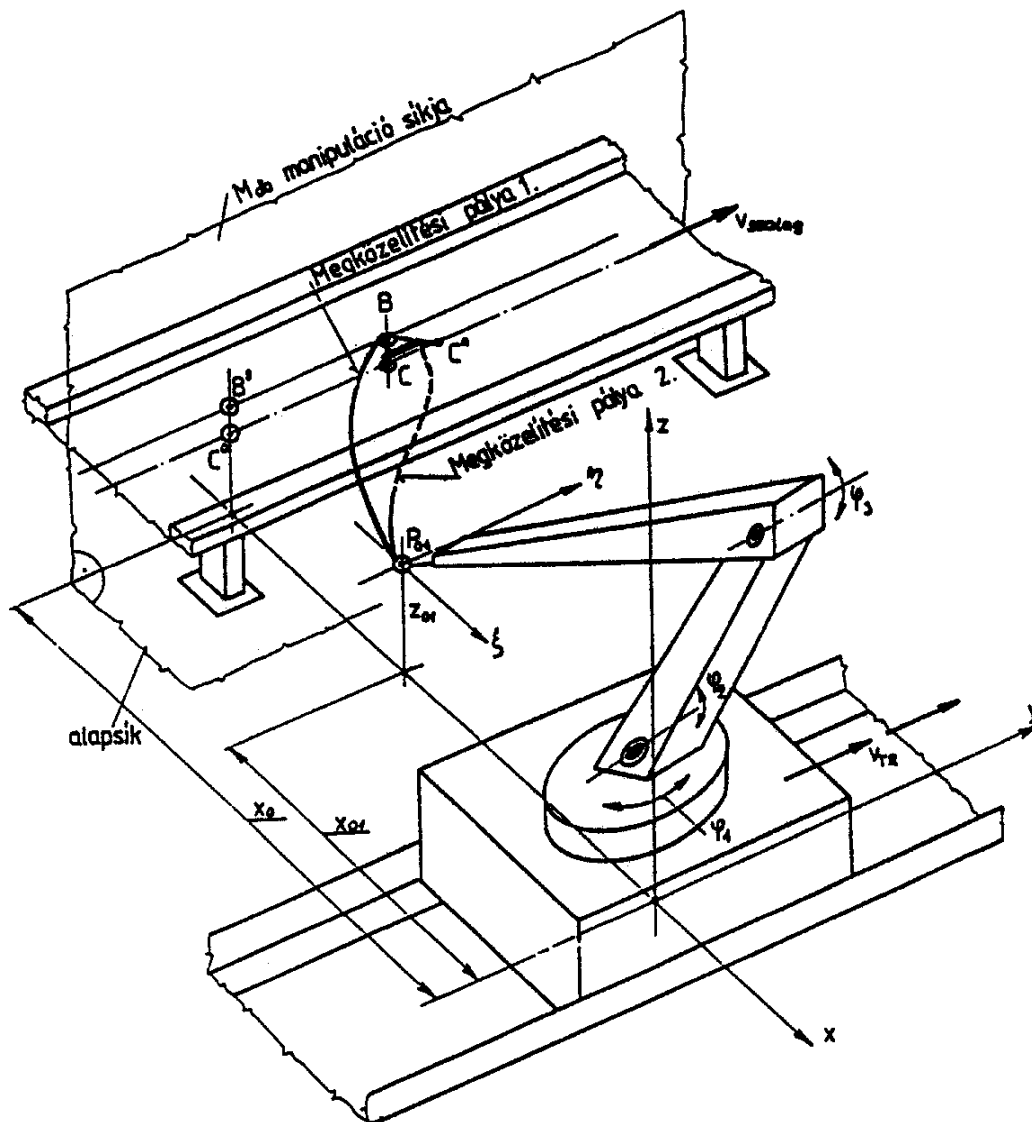

MOZGÓ SZÁLLÍTÓSZALAGRA, SZERELŐSORRA TÖRTÉNŐ ADAGOLÁS

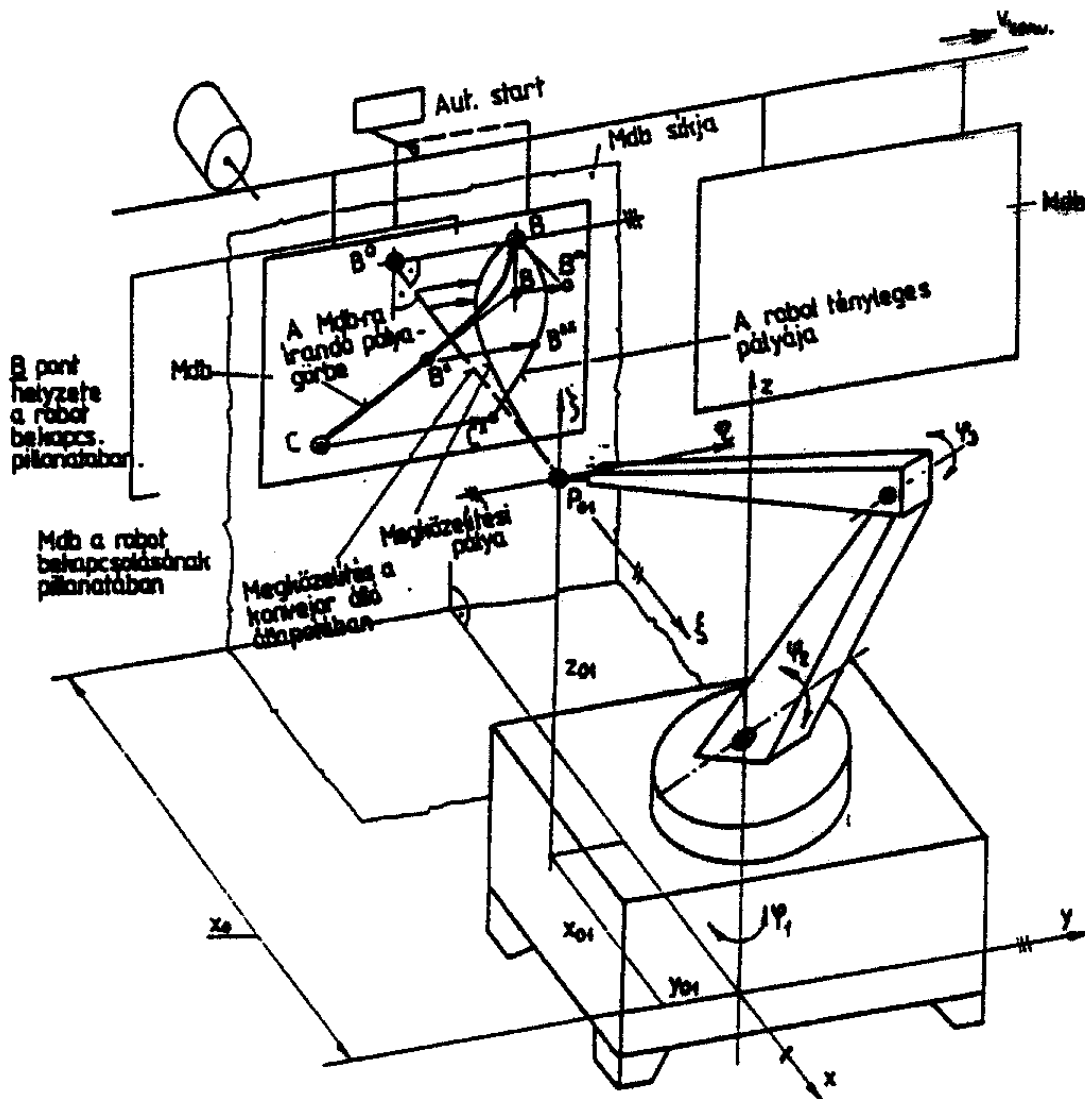

MOZGÓ SZÁLLÍTÓSZALAG, SZERELŐSOR VAGY KONVEJOROS ANYAGMOZGATÓRENDSZER KISZOLGÁLÁSA TRUCK-MOZGÁSSAL KIEGÉSZÍTETT ROBOTTAL

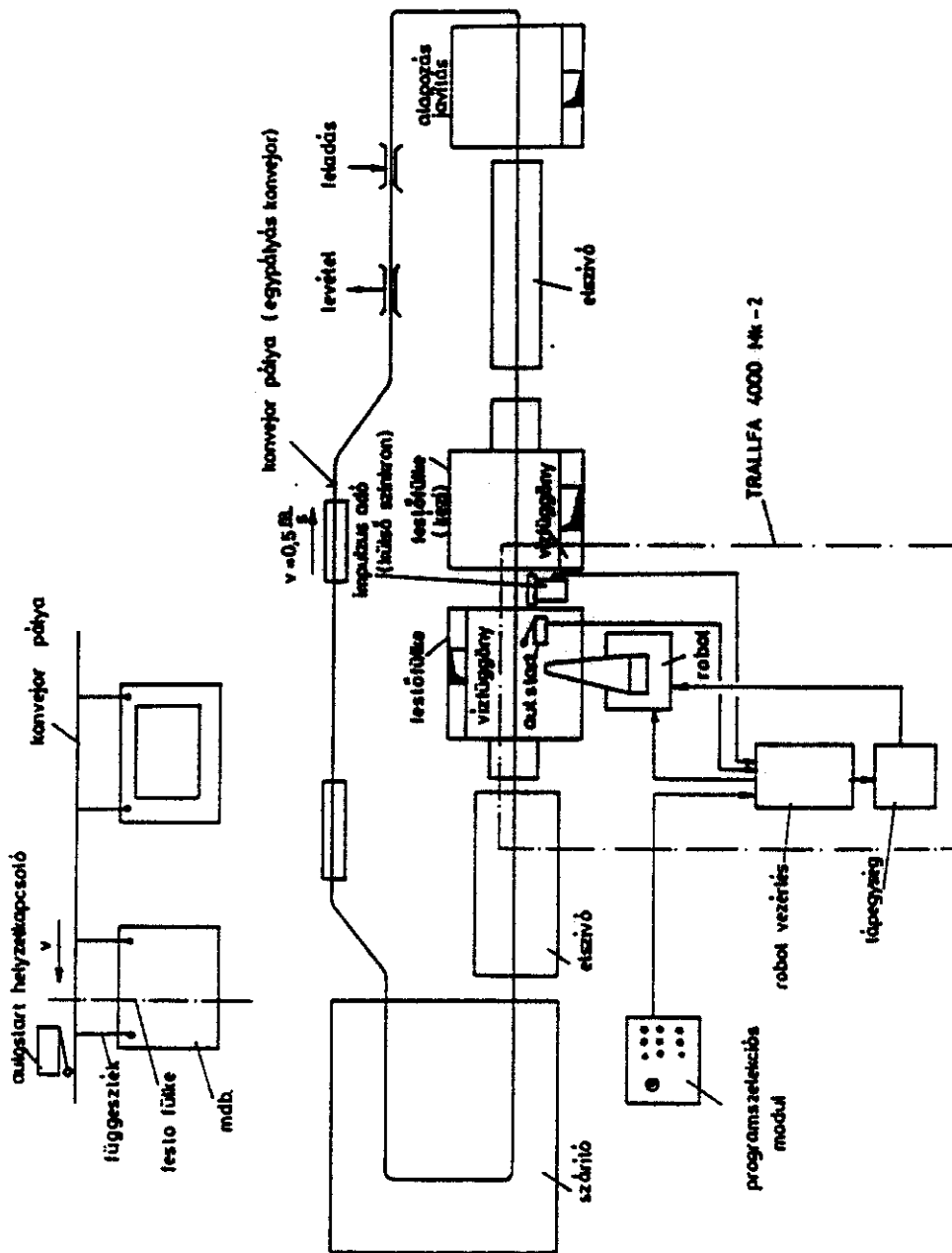

MOZGÓ TÁRGYON LÉVŐ PÁLYAGÖRBE KEZDŐPONTJÁNAK MEGKÖZELÍTÉSE

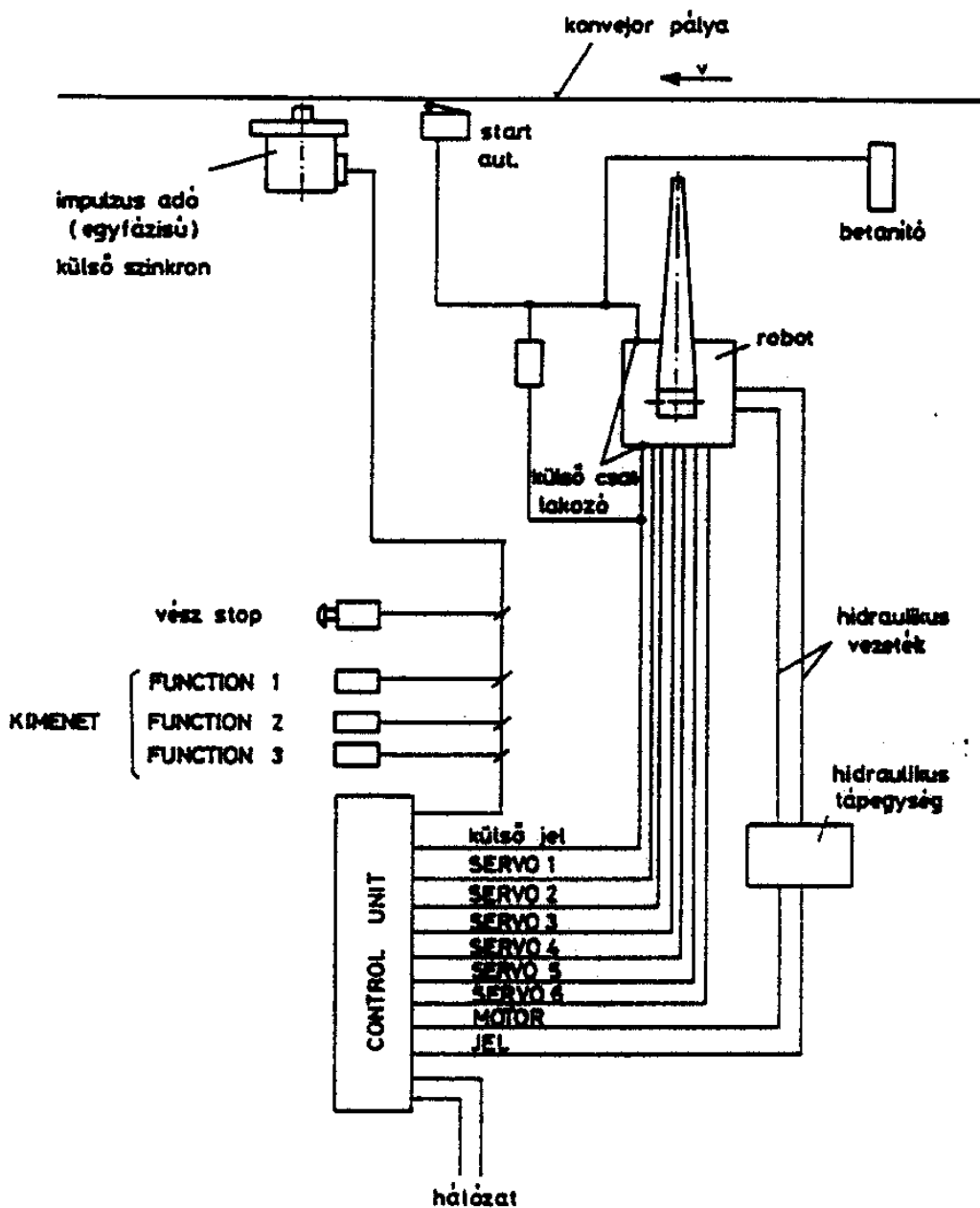

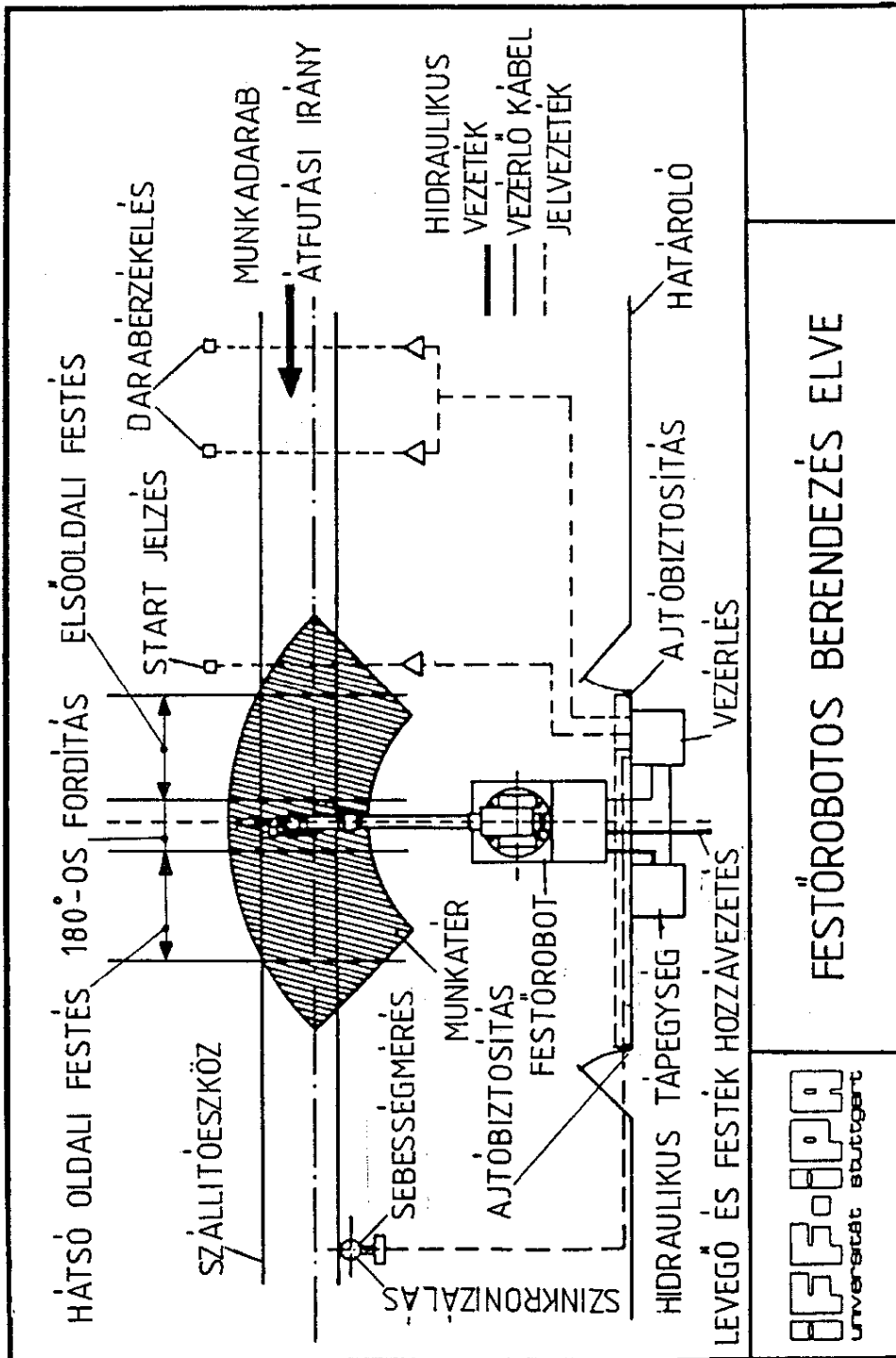
ROBOTOS FESTŐBERENDEZÉS RENDSZERTECHNIKAI FELÉPÍTÉSE

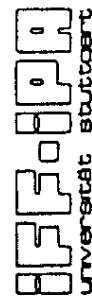

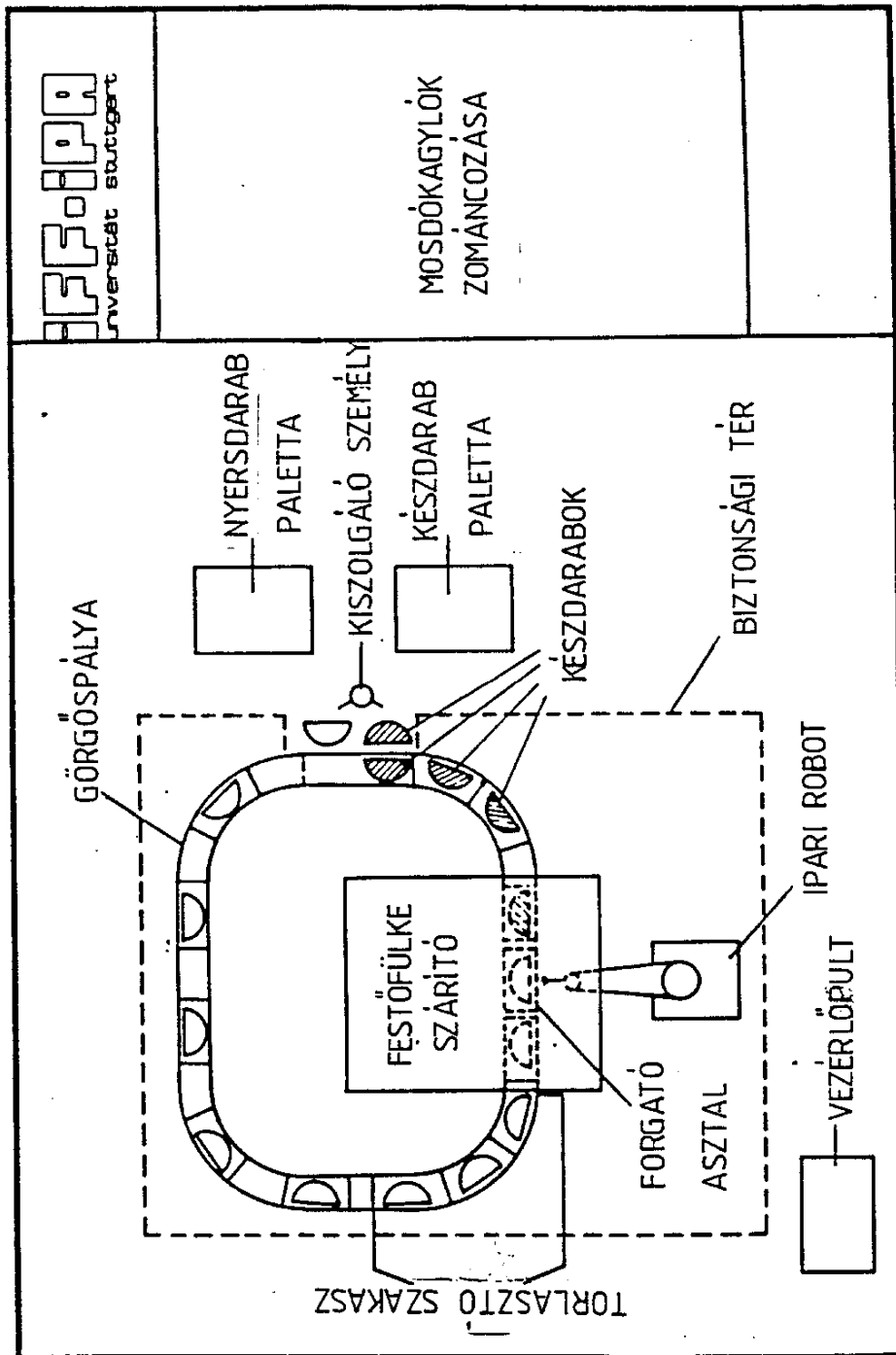
ROBOT FESTŐRENDSZERHEZ ILLESZTÉSE

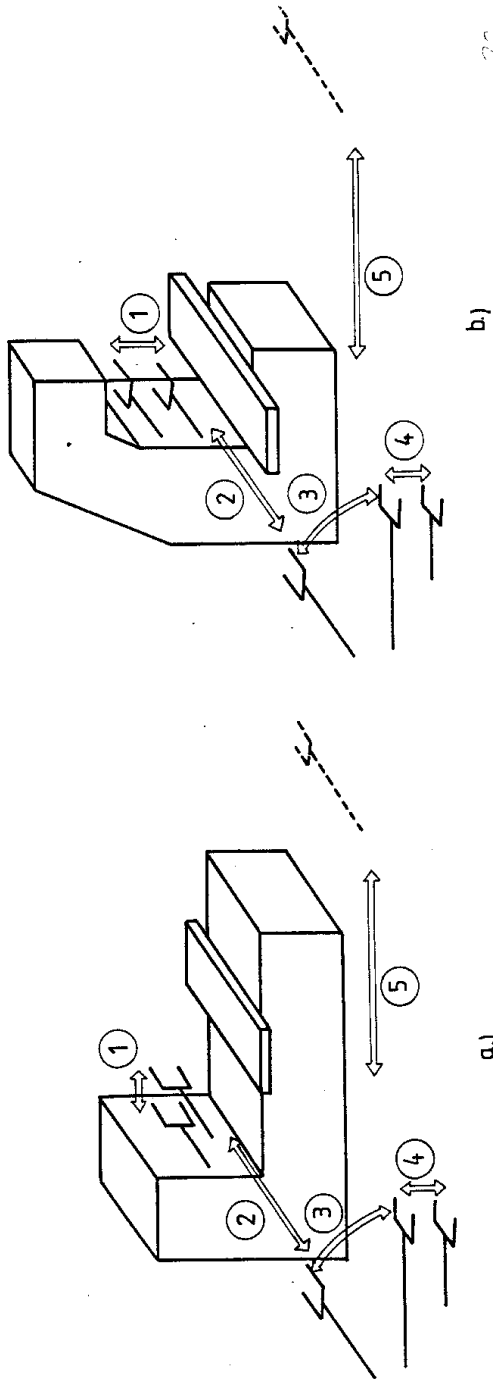
FESTŐROBOTOS BERENDEZÉS ELVE

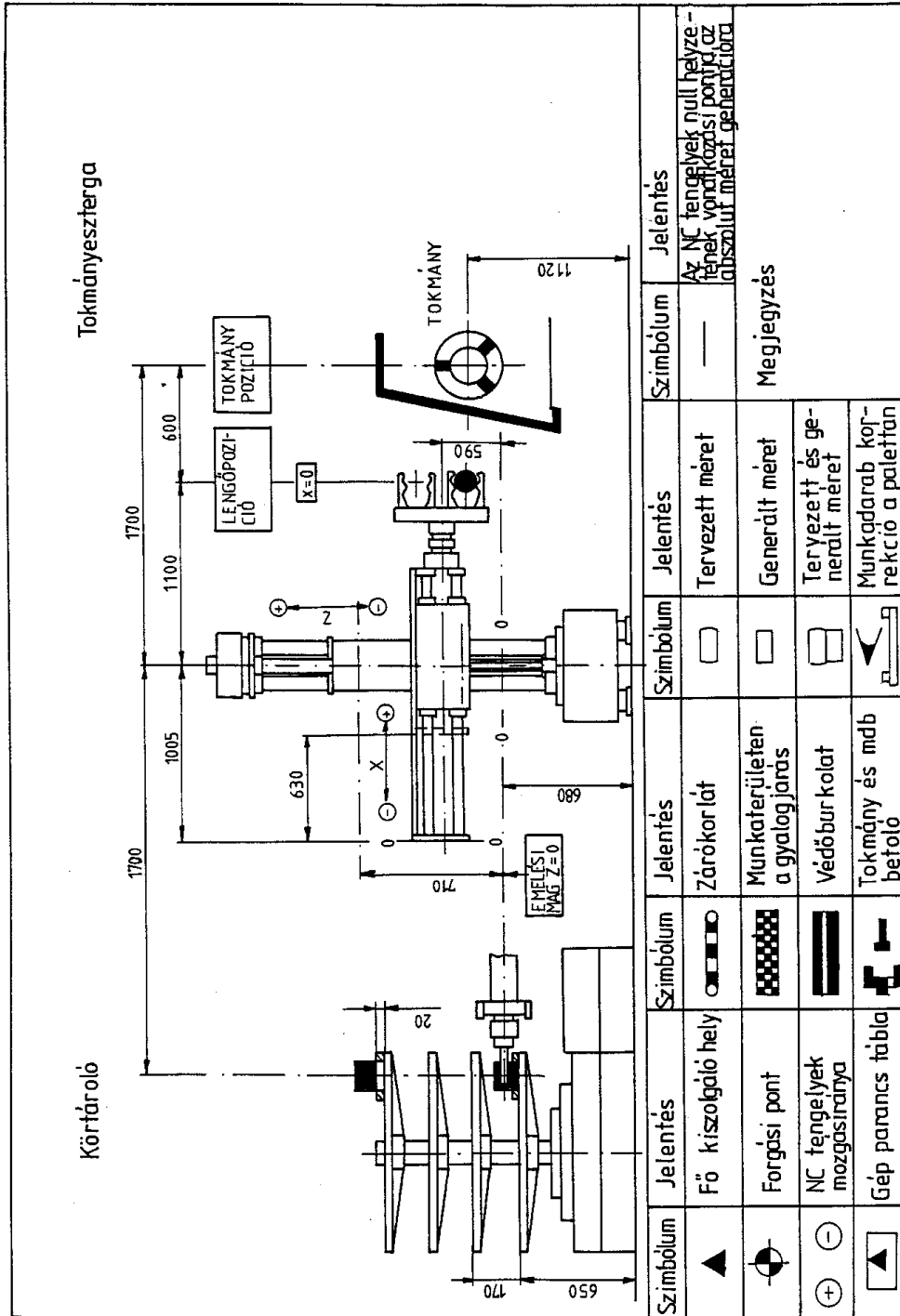
Gábor Dénes Főiskola

Gábor Dénes Főiskola

Szimbólum	Jelentés	Szimbólum	Jelentés	Szimbólum	Jelentés	Szimbólum	Jelentés
▲	Fő kiszolgáló hely	◻	Zárókorlát	◻	Tervezett méret	—	Az NC tengelyek null helyze- fű feltek vonatkozású pontja, az abszolút méret generációra
⊙	Forgási pont	▣	Munkaterületen a gyatogjárás	◻	Generált méret	Megjegyzés	
⊕	NC tengelyek mozgásiránya	▣	Védőburkolat	▣	Tervezett és ge- nerált méret		
◀	Gép parancs tábla	▣	Tokmány és mdb betoló	▣	Munkadarab köf- rekcio a palettan		